
TOIMINTAKERTOMUS

2001

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

JOHTAJAN KATSAUS	4
RATAN TOIMINTASTRATEGIA	6
RAHOITUSMARKKINAT VUONNA 2001	8
TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
PALVELUJEN TARJONTA RAHOITUSMARKKINOILLA	12
RAHOITUSMARKKINOIDEN RAKENNE- JA TOIMINTAMUUTOKSIA	13
VALVONTATOIMINTA	16
VALVOTTAVIEN TALOUDELLISEN TILAN VALVONTA	17
TARKASTUSHAVAINTOJA	22
VALVONTAYHTEISTYÖ	25
SÄÄNTELYTOIMINTA	27
LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET JA LAINSÄÄDÄNTÖHANKKEET KOTIMAASSA	27
RATAN NORMINANTO	28
KANSAINVÄLINEN SÄÄNTELY JA SÄÄNTELYHANKKEET	30
KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	35
RATAN TOIMINTA KANSAINVÄLISISSÄ YHTEISTYÖELIMISSÄ	36
RATAN OMAN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	38
RAHOITUSTARKASTUS LYHYESTI	40
LIITE	44

Johtajan katsaus

Vuotta 2001 koskevissa katsauksissa lienee mahdotonta ohittaa syyskuun 11. päivän terroristi-iskuja Yhdysvalloissa. Tämä pätee rahoitusmarkkinoihinkin. Maailman suurimman finanssi-keskuksen sydämeen suunnatun rikollisen iskun pelättiin vakavasti vahingoittavan kansainvälistä rahoitusjärjestelmää. Onneksi nyt voidaan todeta, että rahoitus- ja maksujärjestelmän varajärjestelmät toimivat olosuhteet huomioon ottaen erinomaisesti. Keskuspankit turvasivat likviditeetin häiriön pahimmilla hetkillä ja rahoitusvalvojen kansainväliset koordinaatioelimet toimivat esimerkillisellä tavalla.

Argentiinan talouden ajautuminen lähes kaotukseen tilaan ei sekään suuremmin järkyttänyt kansainvälistä taloutta tai rahoitusjärjestelmää.

Japanin vaikeudet jatkuvat ja odottavat ratkaisuaan. Odottavan ajan ei soisi tässä asiassa muodostuvan pitkäksi. Japanin asema kansainvälisessä rahoitusjärjestelmässä on niin tärkeä, että sen vaikeuksien ratkaiseminen on globaalin rahoitusjärjestelmän vakauden kannalta hyvin tärkeä asia.

Kertomusvuoden lopulla Yhdysvalloissa puhkesi laaja keskustelu ongelmista Enron-yhtiön selvitystilan ympärillä. Keskustelussa esiin nostetut ongelmat ovat erittäin vakava asia arvopaperimarkkinoiden uskottavuuden ja toimintakyvyn kannalta. Enroniin liittyneet paljastukset ovat saattaneet markkinatalouden tehokkaan toiminnan keskeiset periaatteet kriittisen tarkastelun kohteeksi. Markkinatalous toimii kunnolla vain, jos markkinainfor-

maatio on laajaa ja siihen voi luottaa. Ongelman lähtökohtana oli yhtiön johdon toiminta. Kirjanpitosäännökset ja tilintarkastustoiminta ovat luotettavan tiedon ytimen turvana, ja nyt ne on molemmat asetettu kyseenalaisiksi maailman johtavassa markkinatalousmaassa. Samantapaisia ilmiöitä on nähty ja keskustelua käyty Euroopassa; Suomessakin. Havaittuihin epäkohtiin on puututtava lujasti, sillä luottamuksen menetys markkinamekanismin toimintaan kostautuu kalliisti paitsi rahoitusmarkkinoilla myös reaali-taloudessa ja sitä kautta tavallisten kansalaisten hyvinvoinnissa.

Suurten tilintarkastustoimistojen hallitseva asema ja niiden tilintarkastuksen ohessa harjoittama laaja konsultointitoiminta on koettu ongelmalliseksi. Tilanne, jossa rahoitusalan ryhmittymillä on sama tilintarkastusyhteisö, korostaa tilintarkastuksen korkean ammattitaidon ohella tiukan ammattimoraalin tärkeyttä. Alan itsesääntelyn lisäksi on EU:n tasollakin viritetty keskustelua alan valvonnan tehostamisesta. Tämä on ajankohtaista senkin vuoksi, että kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IAS) on määrä tulla EU-asetuksella voimaan unionin alueella vuonna 2005.

Lamfalussyn viisaiden miesten komitean suositukset EU:n arvopaperimarkkinoiden sääntelyn ja valvonnan modernisoimiseksi ja joustavoittamiseksi hyväksyttiin lopullisesti vuoden 2002 alussa. Kuitenkin jo vuoden 2001 puolella perustettiin ehdotusten edellyttämät uudet komiteat Euroopan

arvopaperikomitea (ESC) ja Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojen komitea (CESR). Näistä jälkimmäinen korvasi aiemman epävirallisen yhteistyöelimen FESCON. Nähtäväksi jää pystytäänkö näillä uusilla järjestelyillä nopeuttamaan yhtenäisen eurooppalaisen rahoitusmarkkinan luomista niin, että vuodelle 2003 asetetut kunnianhimoiset tavoitteet pystytään saavuttamaan. EU:n tuleva laajeneminen asettaa lisävaatimuksia yhteistyön joustavalle hoitamiselle. Ellei nyt luotu yhteistyömekanismi toimi tyydyttävästi, jouduttaneen vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa miettimään yhteiseurooppalaisen arvopaperimarkkinavalvonnan luomista.

Myös pankkivalvonnan eurooppalaiset yhteistyörakenteet vaativat tiivistämistä. Meneillään oleva kansainvälisten vakavaraisuusvaatimusten uudistamistyö tulee edellyttämään entistä yhdenmukaisempia valvontatapoja ja valtuuksia. Tulevaisuudessa Pohjoismaiden piirin ulkopuolellakin pankkien ja muiden rahoituslaitosten valtakuntien rajat ylittävät yhdistymiset yleistyvät. Viimeistään eurooppayhtiöiden mahdollistuminen vuonna 2004 tekee entistä helpommaksi yleiseurooppalaisen sivukonttoriverkoston luomisen rajat ylittävien fuusioiden avulla. Tällöin esim. kansallisella pohjalla nyt toimivat talletussuojajärjestelmät joutuvat aivan uudenlaisten kysymyksenasettelujen eteen. Euroopan keskuspankki on esittänyt itselleen suurempaa roolia EU:n pankkivalvonnassa. Tätä pyrkimystä on vastus-

tettu, eikä se varmaan olekaan ainoa mahdollinen tapa eurooppalaisen valvonnan tehostamiseksi. Jokin tapa kuitenkin on lähivuosina valittava.

Suomessa keskustelu on enemmän keskittynyt ajatukseen Vakuutusvalvontaviraston ja Rahoitustarkastuksen yhdistämisestä. Asiaa talouspoliittisen ministerivaliokunnan pyynnöstä selvittäneet valtiovarainministeriön valtio-sihtööri ja sosiaali- ja terveystieteiden kansliapäällikkö päätyivät kuitenkin ehdottamaan, että nykyinen rakenne säilytetään ja yhteistyötä valvojen kesken entisestään tiivistetään. Talouspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi ehdotuksen helmikuussa 2002. Ratkaisu antaa kaivatun työrauhan käytännön yhteistyön kehittämiseksi.

Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) teki kertomusvuonna laajan selvityksen Suomen rahoitusmarkkinoiden vakaudesta, ja se arvioi myös sääntely ja valvonnan tilaa ns. FSAP-ohjelman (Financial Sector Assessment Program) puitteissa. Suomi sai selvityksessä varsin hyvän arvosanan. Raportissa kiinnitettiin kuitenkin huomiota Rahoitustarkastuksen kansainvälisessä vertailussa puutteellisiin valvontavaltuuksiin ja toisaalta vastuullisuutta ja tilivelvollisuutta koskevien säännösten vähäisyyteen. Rahoitustarkastus on myös itse vuosien varrella useaan otteeseen kiinnittänyt samoihin asioihin huomiota ja tehnyt ehdotuksia asiantilan korjaamiseksi. Valtiovarainministeriö valmisteleekin parhaillaan rahoitustarkastuslain uudistamista. Suunnitellut muutokset parantaisivat huomattavasti tilannetta. Kaikilta osin tilanne ei kuitenkaan korjaannu.

Eräs selkeä epäkohta on epäilty-

jen arvopaperimarkkinarikoksien selvittämisen hitaus. Poliisin voimavarat talousrikosten tutkintaan ovat aivan liian vähäiset eikä Rahoitustarkastuksella ole valtuuksia varsinaiseen rikostutkintaan. Seurauksena on, että tärkeätkin tapaukset viipyvät vuosia ennen kuin niihin saadaan oikeuden ratkaisu. Tämä on jo epäiltyjenkin oikeusturvan kannalta kestävätilanne, eikä se myöskään ole omiaan ylläpitämään luottamusta markkinoiden rehelliseen toimintaan.

Kaiken kaikkiaan rahoitusmarkkinat vuonna 2001 Suomessa toimivat hyvin. Pankkien kannattavuus oli hyvä, vaikkei yltänytkään vuoden 2000 ennätystasolle. Erityisesti perinteinen kotitalouksien palveluun keskittyvä ns. peruspankkitoiminta oli hyvin kannattavaa. Yritysluototus sen sijaan oli edelleen vähemmän kannattavaa riskiin nähden kenties liiankin kapeiden korkomarginaalien johdosta. Arvopaperimarkkinoilla vuosi oli selvästi huonompi. Pörssikurssien lasku teki sijoittajat varovaisiksi. Tämä näkyi myös siinä, ettei vuoden aikana järjestetty yhtään listautumista.

Sen sijaan Rahoitustarkastus joutui puuttumaan lukuisiin listayhtiöiden tiedotuspuutteisiin. Huonojen uutisten kertomisella ei aina pidetty lain edellyttämää kiirettä. Monen uuden listayhtiön hallintojärjestelmissäkin oli puutteita.

Nordean ja Sammon rakennemuutokset jatkuivat. Finanssikonglomeraattien valvonta joutuu sopeutumaan tapahtuviin muutoksiin niin juridisissa kuin liiketoiminnallisissakin rakenteissa, mikäli ne eivät ole lain vastaisia tai vaaranna vakavaraisuutta. Silmiinpis-

tävää on, että ryhmittymien omistusyhteisöihin siirretään konsernin omista pääomista kaikki, mitä ei alayhtiöiden pääomittamiseen luokituslaitosten arvion mukaan tarvita. Tällöin ”ylimääräinen” oma pääoma on joko jaettavissa osakkaille tai käytettävissä laajenemishankkeisiin. Tällainen pyrkimys pääoman käytön tehostamiseen on sinänsä tavoiteltavaa, mutta siihen liittyy myös vaaroja, jos vakavaraisuustasoa lasketaan kovin lähelle laillista minimiä. Tase-erien oikea arvostus ja tilintarkastajien arvio tästä nousee tällöin keskeiseen asemaan pohdittaessa antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan yhtiön tilasta.

Vuodesta 2002 voinee odottaa pankeille kohtuullisen hyvää vuotta. Nykyennusteiden valossa ei luottotappioiden vaara ole hälyttävästi lisääntymässä. Suomen arvopaperimarkkinat taas ovat lähes täysin riippuvaisia kansainvälisestä kehityksestä, jota on vaikea lähteä ennakoimaan. Kilpailun kiristyminen kuitenkin on varmaa. Rahoitustarkastukselle edessä olevat haasteet Euroopan yhdentymisen edistyessä ovat suuret. Se asettaa paineita myös resurssihin. Lisääntyviin tehtäviin on joko saatava lisää asiantuntevaa ja motivoitunutta henkilökuntaa tai sitten on karsittava nykyisiä tehtäviä.

Maaliskuussa 2002

Ratan toimintastrategia

Rahoitustarkastuksen (Rata) toiminnan tarkoituksena on edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta ja tehokkuutta sekä luottamusta valvottavien ja markkinoiden toimintaan.

Toiminnassaan Rata painottaa markkinaehtoista valvontaa. Markkinaehtoinen valvonta perustuu siihen, että valvottavalla itsellään on ensisijainen vastuu toiminnastaan ja markkinakuri lisää valvottavan kannustimia kantaa vastuuta. Viranomaisvalvonta täydentää valvottavan omaa vastuuta ja markkinakuria. Markkinakurin olennaisia edellytyksiä ovat toimivat kilpailulliset markkinat,

terveitä toimintatapoja noudattavat rahoitus- ja sijoituspalveluiden tarjoajat sekä riittävä tietojen julkisuus ja läpinäkyvyys.

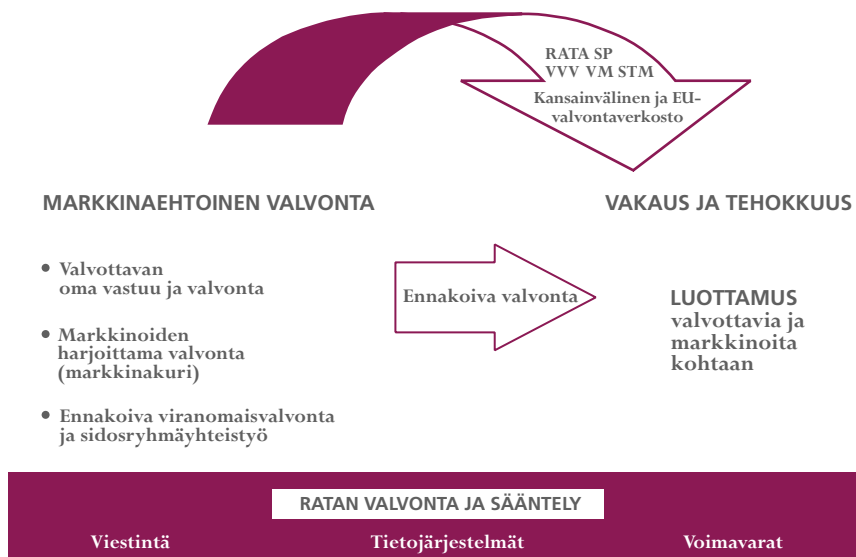
Viranomaisvalvonnassa korostuu valvonnan ennakoivuus (kuviot 1). Ennakoivan valvonnan keskeisenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa markkinoiden ja markkinaosapuolten ongelmat ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin nopeasti ja uskottavasti. Erityisen tärkeää on tunnistaa sellaiset ongelmat, jotka voivat uhata rahoitusjärjestelmän vakautta ja heikentää luottamusta markkinoiden toimintaan.

Luottamus markkinoiden ja markkinaosapuolien toimintaan edellyttää sen valvomista, että rahoituspalveluiden käyttäjät ja sijoittajat saavat riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi.

Toimintastrategiansa mukaisesti Rata edistää yhteistyössä koti- ja ulkomaisten sidosryhmien kanssa

- markkinoiden tiedonsaantia ja hyvää tapaa markkinoilla
- markkinoiden toimintavarmuutta ja tehokasta rakennetta sekä valvottavien hyvää hallintokulttuuria
- vastuullisuuteen, avoimuuteen ja harkintaan perustuvaa valvonta- ja sääntelyjärjestelmää.

Kuvio 1.
Markkinaehtoinen ja ennakoiva valvonta

Markkinaehtoisessa valvonnassa valvottavalla itsellään on ensisijainen vastuu toimistaan. Kun markkinoille annetaan olennaista ja riittävästi tietoa valvottavien toimintaan liittyvistä asioista, se lisää markkinakuria ja valvottavan kannustimia kantaa vastuuta. Ennakoiva viranomaisvalvonta täydentää markkinakuria ja valvottavan omaa vastuuta. Ennakoiva valvonta pyrkii tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan ongelmia mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Valvojalla on valmius arvioida valvottavien tilanteen kehitystä ja kyky puuttua ongelmiin nopeasti tarvittaessa. Valvottavat tietävät myös valvojan valvontaperiaatteet.

Lähde: Rahoitustarkastus.

Valvontatoiminnan lähtökohdat

Rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamiseksi Rata valvoo valvottaviansa riskinottoa ja vakavaraisuutta. Valvontatyössään Rata arvioi valvottavien taloudellista tilaa, riskiasemaa, riskinkantokykyä sekä riskien hallintajärjestelmiä. Rata korostaa sitä, että omistajilla ja johdolla on vastuu valvottavan sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Valvonnalla pyritään varmistamaan, että valvottavilla on riittävät taloudelliset ja muut edellytykset harjoittaa toimintaa ja että ne noudattavat toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja.

Valvonta perustuu riskilähtöisyyteen. Siksi Rata painottaa valvontaansa markkinoiden vakauden ja tehokkuu-

den kannalta keskeisiin ja riskialttiisiin instituutioihin ja järjestelmiin.

Arvopaperimarkkinoiden valvonnassa korostuu markkinoita kohtaan tunnetun luottamuksen ylläpitäminen. Tässä työssä Rata valvoo markkinoiden menettelytapoja, liikkeeseenlaskijoiden tiedonantovelvollisuuden noudattamista ja tutkii epäiltyjä sisäpiiritiedon väärinkäytön tapauksia ja muita arvopaperimarkkinarikoksia. Rata pyrkii vaikuttamaan myös arvopaperikaupankäynnin ja selvitystoiminnan sujuvuuteen ja toimintavarmuuteen.

Sääntelyn lähtökohdat

Rata korostaa sääntelyssään eri osapuolten vastuullisuutta ja avoimuutta sekä valvojan harkintaa tiedossa olevien pelisääntöjen rajoissa. Tällainen sääntely pohjautuu puitelainsäädäntöajatteluun, jossa korostetaan sääntelyn tavoitteita ja tarkoitusta eikä yksityiskohtaista sääntelyä. Sitovan sääntelyn rinnalla korostuvat valvottavien ja markkinoiden toimintaa ohjaavat suositukset.

Valvontavaltuuksien tulee olla sellaiset, että Ratalla on harkintansa mukaan mahdollisuus puuttua nopeasti ja selkeästi asioihin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Valvojan itse tulee käyttää harkintavaltuuksiaan ennakkoon tiedossa olevien pelisääntöjen rajoissa, uskottavasti ja selkeästi. Kun halutaan, että toimintaympäristössä painotetaan valvojan harkintavaltaa ja tehokkaita valvonta-

valtuuksia, sen vastapainoksi tarvitaan valvojan vastuullisuuden ymmärtämistä ja vastuullisuuteen panostamista. Tällä hetkellä Ratan toimintavaltuudet eivät ole riittävän tehokkaita, sillä ne ovat käyttötavoiltaan raskaita ja painottuvat jälkikäteiseen reagointiin (uhkasakon asettaminen, toimiluvan peruuttamisesitys). Ratan toimintavaltuuksia ollaan kuitenkin kehittämässä rahoitustarkastuslain uudistamisen yhteydessä.

Kansainvälisen toiminnan lähtökohdat

Ratan kansainvälisen toiminnan tavoitteena on vaikuttaa aktiivisesti siihen, että markkinoiden menettelytapoja sekä valvontaa ja sääntelyä yhtenäistetään erityisesti Euroopan unionin (EU) tasolla.

Yhdenkumainen valvonta ja sääntely ovat edellytys sille, että rahoituslaitokset, sijoituspalvelujen tarjoajat ja liikkeeseenlaskijat voivat koko Euroopan unionin alueella toimia markkinoilla tasavertaisista lähtökohdista. Lisäksi sijoittajille ja rahoituspalvelujen käyttäjille pyritään antamaan paremmat mahdollisuudet hyödyntää koko EU:n kotimarkkina-alueen tarjontaa.

Rata osallistuu kansainvälisten yhteistyöfoorumien työhön ja tekee valvontayhteistyötä muiden maiden viranomaisten kanssa. Ratalle tärkeimmät yhteistyöfoorumit ovat Euroopassa. Näitä ovat Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojen komitea (CESR),

Euroopan keskuspankkijärjestelmän alaisuudessa toimiva pankkivalvontakomitea (BSC), Euroopan komission alainen pankkialan neuvoa antava komitea (BAC) sekä Euroopan talousalueen (Eta) pankkivalvojen yhteistyöelin Groupe de Contact. Lisäksi yhteistyötä tehdään lukuisissa näiden foorumeiden alaisissa asiantuntijatyöryhmissä.

Näillä foorumeilla valmistellaan yhteisiä pankki- ja arvopaperimarkkinavalvonnan periaatteita. Kokouksissa käsitellään mm. kansainvälisesti merkittäviä rahoitusmarkkinoiden tapahtumia ja trendejä, kansallisten markkinoiden tapahtumia ja valvonnallisia näkökohtia sekä vaikutetaan EU-sääntelyyn.

Maailmanlaajuisessa yhteistyössä Ratalle ovat tärkeitä mm. kansainvälinen arvopaperimarkkinavalvojen yhteistyöjärjestö IOSCO, kansainvälinen valuuttarahasto IMF, Baselin pankkivalvontakomitea, rahanpesuvastainen yhteistyöelin FATF sekä pankki-, arvopaperimarkkina- ja vakuutusvalvojen yhteistyöfoorumi Joint Forum, johon kuuluvat IOSCO, Baselin pankkivalvontakomitea ja vakuutusvalvojen kansainvälinen järjestö IAIS. Vaikka Rata ei jäsenysrajoitteisista tai resurssisivistä pysty suoraan osallistumaan kaikkiin kansainvälisen yhteistyön ryhmiin, se pyrkii kuitenkin mahdollisuuksien mukaan ottamaan toiminnassaan huomioon niiden hyväksymät periaatteet ja suositukset.

Rahoitusmarkkinat vuonna 2001

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Maailmantalouden tila synkkeni¹

Maailmantalouden näkymät heikkenivät selvästi vuoden 2001 alkupuolella. Kasvu vaimeni samanaikaisesti Yhdysvalloissa, euroalueella ja Japanissa. Euroalueella talouskasvu oli bruttokansantuotteella mitattuna noin 1,5 % eli se oli kuitenkin nopeinta näistä kolmesta maailmantalouden pääalueesta.

Yhdysvaltain pitkään vahvana jatkunut talouskasvu muuttui taantumaksi, ja tieto- ja viestintäteknikan vaikeudet lisääntyivät useissa maissa. Merkkejä Yhdysvaltain talouskehityksen käänteestä saatiin jo syksyllä 2000, ja tilanne heikkeni vuoden loppua kohden. Yhdysvaltain talouskasvun hidastumisen vaikutukset näkyivät nopeasti monissa Aasian kehittyvissä talouksissa, jotka ovat varsin riippuvaisia Yhdysvaltain kysynnästä. Näiden maiden talousnäkyviä synkensi erityisesti tieto- ja viestintäteknikan tuotteiden kysynnän heikkeneminen.

Myös Japanin talouskasvu hidastui. Tämä johtui ulkomaisten tekijöiden ohella kotimaisen kysynnän heikkoudesta, koska yritysten investointihalukkuus väheni ja kotitaloudet pysyivät varovaisina. Välittömien rakenneuudistusten lykkääminen voimisti Japanin talouden deflatorisia piirteitä.

Euroalueen talouskasvu alkoi hidastua jo vuoden 2000 jälkipuoliskolla, kun kotimaisen kysynnän kasvu

vaimeni mm. inflaation tilapäisen kiihtymisen heikentäessä reaalityulokehitystä. Alkuvuonna kasvu hidastui edelleen, kun muun maailman kasvun vaimeneminen heikensi vientiä alueen ulkopuolelle. Myös investoinnit ja varastot supistuivat. Sen sijaan yksityinen kulutus jatkoi kasvuaan osaksi verokevennyksen tukemana. Koska kasvu hidastui, työttömyyden pitkään jatkunut väheneminen pysähtyi.

Maailmantalouden tila synkentyi tuntuvasti vuoden 2001 jälkipuoliskolla, kun Yhdysvaltoihin syyskuussa kohdistuneet terrori-iskut heikensivät maan kasvunäkymiä entisestään. Japanin talous jatkoi keväällä alkunutta supistumistaan. Monien kehittyvien talouksien vaikeudet syvenivät. Latinalaisessa Amerikassa erityisesti Argentiina ajautui suuriin vaikeuksiin.

Myös euroalueen kasvu hidastui edelleen vuoden 2001 loppupuolella. Kasvu vaimensi viennin ja erityisesti investointien kasvun hidastuminen. Sen sijaan yksityisen kulutuksen kasvu pysyi edelleen kohtalaisena, mihin myötävaikuttivat raha- ja finanssi-politiikan kevennykset, energian hinnan aleneminen sekä kotitalouksien suotuisa tulokehitys. Kulutusmahdollisuuksia tuki myös se, että euroalueen kuluttajat eivät olleet erityisen velkaantuneita.

Suomen talouskasvu hidastui²

Useita vuosia kestänyt kokonaistuotannon nopea kasvu katkesi vuonna 2001. Talouskasvu jäi ennakkotietojen

mukaan 0,7 prosenttiin, kun se edellisenä vuonna oli peräti 5,6 %. Talouskasvun taittuminen johtui siitä, että vientikysyntä heikkeni maailmantalouden taannuttua ja tieto- ja viestintäteknikka-alan jouduttua maailmanlaajuisesti vaikeuksiin. Viennin määrä supistui prosenttiin, kun vuonna 2000 kasvua oli peräti 18 %. Viennin kasvun tyrehtyminen koski erityisesti elektroniikkateollisuutta, jonka vienti on yli neljännes kokonaisviennistä.

Vientikysynnän heikentyminen näkyi vuoden 2001 alkupuoliskolla teollisuustuotannon supistumisena. Loppuvuonna teollisuustuotanto elpyi, kun elektroniikkateollisuuden tuotanto alkoi uudelleen kasvaa mm. uusien matkapuhelinmallien valmistamisen käynnistyttyä. Tämä kasvatti syksyllä alan tuotannon lähes yhtä suureksi kuin edellisvuotinen huippu oli ollut. Muun metalliteollisuuden tuotanto kasvoi. Erityisesti konepajateollisuudelle vuosi 2001 oli myönteinen, sillä konepajateollisuus sai alkuvuonna runsaasti tilauksia sekä ulkomailta että kotimaasta. Metsäteollisuudessa vuosi oli edellisiä heikompi, sillä maailmantalouden taantuma supisti paperin kysyntää merkittävästi. Metsä- ja elektroniikkateollisuuden viennin väheneminen heijastui välillisesti sen alihankkijana toimivaan kemianteollisuuteen, jonka tuotanto myös supistui. Vuonna 2001 teollisuustuotanto supistui prosenttiin, kun se

¹ ja ² Teksti perustuu Suomen Pankin vuosikertomukseen 2001.

vuonna 2000 oli vahvan viennin siivittämänä kasvanut peräti 11 %.

Teollisuuden investointisuunnitelmat vuodeksi 2001 olivat vielä keväällä mittavat, mutta viennin supistuminen siirsi usean investointiprojektin tulevaisuuteen. Toisaalta alhaiset korot ja useiden yritysten aikaisempien vuosien hyvät tulokset tekivät investointien aloittamisen houkuttelevaksi. Metsäteollisuuden peruskorjausinvestointeja toteutettiinkin runsaasti.

Myös rakentamisen kasvu taittui vuonna 2001. Rakentamisen määrä pysyi kuitenkin lähes edellisvuotisen suuruisena. Vielä ensimmäisellä vuosineljänneksellä rakennusinvestoinnit kasvoivat teollisuuden rakennusinvestointien ja liikeyritysten rakentamisen ansiosta. Toisella vuosipuoliskolla teollisuusrakentamisen kasvu hidastui, sillä viennin hiljeneminen vähensi teollisuustilojen tarvetta. Asuinrakennusinvestoinnit supistuivat vuonna 2001. Uusien asuntojen aloituksia oli toisella vuosipuoliskolla vähemmän kuin ensimmäisellä, ja asuinrakentamiseen myönnetty rakennusluvat vähenivät huomattavasti edellisen vuoden lopusta. Talouskasvun hidastuminen ja yleinen epävarmuus siirsivät monien rakennuskohteiden rakentamisen aloittamista edelleen. Lisäksi kasvukeskuksissa asuntorakentamista haittasi tonttipula.

Yksityinen kulutus pysyi melko vireänä paitsi verokevenysten ja myönteisen ansioketjityksen myös kuluttajien luottamuksen säilymisen ansiosta. Vähittäiskaupan myynti kasvoi edellisen vuoden vauhtia auto-kauppaa lukuun ottamatta. Kulutta-

jien vahva luottamus tulevaisuuteen ja alhaiset korot pitivät asuntomarkkinat melko vilkkaana.

Talouskasvun hidastumiseen nähden inflaatio oli vuonna 2001 suhteellisen nopeaa, keskimäärin 2,6 % kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Alkuvuonna pitkälti eläintaudeista johtunut elintarvikkeiden hintojen kallistuminen kiihdytti inflaatiota, mutta loppuvuonna inflaatio hidastui energian halpenemisen vuoksi. Inflaatiovauhti oli Suomessa kutakuinkin sama kuin euroalueella keskimäärin.

Suomen julkisen talouden ylijäämän kasvu taittui vuonna 2001. Yhteisöjen maksamat verot vähenivät selvästi edellisvuodesta. Myös työmarkkinoiden myönteinen kehitys pysähtyi. Työttömyys ja julkisen velan määrä ovat edelleen huolestuttavan suuria, vaikka ne supistuivat 1990-luvun loppupuolen nopean talouskasvun vuosina. 1990-luvun lopulla myös yritysten rahoitusrakenteet tervehtyivät ja kotitalouksien velkaantuneisuus väheni. Yritysten kannattavuus kesti vuonna 2001 talouskasvun taittumisen varsin hyvin. Vientikysynnän heikkenemisestä huolimatta vaihtotaseen ylijäämä pysyi suurena.

Keskuspankit alensivat ohjauskorkojaan

Rahoitusmarkkinoilla korot laskivat pitkin vuotta. Talouskasvun taantuminen sai sekä Yhdysvaltain että Euroopan keskuspankin (EKP) alentamaan keskeisiä ohjauskorkojaan kansainvälisen talouskehityksen tukemiseksi. Yhdysvaltain keskus-

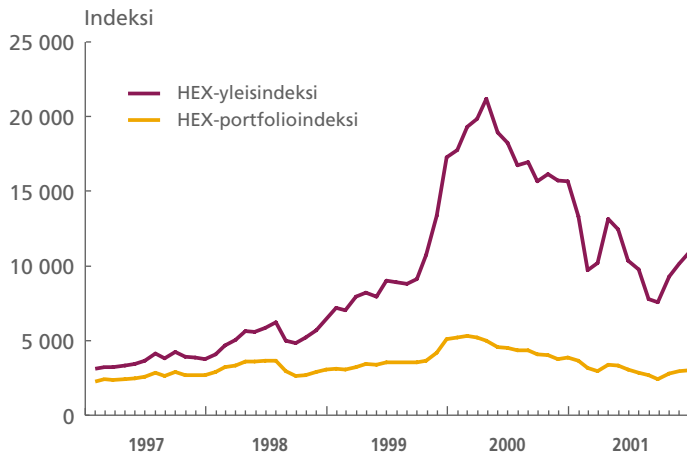
pankki aloitti koronlaskut jo alkuvuonna, ja se laski ohjauskorkoaan 11 kertaa 6,5 prosentista 1,75 prosenttiin ja veti samalla Yhdysvaltain lyhyet markkinakorot pitkästä aikaa Euroopan vastaavien korkojen alapuolelle. EKP ei vielä alkuvuodesta 2001 lähtenyt koronalennuksiin mukaan inflaatiotavoitteeseen pääsyn vuoksi, mutta loppuvuotta kohden maltillistuneet inflaationäkymät mahdollistivat koronlaskut euroalueella. Yhdysvaltoihin syyskuussa kohdistuneet terrori-iskut antoivat lisäpontta maailmanlaajuisille talouden elvytystoimille, ja korkojen lasku olikin silloin nopeimmillaan. EKP laski huutokauppakorkonsa alarajaa vuoden 2001 aikana neljä kertaa 4,5 prosentista 3,25 prosenttiin. Markkinakoroista 12 kuukauden euribor laski 4,45 prosentista aina 3,34 prosenttiin, ja oli alimmillaan 2,99 prosentissa 8.11.2001.

Valuuttamarkkinoilla euron jenkurssi vahvistui vuoden aikana 6,5 %, ja dollarikurssi heikkeni yhtä paljon. Ruotsin kruunu heikkeni 4,6 % euroa vastaan.

Suomessa pankit alensivat prime-korkojaan nopealla tahdilla vuoden toisella puoliskolla ja paikallisosuuspankit sekä Ålandsbanken päätyivät joulukuussa 3,40 prosenttiin muiden jäädessä 3,50 tai 3,75 prosenttiin. Vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä prime-korkoja ei muutettu. Maaliskuussa 2002 koronlaskujen ja talouskasvun hidastumisen katsottiin olevan jo ohi. Odotukset siitä, että talouskasvu kiihtyisi merkittävästi loppuvuotta kohden, kasvoivat. Korkeusodotukset vaihtuivat

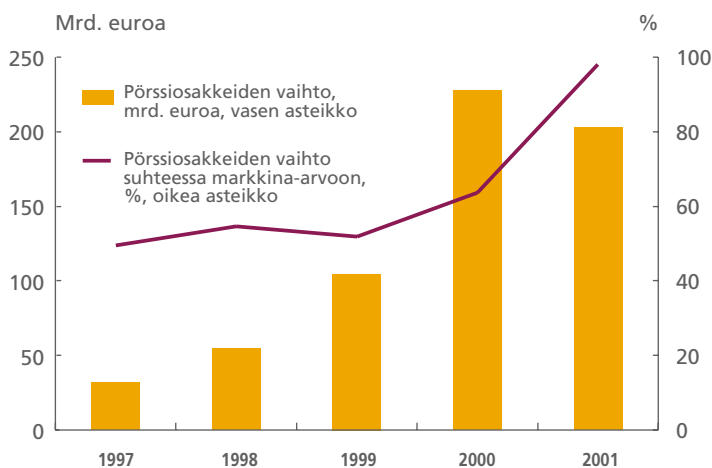

Kuvio 2.
Tuottokehitys osakemarkkinoilla 1997–2001

Lähde: Helsingin Pörssi.

Kuvio 3.
Osakkeiden vaihto Helsingin Pörssissä 1997–2001

Lähde: Helsingin Pörssi.

nouseviksi, vaikka inflaatiokehityksen ja talouskasvun katsottiinkin olevan toistaiseksi tasapainossa. Markkinat odottavat ensimmäisiä koronnostoja Yhdysvaltain keskuspankilta jo alkukesästä ja EKP:ltä myöhemmin syksyllä.

Pörssikurssit ja -vaihto laskivat

Vuosi 2001 oli jo toinen peräkkäinen laskuvuosi Helsingin pörssissä. HEX-yleisindeksillä mitattuna kurssit laskivat vuoden aikana noin 34 % ja portfolioindeksillä mitattuna noin 23 %

(kuvio 2). Kurssit olivat korkeimmillaan 5. tammikuuta (12.871,88 pisteessä) ja alimmillaan 11. syyskuuta (5.583,57 pisteessä).

Eniten laskivat vakuutus- ja tietoliikennesektoreiden indeksit (–58,1 % ja –40,9 %). Muita laskijoita olivat pankit ja rahoitus (–24,2 %) ja viestintä ja kustannus (–17,2 %). Noususta puolestaan vastasivat erityisesti muu teollisuus (31,2 %) ja sijoitus (21,3 %). Yksittäisistä osakkeista eniten romahttivat teknologiayhtiöiden osakkeet.

Euromääräinen osakevaihto (kuvio 3) laski edellisvuodesta 11 % ja oli yhteensä 202 miljardia euroa (v. 2000: 227 mrd. euroa). Kappalemäärällä mitattuna osakevaihto kuitenkin kasvoi 79,2 % ja oli 11 miljardia osaketta. Osakekaupankäyntiä hallitsi Nokia, jonka osuus euromääräisestä vaihdosta oli 77,1 % (v. 2000: 66,4 %).

Pörssissä kaupankäynnin kohteena olevien osakkeiden kokonaismarkkina-arvo oli vuoden 2001 lopussa noin 213 miljardia euroa, kun se edellisenä vuonna oli noin 318 miljardia euroa. Nokian osakkeiden osuus pörssin markkina-arvosta oli noin 63,1 % eli 137 miljardia euroa (v. 2000: 70,11 %).

Ulkomaalaisten omistusosuus pörssiosakkeista väheni hieman. Kaikista pörssiosakkeista ulkomaisessa omistuksessa oli vuoden 2001 lopussa 37 %, mikä oli 3,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuotena. Pörssin markkina-arvosta oli joulukuun lopussa ulkomaisessa omistuksessa 71,1 %, kun osuus vuotta aiemmin oli 73,6 %. Sellaisia listayhtiöitä, joiden osakepääomasta yli puolet oli ulkomalaisten omistuksessa, oli vuoden lopussa 14.

Etävälittäjät lisäsivät edelleen osuuttaan Helsingin Pörssin osakekaupankäynnistä. Etävälittäjien markkinaosuus kaupankäynnistä oli 31 % vuonna 2001, kun se vuotta aiemmin oli hieman yli 14 %. Vuoden 2001 lopussa Helsingin Pörssissä toimi yhteensä 38 osakevälittäjää, joista 20 oli etävälittäjiä. Vuonna 2000 etävälittäjiä oli 12.

Osakekurssien kehitystä kuvaavat kehittyneiden maiden maa- ja alueindeksit³ laskivat lukuun ottamatta Uutta Seelantia. Kehittyneiden ja kehittyvien markkinoiden indeksi-vertailussa Suomi oli heikoimmin menestyneiden maiden joukossa. Suomen taakse jäivät vain Egypti ja Luxemburg. Yleisesti ottaen kehittyvät maat olivat kehittyneitä maita suosituimpia sijoituskohteita. Tuottoisimmat sijoituskohteet löytyivät Venäjän markkinoilta, joiden osakkeet tuottivat peräti 48 %.

Pörssiyritykset jakoivat vuonna 2001 ennätysosingot, ja niiden yhteismäärä nousi 35 miljardiin markkaan.

Emissiotoiminta keskittyi joukkovelkakirjoihin ja warrantteihin

Yleinen taloudellinen tilanne vaikutti myös osakkeiden liikkeeseenlaskuihin. Alavireisten markkinoiden vuoksi ei vuonna 2001 järjestetty yhtään listautumisantia, ja yleisölle suunnattuja pörssiyritysten osakeantejakin järjestettiin vain kaksi.

Vuoden aikana tehtiin monia yritysjärjestelyjä joko jakautumisten, sulautumisten tai julkisten ostotarjousten kautta. Julkinen ostotarjous tai lunastusarjous tehtiin seitsemästä

julkisen kaupankäynnin kohteena olleesta yhtiöstä.

Helsingin pörssiin listautui 9 uutta yhtiötä ja listoilta poistui 12 yhtiötä. Kaikki listautumiset ja listoilta poistumiset liittyivät yritysjärjestelyihin. Lisäksi yksi yhtiö siirtyi NM-listalta päällistalle. Vuoden 2001 lopussa Helsingin Pörssissä oli kaupankäynnin kohteena 155 yhtiön 175 osakesarjaa. Päällistalla oli 109 yhtiötä.

Koska osakeantia oli vain vähän, emissiotoiminta keskittyi lähinnä joukkovelkakirjoihin ja warrantteihin. Yleisölle tarjottuja joukkovelkakirjalainoja laskettiin liikkeeseen 90. Liikkeeseenlaskijoina toimivat lähinnä luottolaitokset; yrityslainoja laskettiin liikkeeseen vain 7. Ensimmäiset warrantit listattiin Helsingin pörssin päällistalle joulukuussa 2000. Vuoden 2001 aikana laskettiin liikkeeseen yhteensä 112 warranttia. Warranttien liikkeeseenlaskijoita oli 5. Warrantit ovat jälkimarkkinakelpoisia arvopapereita, joissa kohde-etuutena voi olla julkisen kaupankäynnin kohteena oleva osake, osakekuri tai yleisesti tunnettu indeksi. Warrantin liikkeeseenlaskija on yleensä eri taho kuin kohde-etuuden liikkeeseenlaskija.

Rata hyväksyi 39 listalleottoesitettä ja 15 tarjousesitettä. Valtaosa hyväksytyistä esitteistä koski joukkovelkakirjoja. Listalleotto- ja tarjousesitteiden sisältöä tai julkistamisvelvollisuutta koskevia poikkeuslupia myönnettiin 152. Julkisista ostotarjouksista tai lunastusarjouksista hyväksyttiin 12 tarjousasiakirjaa. EU-alueella hyväksytyjä listalleotto- tai tarjousesitteitä Rata tunnusti vastavuoroisesti 27. Vastavuoroiset

tunnustamiset liittyivät pääosin ammattimaisille sijoittajille tarjottuihin instrumentteihin.

Terrori-iskujen vaikutukset rahoitusmarkkinoihin moninaiset

Yhdysvaltoihin syyskuussa 2001 kohdistuneiden terrori-iskujen suorat vaikutukset suomalaisiin pankkeihin näkyivät mm. New Yorkissa toimivien kirjeenvaihtopankkien hetkellisinä ja rajallisina likviditeettiongelmina.

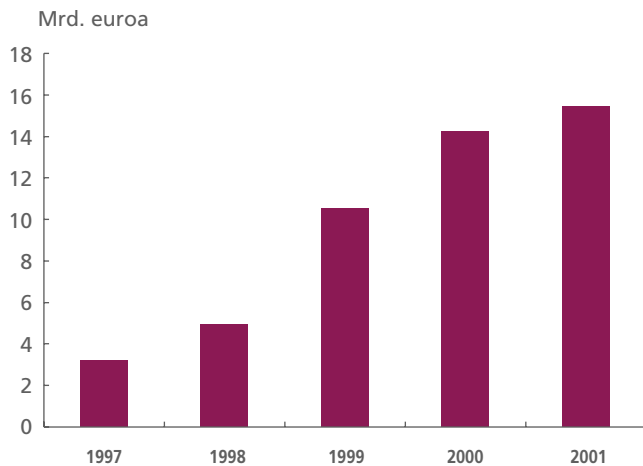
Suurimmat vaikutukset terrori-iskuista Suomen rahoitusmarkkinoille tulevat pankkien luottosalkun kautta. Iskut vaikuttavat eniten vakuutusyhtiöiden ja matkailuyritysten kannattavuuteen sekä jo ennen terrori-iskuja vaikeuksissa olleen ilmailualan kannattavuuteen. Näiltä pahimmin kärsineiltä toimialoilta voi tulla pankeille luottotappioita. Ratan selvityksen mukaan mahdolliset tappiot jäävät kuitenkin rajallisiksi.

Terrori-iskut vaikuttivat myös sijoitusrahastotoimintaan. Arvopaperipörssit olivat Yhdysvalloissa useita päiviä suljettuina, minkä vuoksi Yhdysvaltain arvopaperimarkkinoille sijoittavien sijoitusrahastojen arvonnäyttö oli käytännössä mahdotonta.

Rata määräsi rahastoyhtiöt keskeyttämään väliaikaisesti rahastosuukien lunastukset sellaisissa sijoitusrahastoissa, joille rahastoyhtiö ei pystynyt määrittämään arvoa. Samalla Rata myönsi rahastoyhtiöille luvan keskeyttää merkinnät niissä sijoitusrahastoissa, joissa rahastoyhtiö oli keskeyttänyt lunastukset. Keskeyt-

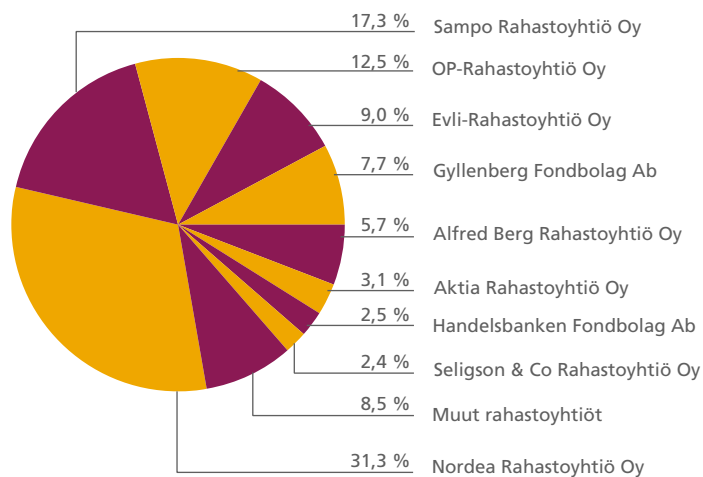
³ Morgan Stanley Capital Internationalin (MSCI) laskemat indeksit.

Kuvio 4.
Sijoitusrahastojen pääomien kehitys 1997–2001

Lähde: Rahoitustarkastus.

Kuvio 5.
Rahastoyhtiöiden markkinaosuudet 2001

Lähde: Rahoitustarkastus.

täminen koski laajimmillaan lähes sataa suomalaista sijoitusrahastoa, mikä edustaa kolmasosaa niiden kokonaismäärästä. Keskeyttäminen

kesti useimmissa rahastoissa 5 pankki-päivää.

YK:n turvallisuusneuvosto päätti Afganistanin Talebanin vastaisista

taloussankotteista useaan kertaan syksyllä 2001 Yhdysvaltoihin kohdistuneiden terrori-iskujen jälkeen. Taloussankotteet pantiin täytäntöön EU:n jäsenvaltioissa Euroopan unionin neuvoston ja komission asetuksilla. Asetuksilla määrättiin jäädytettäväksi mm. Afganistanin Talebanin varoja. Rata antoi ulkoasiainministeriölle virka-apua asiassa. Niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa pankit ja muut rahoituspalvelujen tarjoajat kävivät läpi asiakastiedostojaan ja selvittivät, löytyikö niiden hallusta jäädytettäväksi määrättyjä varoja. Toistaiseksi Suomesta ei ole löytynyt jäädytettäviä varoja.

Varojen jäädyttäminen on osa kansainvälistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Taloussankotteiden kohteeksi määritellyt varat jäädytetään suoraan asetuksen perusteella, sillä asetukset ja niiden liitteet ovat suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä kussakin jäsenvaltiossa. On odotettavaa, että taloussankotteita koskevia asetuksia annetaan myös vuonna 2002.

PALVELUJEN TARJONTA RAHOITUSMARKKINOILLA

Rahastosäästäminen kasvoi edelleen, mutta vakuutussäästämisen suosion kasvu pysähtyi

Sijoitusrahastoissa olevien pääomien määrä kasvoi hieman vuoden 2001 aikana, mutta kasvu oli selvästi hitaampaa kuin aikaisempina vuosina.

Vuoden 2001 lopussa sijoitusrahastoissa oli pääomia lähes 15,5 miljardia euroa (kuvio 4), missä oli kasvua edellisvuotisesta noin 1,2

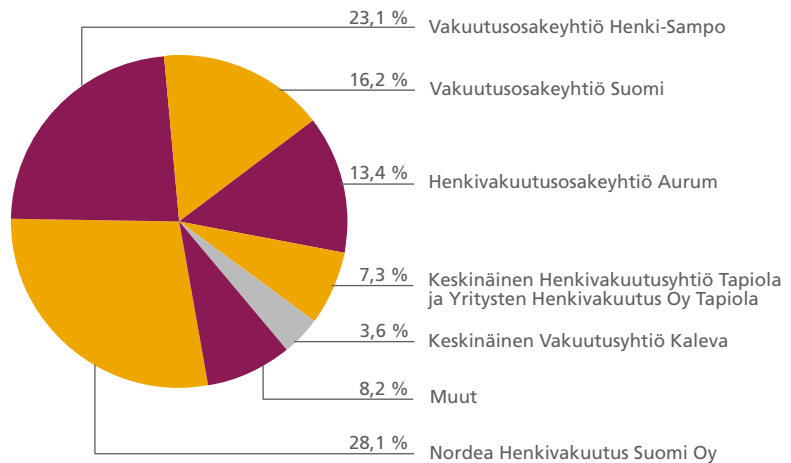
miljardia euroa eli 9 %. Vaikka sijoitusrahastoihin tuli vuoden aikana rahaa 2,8 miljardia euroa enemmän kuin niistä lunastettiin, pääomien kasvu jäi vaatimattomaksi rahastojen sijoituskohteena olevien arvopapereiden, lähinnä osakkeiden, kurssilaskun tähden. Osakemarkkinoiden ja maailmantalouden epävarmuuden vuoksi lyhyen koron rahastot keräsivät eniten pääomia. Tilanne muuttui erityisesti vuoden lopussa, jolloin lyhyen koron rahastoista lähti pääomia mm. verotussyistä.

Vakuutussäästäminen pysyi lähes samansuuruisena kuin vuonna 2000. Henkivakuutusyhtiöiden vastuuvetka oli vuonna 2001 noin 18,5 miljardia euroa, missä oli kasvua noin 1,1 %. Kasvu oli kuitenkin selvästi hitaampaa kuin vuonna 2000, jolloin se oli vielä noin 21 %.

Rahastojen ja vakuutussäästöjen markkinaosuudet vuonna 2001

Suurimmat pankkiryhmittymät olivat vahvoja rahastomarkkinoilla. Vuoden 2001 lopussa kolme suurinta rahastoyhtiötä olivat yhtiöiden hallinnoimien sijoitusrahastojen pääomilla mitattuna Nordea Rahastoyhtiö Oy, Sampo Rahastoyhtiö Oy ja OP-Rahastoyhtiö Oy. Näillä yhtiöillä oli hallussaan yli 60 prosentin osuus rahastomarkkinoista (kuvio 5). Sampo Rahastoyhtiö Oy:n markkinaosuutta kasvatti loppuvuodesta Mandatum Rahastoyhtiö Oy:n hallinnoimien sijoitusrahastojen siirtyminen Sampo Rahastoyhtiö Oy:lle. Vuodenvaihteessa Suomessa oli 24 rahastoyhtiötä, ja ne hallinnoivat 300 sijoitusrahastoa.

Kuvio 6.
Henkivakuutusyhtiöiden markkinaosuudet 2001

Lähde: Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto.

Vakuutussäästämisessä pankkiryhmien henkivakuutusyhtiöiden markkinaosuudet säilyivät ennallaan, vaikka kolmen suurimman ryhmittymän maksutulon perusteella lasketut osuudet lähenivätkin toisiaan (kuvio 6). Pankkisivonnoisten henkivakuutusyhtiöiden markkinaosuudet olivat vuonna 2001 noin 64 %, missä oli kasvua edellisvuotiseen verrattuna 4 prosenttiyksikköä. Pankkisivonnaisia yhtiöitä ovat Nordea Henkivakuutus Oy, Henki-Sampo Oy sekä Henkivakuutusosakeyhtiö Aurum Oy (OP-yhteensijä).

RAHOITUSMARKKINOIDEN RAKENNE- JA TOIMINTAMUUTOKSIA

Rakennemuutokset ja toimialajärjestelyt jatkuivat

Leonia Oyj:n ja Vakuutusyhtiö Sampo Oyj:n yhdistymisestä syntynyt rahoitus-

ja vakuutusryhmittymä Sampo aloitti toimintansa vuoden 2000 lopussa. Alkuvuodesta 2001 konserniin tuli mukaan Mandatum Pankki Oyj:n konserni. Vakuutusyhtiö Sampo Oyj toimi ensimmäiset kolme kuukautta ryhmittymän emoyhtiönä. Vuoden 2001 aikana toteutettiin useita entisen Vakuutusyhtiö Sampo Oyj:n ja Leonia Oyj:n tytäryhtiöiden uudelleenjärjestelyjä. Huhtikuun 2001 alusta lähtien Sampo Oyj on holdingyhtiönä omistanut suoraan tai välillisesti konserniin kuuluvat pankit, sijoituspalveluyritykset ja vakuutusyhtiöt.

Sampo-konsernissa toimi kaksi talletuspankkia kunnes vuoden 2001 lopussa tehdyissä rakennejärjestelyissä Mandatum Pankki Oyj fuusioitui Sampo Pankki Oyj:hin. Leonian nimi poistui kokonaan käytöstä jo alkuvuodesta.

Vuoden 2002 alussa Sampo-ryhmittymä aloitti selkeästi rahoitus-painotteisena ryhmittymänä, kun

vahinkovakuutustoimintaa harjoittavat yhtiöt myytiin ruotsalaiselle If-Holding-konsernille ja Sampo-ryhmittymään jäi vain Sammon henkivakuutustoiminta.

Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj ja Conventum Oyj yhdistyivät elokuun lopussa vakuutus- ja sijoituspalveluita tarjoavaksi Pohjola-konserniksi. Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj esitti 27.7.2001 Conventum Oyj:n osakkeenomistajille vaihtotarjouksen, jossa se tarjoutui vaihtamaan Conventum-konsernin emoyhtiön osakkeet Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj:n uusiin osakkeisiin. Conventum Oyj:stä tuli 28.8.2001 Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj:n tytäryhtiö. Vaihtotarjouksen ja sitä seuranneen lunastustarjouksen jälkeen Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj:n omistusosuus Conventum Oyj:stä nousi joulukuussa yli 99 prosenttiin. Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj ilmoitti käytävänsä osakeyhtiölain mukaista lunastusoikeutta loppuihin Conventum Oyj:n osakkeisiin.

Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj muutti 18.1.2002 nimensä Pohjola-Yhtymä Oyj:ksi. Se luopui tuolloin vakuutusliikkeen harjoittamiseen oikeuttavasta toimiluvasta ja muuttui omistusyhteisöksi. Välimiesoikeus päätti 22.2.2002, että Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj:llä on osakeyhtiölakiin perustuva oikeus lunastaa Conventum Oyj:n vähemmistöosakkeet. Pohjola-Yhtymä Vakuutus Oyj asetti välimiesoikeuden hyväksymän vakuuden, minkä jälkeen se sai Conventumin Oyj:n kokonaan omistukseensa.

Nordea-konsernin rakennejärjestelyt jatkuivat vuonna 2001. Järjestelyjen tarkoituksena on saattaa konsernin juridinen rakenne

vastaamaan paremmin liiketoiminnallista rakennetta. Konsernin liiketoiminta-alueet ovat vähittäispankki, suuret yritys- ja yhteisöasiakkaat, varallisuudenhoito ja henkivakuutus sekä vahinkovakuutus. Konserni on ilmoittanut aikovansa vähentää osuuttaan vahinkovakuutus-toiminnasta.

Merita Kiinteistöt Oy fuusioitiin huhtikuun lopussa Merita Pankki Oyj:hin. Valtiovarainministeriö myönsi kesäkuussa pankkitoimiluvan NCF Bank Abp:lle (entinen holding-yhtiö Nordea Companies Finland (NCF) Oy). Syyskuun lopussa Merita Pankki Oyj fuusioitiin emoyhtiönsä NCF Bank Abp:hen, jonka nimeksi vaihdettiin joulukuun alussa Nordea Bank Finland Abp. Joulukuussa tanskalainen Unibank A/S siirrettiin Nordea Bank Finland Abp:n tytäryritykseksi. Konsernin pankkitoiminta keskitettiin suomalaiseen Nordea Bank Finland Abp:hen ja sen kolmeen muissa Pohjoismaissa toimivaan tytärbankkiin. Sen emoyhtiönä on Ruotsissa rekisteröity holding-yhtiö Nordea AB (publ.).

HEX hankki kevään 2001 aikana yli 60 prosentin osuuden Tallinnan Pörssin (TSE) osakekannasta. Hankinnan tarkoituksena on tukea HEXin kasvustrategiaa ja kehittää Viron pääomamarkkinoita. TSE:n osakevaihto vuonna 2001 oli 263 miljoonaa euroa.

HEXin kaupankäyntijärjestelmä otettiin käyttöön TSE:ssä 25.2.2002. Käyttöönoton tavoitteena on parantaa virolaisten osakkeiden vaihtoa ja likviditeettiä sekä helpottaa kansainvälisten sijoittajien kaupankäyntiä virolaisilla osakkeilla. TSE:n kaupankäyntiä sääntelee jatkossakin Viron

lainsäädäntö. Kauppojen selvitys ja säilytys tapahtuvat kansallisessa arvopaperikeskuksessa (EVK), joka on TSE:n täysin omistama tytäryhtiö.

HEX ja Euronext allekirjoittivat syksyllä sopimuksen, jolla helpotetaan ristikkäisjäsenyyksiä sekä teknistä pääsyä toisen osapuolen käteismarkkinoille. Sopimukseen sisältyvien teknisten ratkaisujen ansiosta välittäjät voivat omissa toimipisteissään käydä kauppaa sekä HEXin että Euronextin osakemarkkinoilla. Euronext syntyi syyskuussa 2000, kun Pariisin, Amsterdamin ja Brysselin pörssin yhdistyivät. Helmikuussa 2002 Portugalin pörssi fuusioitiin Euronextiin. Vuoden 2001 lopussa Euronextissä oli kaupankäynnin kohteena yli 1 500 yhtiötä, joiden markkina-arvo oli lähes 1 700 miljardia euroa.

Pankkiiriliike Evli Oyj muuttui Evli Pankki Oyj:ksi. Sijoituspalveluyritykset ovat olleet jossain määrin kiinnostuneita pankkitoimiluvasta, sillä pankkitoimilupa on sijoituspalvelutoimilupaa laajempi. Se antaa mm. mahdollisuuden ottaa vastaa talletuksia ja myöntää luottoja. Lisäksi joissakin maissa sijoituspalvelujen tarjoaminen saattaa käytännössä edellyttää pankkitoimilupaa esimerkiksi maksuliikenteen tai asiakasvarojen hoitamiseksi.

Verkkopankkipalvelut monipuolistuivat

Verkkopankkipalvelut monipuolistuivat ja palvelujen käyttäjien määrä kasvoi. Vuoden 2001 lopussa suomalaisilla pankeilla oli yli 2 miljoonaa verkkopankkiasiakasta. Suomalaiset pankit ovat omaksuneet ns. monikanavastrategian, jonka

mukaisesti asiakkaat voivat käyttää pankkipalveluja toisiaan täydentävien jakelukanavien kautta. Tällaisia jakelukanavia ovat esimerkiksi pankin konttorit, puhelin, automaattit ja Internet. Verkkopankkipalvelujen uutena kehityssuuntana on räätälöidä palvelut entistä enemmän asiakkaan henkilökohtaisten mieltymysten mukaisiksi.

Suomessa ei toistaiseksi ole pankkeja, jotka tarjoaisivat palveluita yksinomaan tietoverkossa. Myöskään muissa maissa toimivat pankit eivät ole tarjonneet Suomeen palvelujaan pelkästään Internetin kautta. Poikkeuksena on belgialainen EuropeLoan-pankki, joka vuoden 2000 lopulla alkoi tarjota asuntolainoja rajan yli myös Suomeen.

Rahoitusmarkkinoiden toimialaliikumukset pankkien ja muiden yritysten kesken näkyivät vuonna 2001 mm. siten, että mobiilimaksamisen alueelle tuli rahoitusalan ulkopuolelta lisää toimijoita. Nämä tarjosivat palveluitaan lähinnä kokeilumielessä. Toisaalta pankit ovat alkaneet tarjota asiakkailleen perinteisen pankkitoiminnan lisäksi palveluita, joilla asiakas voidaan tunnistaa ja sähköisen kaupankäynnin tapahtumat varmentaa.

Iltakaupankäynti alkoi pörssissä

HEX aloitti iltakaupankäynnin huhtikuussa 2001. Kaupankäyntiaikaa

jatkettiin siten, että jatkuvan kaupankäynnin ensimmäinen jakso päättyy klo 18.00 ja toinen jakso (iltakaupankäynti) klo 21.00. Joulukuussa HEX ilmoitti lyhentävänsä markkinaosapuolten toivomuksesta iltakaupankäyntiaikaa tunnilla huhtikuun 2002 alusta. Iltakaupankäynnin keskimääräinen osuus euromääräisestä vaihdosta oli noin 6 % ja 2/3 vaihdosta syntyi ensimmäisen tunnin aikana.

HEX aloitti heinäkuun alussa uuden teknologiaosakkeista koostuvan HEXTech-indeksin laskennan, ja kaupankäynti HEXTech-termiineillä ja -optioilla alkoi syyskuussa.

Indeksiosuuksien kaupankäynti aloitettiin 11.2.2002. Indeksiosuus on indeksirahaston rahasto-osuus, jolla käydään kauppaa pörssissä.

Arvopaperilautakunnan perustamisesta sovittiin

Ratan aloitteesta Rata, Suomen Pankkiyhdistys, Arvopaperinvälittäjien yhdistys, Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ja Osakesäästäjien Keskusliitto solmivat joulukuussa 2001 sopimuksen arvopaperilautakunnan perustamisesta. Lautakunta aloitti toimintansa maaliskuussa 2002.

Lautakunta antaa ratkaisuehdotuksia perustajayhdistyksiin kuuluvien palveluntarjoajien ja niiden ei-ammattimaisten asiakkaiden välisissä riitakysymyksissä. Ratkaisuehdotukset ovat suosituksia.

Suosittelun tarkoituksena on paitsi löytää ratkaisu asiakkaan esille nostamaan kysymykseen myös yleisemminkin edistää hyvää arvopaperikauppatapaa. Ratkaisuehdotus voi sisältää osapuolten toimintaa koskevan arvion lisäksi myös korvausvelvollisuutta koskevan kannanoton. Perustajayhdistykset ovat sitoutuneet myötävaikuttamaan siihen, että perustajayhdistysten jäsenet noudattavat lautakunnan suosituksia. Lautakunta ei anna sijoitusneuvontaa.

Lautakunnassa on Ratasta ja Pankkiyhdistyksestä kummastakin yksi jäsen, Arvopaperivälittäjien yhdistyksestä ja Sijoitusrahastoyhdistyksestä yksi yhteinen jäsen sekä Osakesäästäjien Keskusliitosta kaksi jäsentä. Puheenjohtajaksi kutsuttiin osapuolista riippumaton henkilö professori Mika Hemmo.

Lautakunnalla on kokopäiväinen toiminen asiantuntija, joka toimii lautakunnan esittelijänä ja neuvoo asiakkaita riitojen ratkaisemisessa. Käytännössä asiantuntija työskentelee Pankkialan asiakasneuvontatoimiston yhteydessä. Lautakunnan ratkaisut ja asiantuntijan neuvot ovat ilmaisia.

Valvontatoiminta

Kannattavuus, rakennejärjestelyt ja riskinkantokyky erityisen huomion kohteena

Suhdanteiden kääntyminen vaikutti sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden toiminnan kannattavuuteen. Valvottavista osan tulos oli tappiollinen, minkä vuoksi Rata panosti edellisvuotta enemmän vakavaraisuuden ja pääomien riittävyyden valvontaan. Alalla tapahtui rakennejärjestelyjä, joiden taustalla ainakin osittain olivat myös kannattavuuskysymykset. Ostokohteina oli sekä rahastoyhtiöitä että sijoituspalveluyrityksiä. Samaan aikaan perustettiin myös uusia sijoituspalveluyrityksiä ja rahastoyhtiöitä.

Sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden valvonnassa tiivistettiin yhteistyötä Vakuutusvalvontaviraston kanssa. Vakuutusyhtiöt hakivat Ratalta käytännön tulkintoja siihen, miten niiden tulee toimia, kun ne markkinoivat rahastoyhtiöiden tuotteita. Toukokuussa 2001 voimaan tullut vakuutusyhtiölain muutos antoi vakuutusyhtiöille mahdollisuuden markkinoida rahoitustuotteita.

Myös suurimpien pankkien rakennejärjestelyt jatkuivat. Rakennejärjestelyjen yhteydessä Rata selvitti, mitä vaikutuksia muutoksilla on pitkällä aikavälillä pankkien vakavaraisuuteen ja tuloksentekeytykseen. Samalla tarkastettiin, että pankkiryhmien johtamisjärjestelmä, riskienhallinta ja muu sisäinen valvonta vastaavat uuden organisaatorakenteen vaatimuksia.

Pankkien ulkomaisten toimintojen valvonnassa Rata kiinnitti erityistä huomiota siihen, että pankit ovat vahvistaneet ulkomaisten sivukonttoreidensa strategiat ja ohjeet ja että pankkien ylin johto saa sivukonttoreiden toiminnasta riittävät valvontaraportit. Tarkastusten kohteina olivat myös ulkomaisten sivukonttoreiden riskit ja luottotappioiden syyt. Tarkastukset jatkuivat vuonna 2002.

Pankit ja muut luottolaitokset pyrkivät ulkoistamaan sellaisia toimintoja, joiden ulkoistamisesta koitui kustannussäästöjä ja toiminnan tehostumista. Tällaisia toimintoja olivat mm. kiinteistöhallinto, sisäinen tarkastustoiminta, tietojärjestelmäpalvelut ja laskentapalvelut. Valvonnassa Rata kiinnitti huomiota siihen, että pankeilla säilyi mahdollisuus valvoa itse myös ulkoistettujen palvelujen laatua.

Rata selvitti valvontakäynneillä pankkien riskinkantokykyä ja erityisesti pankkien varautumista luottotappioriskeihin. Pankkien riskejä informaatioteknologiasektorissa selvitettiin kyselyn ja valvontakäyntien avulla. Tähän sektoriin liittyvien riskien todettiin tarkastushetkellä olevan tasolla, joka ei vaaranna pankkien vakavaraisuutta.

Vakavaraisuussääntelyä ollaan uudistamassa (ks. sivu 32). Uusi operatiiviseen riskiin perustuva vakavaraisuusvaatimus on erityisen merkittävä sijoituspalveluyrityksille. Liiketoiminnan luonteen vuoksi näillä yrityksillä on hyvin vähän luotto- ja

markkinariskejä. Siksi operatiivisen riskin huomioon ottaminen vakavaraisuuslaskennassa saattaa moninkertaistaa vakavaraisuusvaatimuksen. EU:n komissio ja Rata selvittivät asiaa koelaskelmilla. Uudistuksesta käytettävissä olevien tietojen perusteella todettiin, etteivät kaikki nykyiset sijoituspalveluyritykset olisi täyttäneet uusia vaatimuksia.

Rata kartoitti syksyllä, kuinka laajasti emissionjärjestäjät selvittävät yhtiön niin sanottuja laadullisia listautumisedellytyksiä ennen yhtiön hakeutumista pörssilistalle. Eri emissionjärjestäjien välillä havaittiin merkittäviä eroja. Listautumista edeltävän selvitystyön (due diligence) laajuus vaihteli ja prosessin tarkkuudessa oli toivomisen varaa.

Vuoden aikana Rata kiinnitti erityistä huomioita listayhtiöiden antamiin tulevaisuudennäkymiin. Rata antoi suosituksia niiden esittämisestä maaliskuussa 2002 voimaan tullessa kannanotossaan (ks. sivu 29). Ratan kannan mukaan tulevaisuudennäkymien tulee olla perusteltuja, ja myös niiden lähtökohtana olevat perusteet tulee esittää. Tulevaisuudennäkymien on oltava selkeästi erotettavissa muusta informaatiosta, kuten liikkeeseenlaskijan liiketoimintastrategioista, yleisistä tavoitteista tai toimialan näkymiä kuvaavista tiedoista.

Koska sijoitusrahastotoiminnassa markkinoiden kasvu hidastui, varsinkin toimintaansa aloittaville rahastoyhtiöillä oli vaikeuksia säilyttää

riittävät taloudelliset toiminta-edellytykset. Rata joutui kiinnittämään useiden valvottavien huomiota pääomien riittävyden turvaamiseen. Rahastoyhtiöihin tehtiin valvontakäyntejä niiden keskeisten toimintaprosessien (arvonlaskenta, rahasto-osuusrekisterin pitäminen) toimivuuden varmistamiseksi. Valvontakäynneillä kiinnitettiin yhtiöiden huomiota mm. sisäisen valvonnan käytäntöjen toimivuuteen ja työn- ja vastuunjakojen selkiyttämiseen sekä riittäviin varamiesjärjestelyihin.

Rata oli mukana arvo-osuusjärjestelmän uudistamista pohtineessa moniportaisuustyöryhmässä. Rinnakkain työryhmätyön kanssa Rata arvioi, miten sisäpiirivalvonnan edellytykset voitaisiin turvata siinäkin tapauksessa, että Suomessa siirryttäisiin moniportaiseen järjestelmään, jossa sisäpiirin kaupankäyntiä ei enää voitaisi selvittää keskitetystä arvo-osuusrekisteristä. Rata alkoi myös selvittää, millaisia muutoksia moniportaisuus edellyttää rekisterinpidon valvonnassa.

Rahanpesun estäminen eurokäteiseen siirtymisen yhteydessä

Ratan valvontakohteena oli myös valvottavien valmiudet torjua rahanpesua eurokäteiseen siirtymisen aikana. Tavoitteena oli varmistaa, että rahanpesun estämisestä annettuja säännöksiä noudatetaan yhtenäisesti ja huolellisesti. Erityistä huomiota kiinnitettiin pankkien henkilöstön koulutukseen ja sisäiseen ohjeistukseen. Alustavien tietojen mukaan säännöksiä noudatettiin siirtymäaikana hyvin.

Selvityspyyntöjen määrä väheni

Rataan saapuneiden kirjallisten selvityspyyntöjen määrä väheni edellisvuodesta 30:llä ja oli yhteismäärältään 168. Näistä 136 (v. 2000: 150) koski luottolaitosten toimintaa ja 32 (48) arvopaperimarkkinoiden toimintaa. Luottolaitosten toimintaa koskevat puhelintiedustelut ohjautuivat aikaisempaa enemmän Pankkialan asiakasneuvontatoimistoon, mikä laski Rataan tulleiden puhelintiedustelujen määrää.

Arvopaperimarkkinoiden toimintaa koskevat asiakasvalitukset painoutuivat lähinnä arvopaperinvälityksen ja omaisuudenhoidon menettelytapoihin, kun edellisenä vuonna useissa selvityspyynnöissä oli aiheena osakkeiden allokaatio emissioissa. Syynä tähän lienee se, että markkinatilanteen vuoksi listautumisanteja ei vuonna 2001 järjestetty ja yleisölle suunnattuja osake-emissioita järjestettiin vain kaksi.

Pankkien toimintaan liittyvät asiakasvalitukset koskivat valtaosin luotonantoa, vakuuksia ja perintää. Pankkialan asiakasneuvontatoimistoon tuli 1 701 yhteydenottoa. Eniten yhteydenottoja tuli luottoihin, tilinkäyttöön ja maksamiseen liittyvistä asioista.

Elokuussa Rata lähetti valvottaville kirjeen virheellisessä rahayksiköissä (markka tai euro) tapahtuvista maksuista euroon siirryttäessä. Kirjeessä Rata esitti kantanaan, että virheellisessä rahayksikössä tapahtunut maksu voidaan aiemmasta käytännöstä poiketen korjata senkin jälkeen, kun se on veloitettu maksajan tililtä

riippumatta siitä, onko virhe aiheutunut pankin tai asiakkaan toimenpiteestä.

Pankkialan asiakasneuvontatoimiston yhteyteen perustettiin maaliskuussa 2002 arvopaperilautakunta, joka antaa ratkaisuehdotuksia sijoitus- ja sijoitusrahastopalvelujen tarjoajien ja asiakkaiden välisissä riitakysymyksissä. Lautakunnan ratkaisuista ja asiantuntijan neuvontapalveluista ei peritä asiakkaalta maksua (ks. sivu 15).

VALVOTTAVIEN TALOUDELLISEN TILAN VALVONTA

Suomalaisten pankkien kannattavuus yhä hyvä

Pankkien kannattavuus säilyi vuonna 2001 hyvänä, vaikka Suomen kansantalous ajautui useiden muiden talouksien tavoin selvästi hitaamman kasvun vaiheeseen. Toisaalta ainakin osittain talouden taantuman vuoksi luottotappiot lisääntyivät oltuaan edellisenä vuonna poikkeuksellisen alhaisella tasolla. Suhteessa luottokantaan luottotappiot olivat kuitenkin yhä matalalla tasolla.

Pankkien rahoituskatteet kasvoivat edelleen, vaikka lyhyet markkinakorot olivat alhaiset varsinkin vuoden 2001 jälkimmäisellä puoliskolla. Alhaista korkotasoa kompensoi lainakannan kasvu. Pankkien euromääräinen luotonanto lisääntyi edellisvuotisesta lähes 7 %. Alhainen korkotaso sekä kuluttajien luottamus pitivät yllä kotitalouksien lainojen kysyntää⁴.

⁴ Lähde: Suomen Pankin Rahoitusmarkkinatilastokatsaus.

Taulukko 1.

Suomalaisten pankkien tuloslaskelman pääerät 2001, milj. euroa

	Nordea Pankki Suomi -konserni ¹	Osuuspankkien yhteinliittymä	Sampo ² (luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta)	Muut pankit ³
RAHOITUSKATE	2 615	875	469	338
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	39	95	27	17
Palkkiotuotot	1 226	287	220	122
Palkkiokulut	-199	-42	-41	16
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	314	-46	43	-5
Liiketoiminnan muut tuotot	1 324	146	36	25
Hallintokulut	-2 088	-501	-367	-246
Poistot ja arvonalennukset	-221	-164	-35	-25
Liiketoiminnan muut kulut	-285	-132	-44	-52
Luotto- ja takaustappiot	-208	-12	-16	-3
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltyjen yritysten voitosta tai tappiosta	58	-2	4	1
Liikevoitto/-tappio	2 573	504	296	155
Tuotot/kulut (poistot kuluina)	2,0	1,6	1,6	1,6
Tase yhteensä	215 852	30 031	20 893	11 467
Omat varat yhteensä	12 591	2 951	1 775	1 024
Ensisijaiset omat varat	8 398	2 531	2 170	921
Riskipainotetut erät	135 941	19 514	13 952	4 667
Vakavaraisuus	9,3 %	15,1 %	12,7 %	21,9 %
Tier 1 -vakavaraisuus	6,2 %	13,0 %	15,6 %	19,7 %

¹ Sisältää ulkomaiset tytäkonsernit (Nordea Bank Danmark A/S, Nordea Bank Norge ASA sekä Nordea Bank Sverige AB).

² Sisältää Sampo Pankki -konsernin, Mandatum Pankki -konsernin, UAB Sampo bankasin, AS Sampo Pankin sekä Mandatum omaisuudenhoidon, Sampo Rahastoyhtiön sekä Sampo PTE S.A:n tiedot.

³ Sisältää Aktia Pankki -konsernin, Evli Pankki -konsernin, Ålandsbanken-konsernin sekä Gyllenbergin, paikallisosuuspankkien ja säästöpankkien tiedot emopankkitasolla.

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 2.

Pankkikonsernien vakavaraisuustiedot 2000 ja 2001, milj. euroa

	2001	2000
Omat varat yhteensä,	18 340	13 780
josta ensisijaisia omia varoja	14 020	9 589
Riskipainotetut erät	174 075	133 887
Vakavaraisuusaste	10,5 %	10,3 %
Tier 1 -vakavaraisuus	8,1 %	7,2 %

Luvuissa ovat mukana Aktia Pankki -konserni, Evli Pankki -konserni, Nordea Pankki Suomi -konserni, Osuuspankkien yhteinliittymä, Sammon luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminta, Ålandsbanken- konserni sekä Gyllenberg, paikallisosuuspankit ja säästöpankit emopankkitasolla.

Lähde: Rahoitustarkastus.

Muut tuotot supistuivat hieman edellisvuotisesta. Erityisesti arvopaperivälityksestä sekä omaisuuden hoidosta saadut tuotot pienenivät vuoden 2000 huipustaan. Sitä vastoin antolainauksesta sekä maksujen välityksestä saadut tuotot lisääntyivät

volyymien kasvun ansiosta. Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan tuotot suorastaan romahtivat vuoden 2000 tuotoista. Tosin vuonna 2000 oli erityisen paljon kerta-luonteisia tuottoja, mikä vaikeuttaa vertailua (taulukko 1).

Pankkien hallinto- ja toimintakulut lisääntyivät edelleen, mutta niiden kasvuvauhti kuitenkin hieman hidastui edellisvuotiseen kehitykseen verrattuna. Voimakkaimmin kasvoivat henkilöstö-, atk- ja markkinointikulut. Henkilöstön määrä lisääntyi, ja myös uusia konttoreita avattiin enemmän kuin vuonna 2000.

Pankkien vakavaraisuus vahvistui hieman

Pankkisektorin vakavaraisuus vahvistui hieman edellisvuotisesta ja oli vuoden 2001 lopussa 10,5 %. Pankkien hyvä kannattavuus kasvatti pankkien pääomia ja vakavaraisuus parani, kun omat varat kasvoivat riskipainotettuja saamia ja vastuita nopeammin. Vieläkin enemmän vahvistui ensisijaisten omien varojen perustella laskettu vakavaraisuus; vuoden lopussa se oli 8,1 %. Vastaava vuodentakainen luku oli 7,2 % (taulukko 2).

Luottotappioiden kehitys oli maltillista

Suomalaisten pankkikonsernien vastuut (luottokanta + takaukset) kasvoivat vuonna 2001 noin 4 miljardia euroa ja olivat vuoden lopussa 87 miljardia euroa. Luottokannan kasvuvauhti hiljeni selvästi aikaisemmista vuosista. Luottokanta kasvoi vuonna 2001 noin 5 %, kun se edellisvuonna kasvoi 8 %. Vuonna 1999 kasvua oli 11 %.

Järjestämättömät saamiset vähenivät noin 3,7 % eli 577 miljoonaan euroon (kuvio 7). Niiden osuus vastuukannasta oli noin 0,7 %. Vuotta aiemmin se oli 0,8 %. Syynä järjestämättömien saamisten vähenemiseen

oli lähinnä korkotason aleneminen, joka helpotti lainojen hoitamista.

Ulkomaisissa luotoissa ja kotitalousluotoissa järjestämättömät saamiset kasvoivat. Sen sijaan yrityssektorin luotoissa järjestämättömät saamiset vähenivät.

Luottotappiot lisääntyivät noin 14 % ja olivat vuoden 2001 lopussa 68 miljoonaa euroa. Historiallisesti luottotappiot olivat kuitenkin edelleen hyvin vähäiset eli noin 0,1 % pankkikonsernien vastuukannasta. Luottotappioiden kasvu keskittyi lähinnä loppuvuoteen, jolloin talouden yleinen suhdannekehitys heikkeni. Eniten luottotappiot lisääntyivät teollisuudessa ja ulkomaisissa luotoissa.

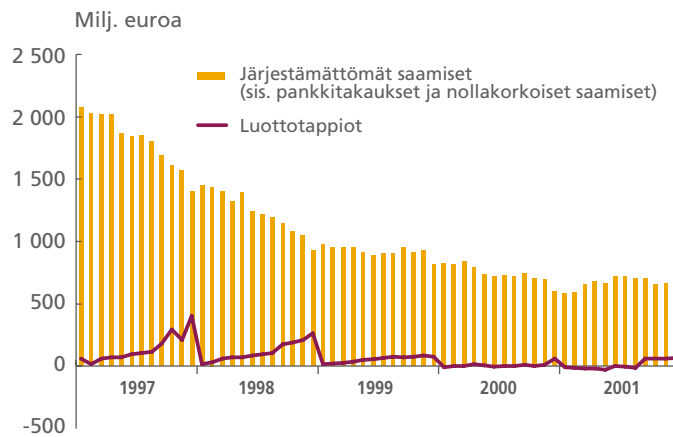
Suomalaiset pankit karttoivat riskimaita

Suomalaisten pankkien ulkomaiset saamiset lisääntyivät edellisvuotisesta 49,5 % ja olivat yhteensä 65,4 miljardia euroa⁵ (kuvio 8). Ulkomaisista saamisista 55 % oli Pohjoismaista ja 35 % muista kehittyneistä maista. Saamiset Pohjoismaista kasvoivat vuoden 2001 aikana 20 miljardia euroa ja saavat muista kuin Pohjoismaista vain 6 %.

Riskimaista peräisin olevien saamisten suhteellisen osuuden pieneneminen jatkui trendinomaisesti myös vuonna 2001: suomalaisten pankkien ulkomaiset saamiset näistä maista vähentyivätkin 2,5 prosenttiin kaikista saamisista. Baltian ja Venäjän poliittisen ja taloudellisen tilanteen vakaantumisen ja muutamat

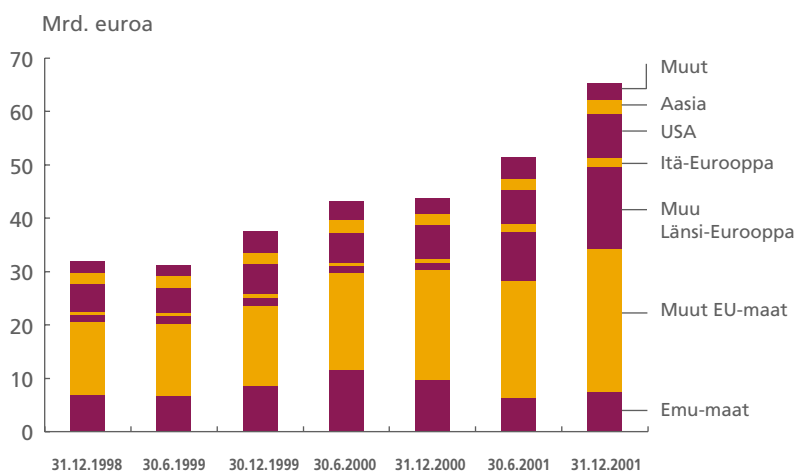
⁵ Suomalaisten pankkien rakennejärjestelyt vaikeuttavat ulkomaisten saamisten kehityksen vertailua eri ajanjaksoina. Luvuista on vaikea nähdä, mikä osuus muutoksista johtuu pankkikonsernien sisäisistä järjestelyistä.

Kuvio 7. Talletuspankkien järjestämättömät saamiset ja luottotappiot 1997–2001

Lähde: Rahoitustarkastus.

Kuvio 8. Suomalaisen pankkikonsernien ulkomaiset saamiset alueittain 1997–2001

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 3.

Suomessa toimivien talletuspankkien johdannaisten kohde-etuuksien nimellisarvo 2000 ja 2001, milj. euroa

	31.12.2001	31.12.2000	Muutos	Muutos %
Valuuttasidonnaiset				
Valuuttatermiinit	54 436	46 275	8 161	18 %
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset	5 754	4 735	1 019	22 %
Valuuttaoptiot	3 986	7 089	-3 103	-44 %
Korkosidonnaiset				
Korkotermiinit ja -futuurit	7 478	10 941	-3 463	-32 %
Koronvaihtosopimukset	66 735	76 147	-9 412	-12 %
Korko-optiot	10 247	2 587	7 660	296 %

Lähde: Rahoitustarkastus.

Taulukko 4.

Pankkisektorin korkoriski 2000 ja 2001, milj. euroa

	31.12.2001	31.12.2000
TULORISKI	259,6	256,4
Euromääräiset erät	291,7	266,0
Valuuttamääräiset erät	-32,1	-9,6
oletus: vaadittaessa maksettavat talletukset = 10,5 kk		
RAHOITUSKATE	2 577,9	2 475,1
Tuloriski suhteutettuna rahoituskatteeseen	10,1 %	10,4 %
INVESTOINTIRISKI	-58,5	-1,3
Euromääräiset erät	-59,2	-11,7
Valuuttamääräiset erät	0,7	10,4

Korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä negatiivinen riskiluku tarkoittaa tappiota ja positiivinen voittoa.

Lähde: Rahoitustarkastus.

positiiviset ennusteet kohensivat näiden maiden luottokelpoisuutta ja lisäsivät myös suomalaisten pankkien kiinnostusta Suomen lähialueiden luotottamiseen.

Argentiinan peson irrottaminen dollarikytköksestä ja päätös päästää valuutta kellumaan ei aiheuttanut suomalaisille pankeille merkittäviä tappioita. Saamiset Argentiinasta olivat aiempaan tapaan hyvin pieniä.

Johdannaiset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset

Valuuttakurssiriskin hallinnassa valuuttatermiinien⁶ sopimuskanta

kasvoi vuonna 2001 ja vastaavasti valuuttaoptioiden kanta pieneni. Valuuttatermiinisopimuksista edelleen noin 80 % tehtiin ulkomaisen vastaapuolen kanssa. Koron- ja valuutanvaihtosopimusten kannan kasvu selittyy pääosin toimialan rakennjärjestelyillä. FRA-sopimusten kanta oli vuoden 2001 lopussa enää 2,5 miljardia euroa, kun se vielä vuoden 1999 lopussa oli noin 17 miljardia euroa. Korko-optioiden käyttö korkoriskin hallinnassa lisääntyi voimakkaasti.

Suomalaisten talletuspankkien vakioimattomien johdannaissopimusten luottovasta-arvo pieneni noin

miljardi euroa eli 2,3 miljardiin euroon. Luottovasta-arvot on kerätty pankkien vakavaraisuuslaskennasta ja muodostuvat jälleenhankintakustannuksesta sekä tulevaa luottoriskiä koskevasta arviosta.

Suomessa toimivien talletuspankkien myöntämien takausten ja takuusitoumusten määrä kasvoi yli 4 miljardia euroa eli noin 16 miljardiin euroon. Pankkeja sitovien nostamattomien luottojen määrä kasvoi kesäkuun 2001 loppuun mennessä 13,2 miljardiin euroon vuoden alun 10,7 miljardista eurosta. Vuoden 2001 lopussa palattiin 11,1 miljardiin euroon.

Suomalaisten liikepankkien korkoriskiasema pieneni

Pankkisektorin tuloriski – eli potentiaalisen korkokatteen pienentyminen seuraavien 12 kuukauden aikana, kun korkotasoa laskee yhden prosenttiyksikön – oli vuoden 2001 lopussa noin 260 miljoonaa euroa (ks. liiteosa sivu 51). Pankkisektorin yhteenlaskettu tuloriski oli vuoden 2000 lopun tasolla. Rahoituskatteeseen suhteutettu tuloriski laski 10,1 prosenttiin edellisen vuodenvaihteen 10,4 prosentista (taulukko 4).

Vaihtuviin vastaaviin luettavien saamistodistusten ja niihin liittyvien korkojohdannaisten investointiriski kasvoi vuoden aikana 59,2 miljoonaan euroon. Investointiriskillä tarkoitetaan vaihtuviin vastaaviin kuuluvien saamistodistusten ja johdannaisten arvon muuttumista koron muuttuessa prosenttiyksikön verran. Vaihtuvat vastaavat, eli kaupankäyntisalkku ja

⁶ Valuuttatermiineissä on mukana myös valuuttaswapien termiiniä.

muut luovutettavaksi tarkoitetut saamistodistukset sekä niihin liittyvät johdannaiset olivat avoimna korkojen nousulle, eli korkojen noustessa kaupankäyntisalkun arvo alenee.

Tuloriskikehitykseen vaikuttivat pankkisektorin rakennejärjestelyt ja tasaisesti kasvaneet luotto- ja talletuskannat. Talletusten verottomuuden poistuminen kesäkuun 2000 alusta ei ole merkittävästi vaikuttanut vaadittaessa maksettavien talletusten volyyymiin, vaan niiden määrä jopa kasvoi vuoden 2001 aikana vaihtoehtoisten sijoitusmuotojen epävarmuuden vuoksi. Yhä edelleen suurin osa korkoriskistä muodostuu euromääräisistä eristä.

Yön yli -valuuttapositiont pienä

Valuuttakurssiriskiä hallitaan suomalaisissa pankeissa osana kaupankäyntitoiminnon markkinariskien hallintajärjestelmää yhdessä korko-, osake- ja muiden hintariskien kanssa. Markkinariskit ovat verrattain pienet suhteessa pankkien pääasialliseen liiketoiminnan riskiin eli luottoriskiin. Suomalaisten pankkien avoimet yön yli valuuttapositiont pysyivät pieninä suhteessa omiin varoihin. Ratan antamat ohjeelliset valuuttariskipositiontoiden rajat koskevat ainoastaan yön yli positiont eivätkä rajoita pankkien päivänsisäistä valuuttamääräistä toimintaa ja ns. positiont ottoa. Valuuttamääräistä toimintaa säännellään pankeissa sisäisellä limiittijärjestelmällä, joka on osa markkinariskien hallintajärjestelmää. Rata tarkastaa säännöllisesti pankkien markkinariskien hallintajärjestelmät.

Pankkiryhmiän suora osakeriski pieneä hieman

Pankkikonserniän ja niiden eläkekassojen⁷ omistamiän osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2001 lopussa noin 1,6 miljardia euroa. Markkina-arvo pieneä edellisen vuoden lopusta noin 15 % eli 0,3 miljardia euroa. Pankkiän omistamiän henkivakuutusyhtiöiden osakesijoituskanta pysyi lähes ennallaan. Osakkeiden markkina-arvossa ovat mukana kaikki noteeratut osakkeet, osakerahastosijoitukset ja osakejohdannaiset riippumatta siitä, mihin tase-erään ne on kirjattu. Osakkeilla käydään kauppaa valtaosin Helsingin Pörssissä.

Talletuspankkiän likviditeetti parani

Yleisön talletukset kasvoivat vuoden 2001 aikana pitkän ajan keskiarvoa enemmän. Talletussäästämistä pidettiin epävakaassa markkinatilanteessa turvallisempänä kuin osake- ja rahastosäästämistä. Vuoden 2001 lopussa talletukset kattoivat suomalaisten talletuspankkiän luotonannosta 93 %. Talletusten osuus koko taseesta oli vastaavana ajankohtana 43 %. Yleiseen liikkeeseen laskettujen velkakirjojen (joukkovelkakirjalainat ja sijoitustodistukset) osuus talletuspankkiän rahoituslähteenä pysyi ennallaan. Pankkiän välinen rahoitus sen sijaan kasvoi, mutta lisäys johtui yksinomaan Nordea Bank Finland Abp:n roolista euromääräisen rahoituksen hankkijana muille Nordea-finanssiryhmittymän pankeille.

Rata seuraa pankkiän likviditeettitilannetta kuukausittain mm. rahoitusvajemittareilla⁸. Talletuspankkiän

likviditeettitilanne parani vuoden 2001 aikana. Talletuspankkiän lyhytaikainen rahoitusvaje⁹ oli vuoden aikana 3–9 miljardia euroa. Taseen loppusummaan suhteutettu rahoitusvaje oli 2–7 %. Rahoitusvajeita on luonnollisesti liikepankeilla, jotka rahoittavat toimintaansa raha- ja pääomamarkkinoiden kautta.

Talletuspankkiän veloista eräännyy yhden kuukauden sisällä neljännes, puolessa vuodessa lähes puolet ja vuoden aikana puolet, kun oletetaan, että vaadittaessa maksettavien talletusten määrä pysyy ennallaan. Veloista kaksi kolmannesta on euromääräisiä.

Sijoituspalveluyritysten taloudellinen tila heikkenä

Rata kiinnitti huomiota sijoituspalveluyritysten taloudellisen tilan heikkenemiseen. Tuottojen supistuessa sijoituspalveluyritykset joutuivat keventämään kulurakennettaan. Kannattavuutta vertailtaessa on syytä kuitenkin todeta, että vuosi 2000 oli sijoituspalveluyrityksille poikkeuksellisen hyvä. Vakavaraisuusvaatimusten suhteen sijoituspalveluyrityksillä ei ole ollut merkittäviä ongelmia.

Vuonna 2001 osakekurssit laskivat, euromääräinen osakevaihto

⁷ Suomalaiset talletuspankit, niiden omistamat henkivakuutusyhtiöt ja osakkuudet niissä, talletuspankkiän eläkekassat ja -säätiöt, konserniin kuuluvat suomalaiset tytäryritykset ja omistusyhteisöt.

⁸ Rahoitusvaje lasketaan vähentämällä saamisista velat. Saamisissa ja veloissa otetaan huomioon sekä taseeseen kuuluvat että taseen ulkopuoliset erät.

⁹ Lyhytaikaisuudella tarkoitetaan tässä yhtä kuukautta. Rahoitusvaje lasketaan siten, että talletusten ja luottokannan määrä pidetään ennallaan (ns. going concern -oletus).

supistui noin 10 % ja kilpailu osakevälityksen markkinaosuuksista kiristyi ulkomaisten etävälittäjien kasvattaessa välitystoimintaansa Helsingin Pörsissä. Myös emissiot vähenivät edellisvuotista. Tästä syystä sijoituspalveluyritysten välityspalkkiot, omaisuuden hoitopalkkiot ja emission järjestämisestä saatavat palkkiot kehittyivät selvästi heikommin kuin vuonna 2000.

Vuoden 2001 lopussa Suomessa oli 51 toimiluvan saanutta sijoituspalveluyritystä, ja niiden yhteenlasketut palkkiotuotot olivat noin 265 miljoonaa euroa, kun vastaava luku vuodelta 2000 oli 370 miljoonaa euroa. Liikevoitto pieneni noin 148 miljoonasta eurosta 78 miljoonaan euroon. Yhteenlasketut luvut eivät kuitenkaan ole toimialan muutosten johdosta suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien lukuihin.

TARKASTUSHAVAINTOJA

Pankkien tilinpäätökset oli laadittu Ratan määräysten mukaisesti

Pankkien tilinpäätösinformaation oikeellisuutta ja riittävyttä tarkastettiin pankkien julkistamista tilinpäätöksistä. Erityisesti katsottiin, miten Ratan määräykset, ohjeet ja kannanotot oli tilinpäätöksiä laadittaessa otettu huomioon.

Yleisesti ottaen pankkien tilinpäätökset oli laadittu Ratan määräysten mukaisesti, ja pankkitoiminnan riskejä koskeva tilinpäätösinformaatio oli lisääntynyt. Rata kehotti pankkeja valvontakäynneillään kehittämään järjestelmiään siten, että tilinpäätös-

informaation sisältöä voitaisiin vielä parantaa.

Sen sijaan kaikki pankit eivät olleet ilmoittaneet tilinpäätöksissään kiinteistöjen käypiä arvoja Ratan antaman kannanoton mukaisesti. Koska kiinteistöjen käypien arvojen ilmoittaminen on tärkeää oikean kuvan saamiseksi pankkien taloudellisesta asemasta, Rata seuraa edelleen pankkien toimenpiteitä havaittujen ongelmien korjaamiseksi.

Osavuosikatsausten tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota mm. siihen, että eräiden paikallispankkien tilinpäätösinformaatiossa oli niukasti tietoja riskienhallinnasta.

Pankkien kiinteistöriskien vähentämissuunnitelmien toteutumista tarkastettiin yksittäisissä pankeissa. Tarkastushavainnot vaihtelivat. Muutamassa pankissa kiinteistökannan arvoa ei ollut määritelty ohjeiden mukaan ja huonosti tuottavien kiinteistöjen arvonalennuskirjauksia ei ollut tehty riittävän nopeasti, samalla kun toisaalla kiinteistöriskien määrää oli vähennetty alkuperäisiä tavoitteita nopeammin.

Pankkeja kehoitettiin varautumaan tuleviin luottotappioihin

Riskienhallintaa, riskiasemaa ja erityisesti luottotappiourhia tarkastettiin useassa pankissa ja muussa luottolaitoksessa. Näiden valvottavien tuloskehitys on ollut useana vuonna varsin hyvä, mikä on myös vahvistanut niiden vakavaraisuutta.

Tarkastusten perusteella arvioitiin, että luottotappiourhat olivat tarkastettujen pankkien ja

muiden luottolaitosten riskinkantokykyyn nähden vielä tasolla, jonka ei nähty aiheuttavan vaaraa vakavaraisuudelle. Sen sijaan ajoittain voitiin havaita järjestämättömien saatavien kasvua. Tätä voitiin kuitenkin pitää enemmän paluuna normaalitilaan kuin merkinä kasvavista ongelmista. Pankkien järjestämättömien saatavien kanta on viime vuosina ollut historiallisen pieni. Valvottavia kehoitettiin kuitenkin varautumaan myös siihen, että taloudellinen taantuma, kilpailutilanne tai muut tekijät voivat heikentää pidemmän aikaa jatkunutta suotuisaa kehitystä. Useissa tarkastuksissa todettiin puutteita myös pankkien sisäisessä ohjeistuksessa ja riskienvalvonnassa. Puutteet kehoitettiin korjaamaan.

Luottoriskitarkastusten yhtenä teemana olivat pankkien asiakasriskit informaatioteknologiayrityksissä (IT-yrityksissä). Vuoden 2000 lopussa suurimpien pankkien kokonaisvastuut (luotot, taseen ulkopuoliset erät ja suorat sijoitukset) IT-sektorilta olivat yhteensä 4,77 miljardia euroa (28,4 mrd. mk). Pankkien luottotappio-odotukset IT-yritysten luotoista olivat vähäiset. Rata seuraa edelleen IT-sektoriin liittyvää toimialariskiä pankkien Ratalle toimittamista riskiraporteista.

Kolmessa suurimmassa pankissa selvitettiin lähipiiriluoatusta koskevaa politiikkaa ja ohjeistusta. Lähipiiriin lasketaan yleisesti kuuluviksi mm. tytär- ja osakkuusyhtiöt, pankin merkittävät omistajat ja ylimmän johdon jäsenet sekä näiden perheenjäsenet. Osassa pankkeja asiaan oli

kiinnitetty huomiota, mutta osassa käsitettä ei ollut erikseen määritelty. Pankkien omien arvioiden mukaan lähipiiriluoetus ei ole niille merkittävä ongelma. Rata arvioi jatkossa tarvetta tämän luototuksen tarkempaan säätelyyn ja säännölliseen raportointiin.

Reposopimukset ja arvopaperilainaus ensimmäistä kertaa tarkastuksen kohteena

Reposopimusten ja arvopaperilainausmarkkinaselvitys ja tarkastus tehtiin kolmessa suuressa valvottavassa ensimmäisen kerran. Tarkastuksen yhteydessä tehdyssä markkinaselvityksessä tutkittiin mm. markkinoiden laajuutta, toimintatapoja ja tuotevariaatioita. Tarkastuksella arvioitiin puolestaan toiminnan luotto-, markkina- ja operatiivisia riskejä.

Reposopimuksissa ja arvopaperilainauksessa markkinarahaa hankitaan arvopaperivakuutta vastaan – toisin kuin normaalissa vakuudettomassa rahamarkkinarahoituksessa. Tämän vuoksi luotettavalta toiminnalta edellytetään vakuusarvojen seuranta ja vakuusvajelaskentaa. Puutteet eivät olleet toiminnan laajuuteen suhteutettuna huolestuttavia. Toiminnan laajentamisen edellytyksenä on kuitenkin vakuuslaskennan ja -hallinnan edelleen kehittäminen.

Omaisuuksien tarkastuksessa havaittiin puutteita

Omaisuuksien tarkastus oli yksi sijoituspalveluiden tarjoajiin tehtyjen

tarkastusten painoalue vuonna 2001. Omaisuuksien tarkastuksia pohjustettiin omaisuushoitajien menettelytapoja koskevalla kyselyllä. Kyselyn perustella havaittiin puutteita mm. sopimuksissa, asiakasraportoinnissa, sisäisessä valvonnassa ja asiakkaiden reklamaatioiden käsittelyssä. Omaisuuksien hoitajia kehoitettiin ryhtymään korjaamaan puutteet.

Yksittäisten omaisuushoitajien tarkastukset käynnistettiin loppukeväästä ja ne jatkuvat vuonna 2002. Jo tehdyillä tarkastuksilla havaittiin puutteellisuksia mm. tietojärjestelmissä, kaupanjaossa, tuotto-perusteisten palkkioiden laskennassa ja raportoinnissa asiakkaille sekä sijoitusrajoitusten valvonnassa.

Jo vuonna 2000 esillä ollut omaisuushoitoasiakkaiden luokittelua ammattimaisiin ja ei-ammattimaisiin tarkastettiin kuuden omaisuushoitajan luona.

Uudet listayhtiöt täyttivät tiedonantovelvollisuutensa kohtuullisesti

Uusien listayhtiöiden säännöllisen tiedonantovelvollisuuden tarkastuksessa käytiin läpi 33:n vuosina 1999 ja 2000 listautuneen yhtiön tiedottaminen. Tavoitteena oli selvittää yhtiöiden tiedottamisen taso yleensä sekä se, kuinka hyvin uudet yhtiöt olivat täyttäneet säännöllisen tiedonantovelvollisuutensa. Tarkastuksessa ei puututtu kirjanpidollisiin ratkaisuihin.

Tarkastus osoitti, että pääsääntöisesti uudet listayhtiöt täyttivät säännöllistä tiedonantovelvollisuutta

koskevat velvoitteensa kohtuullisesti. Merkittäviä laiminlyöntejä tai puutteita havaittiin vain joillakin yhtiöillä.

Yhtiöiden osavuositarkastukset, tilinpäätöstiedotteet ja tilinpäätökset sisälsivät enimmäkseen vaaditut numeraaliset tiedot. Sen sijaan sanallisesti selostetuissa tiedoissa oli puutteita tai selostus oli ylimalkaista. Yleisimmin puutteita oli kirjanpitolautakunnan yleisohjeen tietovaatimusten täyttämässä. Merkittävänä laiminlyöntinä Rata piti menettelyä, jossa virallista taloudellista informaatiota oli korvattu pro forma -informaatiolla, kuten myös sitä menettelyä, jossa tilintarkastuskertomusta ei ollut julkistettu tilinpäätöksen yhteydessä.

Pankkien on vielä kehitettävä verkkopankkitoimintansa riskienhallintaa

Rata pitää tärkeänä, että valvottavan verkkopankkipalveluihin ja -järjestelmiin liittyvä riskienhallinta ja muu sisäinen valvonta on riittävän laadukasta suhteessa toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Kun uusia palveluita otetaan käyttöön tai aiemmissa tehdään muutoksia, palveluihin liittyvät riskit on selvitettävä ja arvioitava ja niitä on rajoitettava. Rata suosittelee, että valvottavat esittävät Ratalle hyvissä ajoin etukäteen uudet verkkopalvelut sekä merkittävät verkkopalvelujen muutokset.

Rata jatkoi vuonna 2000 aloittamaansa pankkien verkkopankkitoimintojen tarkastamista. Tarkastusten tavoitteena oli arvioida

verkkopankkipalveluihin liittyvää riskienhallintaa, organisaatiota, strategisia linjauksia sekä erityisesti turvallisuutta, teknisiä ratkaisuja ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi Rata arvioi asiakkaan luotettavaan tunnistamiseen, rahanpesun estämiseen, portaaleihin sekä toiminnan ulkoistamiseen liittyviä asioita. Tarkastukset rajattiin Internetin kautta yksityishenkilöille tarjottaviin pankkipalveluihin.

Rata ei havainnut merkittäviä puutteita tarkastamissaan verkkopankkitoiminnoissa. Pankkien tulisi kuitenkin kehittää verkkopankkipalveluiden riskien arviointia. Lisäksi pankkien tulisi täsmentää joihinkin verkkopankkitoiminnan osa-alueisiin liittyviä toimintatapoja ja ohjeistuksia.

Pohjoismaiset pankkivalvojat tekivät marras-joulukuussa ensimmäisen yhteispohjoismaisen verkkopankkitarkastuksen. Jokainen valvoja tarkasti omassa maassaan toimivan pohjoismaisen pankki-konsernin tytäryrityksen tarjoamat verkkopankkipalvelut.

Tietotekniikan ulkoistamisen valvontakäynnit aloitettiin

Rata aloitti tietotekniikan ulkoistamisen valvontakäynnit syksyllä 2001, ja niitä on tarkoitus jatkaa keväällä 2002. Valvontakäyntien tavoitteena oli saada yleiskuva pankeissa noudatettavista tietotekniikan ulkoistamisperiaatteista ja ulkoistamisen laajuudesta. Erityisesti selvitettiin ulkoistettujen tietotekniikkatoimintojen valvontaa, ulkoistamiseen liittyvien riskien

arviointia ja hallintaa sekä ulkoistettujen toimintojen jatkuvuuden varmistamista.

Valvontakäyntien perusteella Rata kehotti pankkeja kuvaamaan ulkoistamisprosessinsa sekä tarkentamaan joiltain osin ulkoistamiseen liittyvää ohjeistustaan ja kokoamaan ohjeistuksen yhdeksi kokonaisuudeksi.

Pankkien tulee kartoittaa EBA-clearingin riskinsä

Rata tarkasti EBA-clearingin¹⁰ neljässä suomalaisessa pankissa. EU:ssa toimivassa EBA-clearing-järjestelmässä netotetaan ne euromääräiset maksut, jotka pankit lähettävät järjestelmän kautta. Jäsenpankeilla on keskinäiset limiitit, joiden rajoissa maksuja voidaan välittää. Limiiteille on asetettu vakuudet.

Tarkastuksen tavoitteena oli saada käsitys EBA-clearingin vaikutuksesta pankkien euromääräisten maksujen käsittelyyn, likviditeettiin sekä riskeihin. Erityistä huomiota kiinnitettiin pankkien eri yksiköiden välisiin vastuisiin ja työnjakoon EBA-clearingissä, selvitys- ja valvontaprosessiin, riskien analysointiin sekä varautumiseen erilaisiin häiriö-tilanteisiin.

Tarkastusten tuloksena Rata kehotti pankkeja kartoittamaan osana riskien hallintaansa EBA-clearingin riskinsä ja myös laatimaan puuttuvat jatkuvuussuunnitelmat.

Euroon siirtymisen ja rahanvaihdon riskikartoitukset puuttuivat

Rata tarkasti vuoden 2001 alku-puolella pankkien ja Automatian

valmistautumista euron tulon tekemällä valvontakäynnit keskeisiin valvottaviin. Tarkastusten jälkeen eurovalmiuden etenemistä valvottiin Ratalle toimitettujen neljännesvuosiraporttien ja lisätietopyyntöjen pohjalta.

Euroon siirtyminen eteni valtaosin suunnitelmien mukaisesti. Seurantaraporttien mukaan joissain pankkien euromuutoksissa oli vähäisiä viivästyksiä ja aikataulujen siirtoja. Sellaisia kriittisiä viivästyksiä, jotka olisivat uhanneet jonkin tärkeän pankkipalvelun euroon siirtymistä, ei ollut. Euroon siirtyminen vuodenvaihteessa onnistui ilman merkittäviä häiriöitä.

Tarkastuksissa todettiin pankeilta puuttuvan kartoituksia euroon siirtymisen ja rahan vaihdon riskeistä. Rata vaati pankeilta riskikartoitukset samoin kuin yksityiskohtaiset suunnitelmat euroon liittyvistä vuoden vaihteen toimenpiteistä, toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta häiriöiden varalta sekä tarvittavista varajärjestelyistä.

Suomen Pankin mukaan¹¹ euroseteleiden ja -kolikoiden käyttöönotto tammi-helmikuussa 2002 sujui Suomessa ja koko euroalueella erittäin hyvin. Tammikuun lopussa Suomi oli siirtynyt käytännöllisesti katsoen kokonaan euroaikaan. Käteismaksuissa eurojen osuus oli jo yli 95 %, ja myyntiautomaateista lähes kaikki toimivat euroilla.

Sen sijaan kolikoiden ja päiväkasojen laskenta pankeissa kangerteli. Ratan selvityksen mukaan

¹⁰ EBA = Euro Banking Association.

¹¹ Suomen Pankin tiedote nro 10, 1.3.2002.

pankkeihin laskettavaksi toimitettujen kolikoiden määrä ylitti pankkien tekemät ennakoarvot ja siten myös pankkien ja laskentakeskusten toimintaan varaaman kapasiteetin. Viivästyksiä oli etenkin suurissa asutuskeskuksissa ja pankeissa, jotka ovat ulkoistaneet toiminnon laskentakeskuksiin. Yrittäjien päivä-kassojen laskennasta pankit suoriutuivat kohtuullisessa ajassa eli 1–5 pankkipäivässä, mutta yksityisasiakkaiden säästölippaiden laskennassa oli pitkiäkin viivästyksiä.

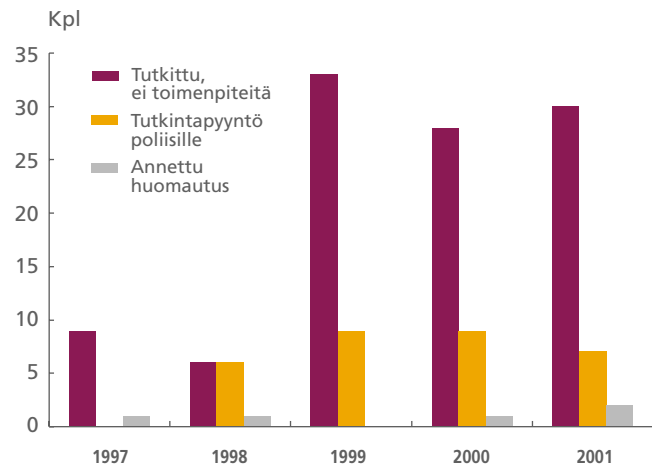
Poliisille tehtiin 7 tutkintapyyntöä

Rata tutki vuoden aikana 39 epäiltyä väärinkäytöstapausta arvopaperimarkkinoilla. Näistä tapauksista tehtiin poliisille yhteensä 7 rikos-ilmoitusta, joista 5 liittyi sisäpiirintiedon väärinkäyttöön ja 2 tiedotusvelvollisuuden laiminlyöntiin (kuvio 9). Lisäksi Rata antoi kolme huomautusta, joista yksi annettiin liikkeeseen-laskijalle tiedottamista koskevasta asiasta ja kaksi välittäjälle kaupan-käyntitapaan liittyvästä asiasta.

VALVONTAYHTEISTYÖ

Ratan ja Vakuutusvalvontaviraston (VVV) yhteistyö Sampo-ryhmittymän valvonnassa oli tiivistä koko vuoden. Valvontayhteistyön tavoitteena on varmistaa finanssiryhmittymän valvonnan kattavuus ja se, että valvontaan ei jää katvealueita. Valvontayhteistyöllä voidaan turvata se, että ryhmittymän ja siihen kuuluvien yhtiöiden riskienhallintaa ja

Kuvio 9.
Ratan tutkimat epäillyt arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttötapaukset 1997–2001

Lähde: Rahoitustarkastus.

riskienhallintajärjestelmiä arvioidaan yhdenmukaisesti.

Ratan ja VVV:n edustajista koostuva valvontaryhmä kokoontui säännöllisesti. Ryhmän tehtävänä on suunnitella ja koordinoita ryhmittymän valvontaa sekä huolehtia valvontatoimenpiteiden riittävydestä ja oikeasta kohdentamisesta. Valvontaryhmä myös seuraa tiivistä ryhmittymän toimintaa.

Yhteiset tarkastukset kohdistuivat vuonna 2001 sekä Sampo-ryhmittymän holdingyhtiöön että sen tytäryhtiöihin. Käytännön yhteistyötä tehtiin myös Ratan ja VVV:n johtokunnissa. Johtokunnat ovat lähes identtiset, mikä osaltaan edistää valvontayhteistyön sujuvuutta. Tuleva rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaa koskeva laki edellyttää yhtenäisiä ohjeita ja määräyksiä, ja niiden valmistelu alkoi vuoden lopulla.

Ratan ja VVV:n valvontayhteistyön pohjana on kaksi valvontapöytäkirjaa, joissa toisessa on sovittu yhteistyön yleisistä periaatteista ja toisessa Sampo-ryhmittymän valvonnasta. Pöytäkirjoissa on sovittu mm. valvontayhteistyön tavoitteista, tietojen vaihdosta, valvontayhteistyön laajuudesta sekä käytännön valvontayhteistyöstä ja menettelytavoista.

Ratan ja Suomen Pankin käytännön yhteistyö maksu- ja selvitysjärjestelmien valvonnassa jatkui yhteisessä valvontaryhmissä. IMF arvioi Suomen rahoitussektoria, ja tämän arvioinnin osana Rata ja Suomen Pankki arvioivat yhdessä maksujärjestelmien kansainvälisten suositusten noudattamista.

Rata ja muut pohjoismaiset valvontaviranomaiset jatkoivat jo vakiintunutta valvontayhteistyötään pohjoismaisen finanssiryhmittymän

Nordean valvonnassa. Valvontayhteistyön tavoitteena on konsernin tehokas valvonta.

Nordean valvontaryhmässä on edustajat jokaisesta Pohjoismaasta, ja se kokoontui 8 kertaa. Ryhmä toimii mm. koordinaattorina, kun yhteisiä tarkastussuunnitelmia ja koko konsernia koskevia riskiarvioita tehdään. Valvontaryhmän kokouksissa käsiteltiin mm. ryhmittymän ajan-kohtaisia asioita, rakennejärjestelyjä ja uusia valvontahaasteita. Ryhmän ohjauksessa toimi myös alatyöryhmiä.

Vuoden aikana tehtiin useita yhteisiä tarkastuksia Nordea-ryhmittymään. Lisäksi tehtiin yhteinen arvio ryhmittymän tilasta, joka esiteltiin valvojien johdolle elokuussa.

Nordea-ryhmittymän valvonnasta on allekirjoitettu kaksi valvontapöytäkirjaa, joista toisessa on sovittu valvojien yhteistyön yleisistä periaatteista ja toisessa Nordea-ryhmittymän valvonnasta. Jälkimmäistä valvontapöytäkirjaa on

tarkoitus päivittää vuonna 2002 vastaamaan nykyisen rakennejärjestelyn mukanaan tuomia valvontavelvoitteita.

Pohjoismaisten rahoitusmarkkina-valvojien atk-tarkastajat tekivät vuonna 2001 ensimmäisen yhteisen verkkopankkitarkastuksen. Tarkastuksessa käytettiin toukokuussa hyväksyttyä uutta tarkastusmallia, joka on suunniteltu Internetin välityksellä tarjottavien pankki-palveluiden tarkastamiseen.

Pohjoismaiden pankki-, arvopaperimarkkina- ja vakuutusvalvonnan johtajien vuosittainen kokous pidettiin Reykjavikissä Islannissa. Kokouksessa käsiteltiin mm. pankkien ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuskehikon uudistamista ja pohjoismaisen valvontayhteistyön käytännön kysymyksiä mm. pörssien, pankkien ja finanssikonglomeraattien valvonnasta.

Vuoden 2001 alusta tuli voimaan pöytäkirja maksujärjestelmävalvojien

tiedonvaihdon yleisperiaatteista EU:ssa. Pöytäkirjan ensisijaisena tavoitteena on edistää suuria maksuja välittäviä järjestelmiä koskevaa yhteistyötä EU-maiden keskuspankkien ja valvontaviranomaisten välillä. Yhteistyön päämääränä on varmistaa näiden järjestelmien vakaus. Yhteistyötä ja tietojenvaihtoa pöytäkirjan allekirjoittajien välillä tehdään ja kehitetään erityisesti silloin, kun uusi osapuoli liittyy jo olemassa olevaan järjestelmään tai kun perustetaan kokonaan uusi järjestelmä. Pöytäkirjaa sovelletaan myös järjestelmien jatkuvan toiminnan yhteydessä sekä kriisinhallintatilanteissa.

Vuoden aikana valmisteltiin arvopaperimarkkinoiden valvontaa koskeva yhteistyösopimus Viron arvopaperimarkkinoita valvovan viranomaisen kanssa. Sopimus allekirjoitettiin alkuvuodesta 2002, ja se noudattaa pääosin CESR:n jäsenten välillä vuonna 1999 allekirjoitettua sopimusta.

Sääntelytoiminta

LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET JA LAINSÄÄDÄNTÖ-HANKKEET KOTIMAASSA

Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta hyväksyttiin

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2001 hallituksen esityksen laiksi rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta sekä laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lain tavoitteena on selkeyttää viranomaisten keskinäistä työnjakoa ja varmistaa, ettei rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaan jää katvealueita. Laki tuli voimaan 1.2.2002. Kansainvälisten finanssiryhmittymien valvontaa koskeva direktiivi on valmisteilla EU:ssa ja se saatettaneen jäsenmaissa voimaan aikaisintaan vuoden 2004 alussa (ks. sivu 32).

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymää valvovat Rata ja Vakuutusvalvontavirasto (VVV) yhteistyössä. Päävastuu ryhmittymien valvonnasta määräytyy sen mukaan, kumman toimialan (rahoitustoimiala tai vakuutustoimiala) osuus on ryhmittymässä suurempi. Toimialojen suhteelliset osuudet määritellään toimialaan kuuluvien yritysten taseiden ja pääoma-vaatimusten avulla laissa tarkemmin säädettyä tavalla.

Rahoitus- ja vakuutuslainsäädäntöä (mm. luottolaitostoiminnasta annettu laki, vakuutusyhtiölaki ja sijoituspalveluyrityksistä annettu laki) yhdenmukaistettiin uutta lakia

vastaamaan. Muun muassa johdon sopivuutta ja luotettavuutta, omistajakontrollia, tilintarkastusta sekä ulkomaisia tytäryrityshankintoja koskevia säännöksiä muutettiin.

Useita merkittäviä uudistuksia arvopaperimarkkinalainsäädäntöön

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2001 useita merkittäviä uudistuksia arvopaperimarkkinalainsäädäntöön. Uudistukset tulivat voimaan eräin poikkeuksin vuoden 2002 alusta lukien.

Uudistuksista keskeisin on arvopaperimarkkinalain soveltamisalan määrittelevän arvopaperin käsitteen muuttaminen joustavammaksi. Tarkoituksena on edistää koti- ja ulkomaisilla arvopaperimarkkinoilla kehitettyjen ja kehitettävien uudenlaisten rahoitusvälineiden käyttöönottoa ja julkista kauppaa Suomessa. Tällaisia uusia rahoitusvälineitä ovat esimerkiksi sääjohdannaiset ja pörssinoteeratut sijoitusrahastot eli ns. ETF (exchange traded funds).

Toinen arvopaperimarkkinalain soveltamisalaan liittyvä merkittävä uudistus on yksityisiä osakeyhtiöitä koskeneen soveltamisalarajoituksen poistaminen. Muutoksen vuoksi yksityisten osakeyhtiöiden on eräin poikkeuksin mm. julkistettava arvopaperimarkkinalain tarkoittama tarjousesite, kun ne tarjoavat arvopapereita yleisölle. Tavoitteena on näin parantaa sijoittajansuojaa silloin, kun yksityisten osakeyhtiöiden

arvopapereita tarjotaan yleisölle sijoituskohteeksi.

Uudistuksilla pyritään lisäämään myös palveluntarjoajien välistä koti- ja ulkomaista kilpailua arvopaperimarkkinoilla. Koska esimerkiksi ns. rinnakkaislistaamiskielto kumottiin, muikin arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettu julkisen kaupankäynnin järjestäjä kuin arvopaperipörssi saa ottaa järjestämänsä julkisen kaupankäynnin kohteeksi pörssilistalla olevia arvopapereita. Kilpailua edistävät myös arvopaperien julkisen kaupankäynnin ja optioyhteisön kaupankäyntiosapuolia koskevien säännösten muutokset. Ne antavat mm. aikaisempaa joustavampia mahdollisuuksia hyväksyä ns. suoriksi osapuoliksi esim. institutionaalisia sijoittajia.

Kaupankäyntiä uudistettiin merkittävästi myös, kun luotiin uudenlainen, julkista kaupankäyntiä kevyemmin säännelty kaupankäyntimenettely. Tällaisen uudentyypisen kaupankäynnin kohteeksi voidaan ottaa yksityisen osakeyhtiön liikkeeseen laskeman arvopaperin ohella esimerkiksi sellainen arvopaperi, joka on arvopaperimarkkinalaissa tarkoitettua julkista kaupankäyntimenettelyä vastaavan menettelyn kohteena ulkomailla. Uudistuksen tavoitteena on ohjata menettelyn kohteeksi kelpaavilla arvopapereilla käytävää kauppaa nykyistä likvidimmille ja läpinäkyvimille ja siten sijoittajan kannalta suojatuimmille markkinoille.

Lainsäädäntömuutoksilla tiukennetaan myös markkinoiden

Taulukko 5.

Keskeisimmät lait, joiden noudattamista Rata valvoo

Laki luottolaitostoiminnasta (30.12.1993/1607, Ra 107)
Laki liikepankeista ja muista osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista (28.12.2001/1501, Ra 108)
Säästöpankkilaki (28.12.2001/1502, Ra 109)
Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista (28.12.2001/1504, Ra 110)
Laki ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa (30.12.1993/1608, Ra 112)
Kiinnitysluottopankkilaki (27.12.1999/1240, Ra 112 a)
Laki hypoteekkiyhdistyksistä (8.12.1978/936, Ra 113)
Arvopaperimarkkinalaki (26.5.1989/495, Ra 116)
Laki kaupankäynnistä vakioituilla optioilla ja termiineillä (26.8.1998/772, Ra 117)
Sijoitusrahastolaki (29.1.1999/48, Ra 118)
Laki sijoituspalveluyrityksistä (26.7.1996/579, Ra 119)
Laki ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa (26.7.1996/580, Ra 119 a)
Laki arvo-osuusjärjestelmästä (17.5.1991/826, Ra 120)
Laki arvo-osuustileistä (17.5.1991/827, Ra 122)

Lähde: Rahoitustarkastus.

itsesääntelylle asettavia vaatimuksia. Uusien säännösten mukaan julkisen kaupankäynnin järjestäjien pitää ottaa sääntöihinsä määräykset siitä, mitä edellytetään listalle otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoiden hallinnolta. Sääntöihin on lisäksi otettava määräyksiä arvopaperipörssille, muun julkisen kaupankäynnin järjestäjille, optioyhteisölle, selvitysyhteisölle ja arvopaperikeskukselle laissa säädettyjen valvontatehtävien toteuttamisesta.

Luottolaitosten selvitystilalainsäädäntöä selkeytettiin

Vuoden 2001 lopulla valmistui hallituksen esitys luottolaitosten selvitystilalainsäädännöksi. Eduskunta hyväksyi lait joulukuun loppupuolella, ja ne tulivat voimaan vuoden 2002 alusta. Uusilla säännöksillä pyritään erityisesti poistamaan ne aiemman lainsäädännön puutteet, jotka koskivat velkojainsuojaa erilaisissa yritysrakenteen muutostilanteissa

sekä menettelyä tilanteissa, joissa luottolaitoksen toiminta lopetetaan tai uudelleenjärjestellään. Lakeihin on myös lisätty liiketoiminnan luovuttamista ja vapaaehtoista toimiluvasta luopumisesta koskevat säännökset, joita ei aiemmissa laeissa ollut.

Uudistuksen yhteydessä aiemmat pankkilait (liikepankkilaki, säästöpankkilaki ja osuuspankkilaki) korvattiin uusilla laeilla. Lisäksi annettiin uusi laki ”laki talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä”. Myös luottolaitostoiminnasta annettua lakia ja hypoteekkiyhdistyksistä annettua lakia muutettiin, ja laki säästöpankin muuttamisesta osakeyhtiömuotoiseksi pankiksi kumottiin.

Vuoden 2002 alusta lähtien liikepankkien (ja muiden osakeyhtiömuotoisten luottolaitosten) sulautumiseen, jakautumiseen ja selvitystilaan sovelletaan lähtökohtaisesti osakeyhtiölain säännöksiä ja osuuspankkien (ja muiden osuuskuntamuotoisten luottolaitosten) sulautumiseen, jakautumiseen ja

selvitystilaan vastaavasti osuuskuntalain säännöksiä. Säästöpankkien yritysjärjestelyihin sovelletaan vastaavia periaatteita kuin liike- ja osuuspankkien vastaaviin järjestelyihin.

Lakiin talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä (ns. keskeytyslaki) on nyt sisällytetty aikaisemmin liike-, säästö- ja osuuspankkilaisissa olleet keskeyttämistä koskevat säännökset. Pankin toiminta voidaan tilapäisesti keskeyttää valtiovarainministeriön päätöksellä, jos toiminnan jatkaminen vaarantaisi tallettajien tai muiden velkojien aseman tai rahoitusmarkkinoiden vakauden tai muuten aiheuttaisi vakavia häiriöitä rahoitusmarkkinoilla. Keskeytyksen aikana talletuspankin toiminta voidaan tarvittaessa järjestää uudelleen yleisiä yhtiöoikeudellisia menettelytapoja joustavammin. Talletuspankin toimintaan, sen omaisuuden vallintaan, takaisinsaantiin keskeytysmenettelyssä sekä pankin velkoihin sovelletaan yrityssaneerauslainsäädäntöä siten kuin keskeytyslaissa tarkemmin säädetään.

RATAN NORMINANTO

Norminantoprosessin uudistaminen käynnissä

Rata jatkoi vuonna 2001 norminantoprosessinsa uudistamista. Periaatteet kansainvälisten standardien huomioonottamisesta Ratan sääntely- ja valvontatyössä hyväksyttiin, ja keskeiset kansainväliset standardit identifioitiin ja priorisoitiin. Lisäksi hyväksyttiin kansainvälisten standardien soveltamiskäytäntö. Pää-

sääntö on, että sääntely sidotaan kiinteästi kansainvälisten järjestöjen julkaisemiin valvontaa ja sääntelyä koskeviin perusperiaatteisiin. Määräys- ja ohjekokoelman uudistamisen toteuttamisesta päätettiin toukokuussa.

Uuteen määräyskokoelmaan keskitetään Ratan sekä oikeudellisesti sitova että suositusluonteinen norminto. Uudistuksen yhteydessä Rata luopuu luottolaitos- ja sijoituspalvelutoiminnan erillisestä sääntelystä ja siirtyy asiakohtaiseen sääntelyyn.

Määräyskokoelman uudistus rakentuu seitsemän pääjakson varaan. Pääjaksot ovat Rahoitustarkastuksen sääntelypolitiikan lähtökohdat, corporate governance ja liiketoiminta, menettelytavat, kirjanpito ja tilinpäätös, vakavaraisuus ja riskienhallinta, tietojen julkistaminen sekä raportointi Ratalle.

Uudistus toteutetaan vaiheittain niin, että ensimmäisessä vaiheessa saatetaan voimaan määräyskokoelman rakenne ja sääntelyn peruslinjaukset. Yksittäiset määräykset ja suositusluonteiset ohjeet uudistetaan asiakokonaisuuksia sääntelevinä standardeina myöhemmin. Ratan johtokunta käsitteli rakennetta ja linjauksia tammikuussa 2002, minkä jälkeen ne lähtivät lausuntokierrokselle.

Hyvä tapa arvopaperimarkkinoilla

Ratan ohjeen 204.1 "Arvopapereiden tarjoamisesta ja arvopaperimarkkinalaissa määrätyistä tiedonantovelvollisuuksista" uudistamistyö alkoi kesällä 2001. Ohjeen asiasisältö jaettiin viiteen helpommin hallittavaan ja käyttäjän kannalta selkeämpään

kokonaisuuteen eli kannanottoon; ne tulivat voimaan maaliskuun alussa 2002. Samalla ohje 204.1 kumottiin.

Uudet kannanotot ovat seuraavat: Arvopaperimarkkinalain mukaiseen arvopapereiden tarjoamiseen liittyvää tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain jatkuvan tiedonantovelvollisuuden tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain liputussäännösten tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain mukaiseen julkiseen ostotarjoukseen ja lunastustarjoukseen liittyvää tulkintaa ja Kannanotto pro forma -tietojen ja vertailevien tietojen esittämisestä listalleottoesitteessä.

Kannanotoillaan Rata halusi saattaa laajemmin arvopaperimarkkinoiden tietoon tulkintojansa ja käsityksiänsä hyvästä arvopaperimarkkinatavasta. Kannanotot sisältävät pääasiassa Ratan tulkintoja tiettyjen arvopaperimarkkinalain säännösten tarkoituksesta ja sisällöstä. Lisäksi kannanotoissa annetaan joitakin suosituksia säännöksiä laajemmasta tiedonantovelvollisuudesta sijoittajien tiedonsaannin ja markkinoiden luotettavuuden edistämiseksi. Kannanotoissa on myös yleisiä menettelyohjeita Ratan kanssa asioinnista ja asiakirjojen toimittamisesta Ratalle.

Kannanotto pro forma -tietojen ja vertailevien tietojen esittämisestä listalleottoesitteessä sisältää Ratan näkemyksiä siitä, kuinka KHT-yhdistyksen kesäkuussa 2001 antamaa ohjetta pro forma -muotoisesta taloudellisesta informaatiosta tulisi soveltaa arvopaperimarkkinalain mukaisissa esitteissä. KHT-yhdistyksen ohje auttaa pro forma -informaation laatimisessa ja esittämisessä

kansainvälisen käytännön mukaisesti. Rata oli mukana ohjeen valmistelussa.

Pro forma ja vertailevien tietojen avulla pyritään lisäämään sijoittajille annettavaa informaatiota tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuutta parantamalla. Pro forma -tiedot havainnollistavat sitä, miten liikkeeseenlaskijan vasta suunnitteilla oleva tai äskettäin tapahtunut liiketoimi tai rakennemuutos olisi voinut vaikuttaa virallisiin tilinpäätöstietoihin, jos se olisi toteutettu aikaisemmin, kuvitteellisena ajankohtana. Vertailevilla tiedoilla pyritään sen sijaan esittämään toteutuneen liiketoimen tai rakennemuutoksen vaikutuksia siten, että sijoittajan on helpompi arvioida ja ennakoida yrityksen taloudellista asemaa muutosten jälkeen.

Rahoituspalvelut tietoverkoissa

Rahoituspalvelut tietoverkossa -kannanottoon Rata kokosi näkemyksiään sähköisten rahoituspalvelujen tarjoamiseen liittyvästä riskienhallinnasta. Kannanotossa käsitellään sähköisten palvelujen keskeisiä kysymyksiä, kuten tietoturvallisuutta, sähköistä sopimista, asiakkaan tunnistamista ja rahanpesun estämistä.

Ulkoistamista ei rajoiteta

Rata muutti vuonna 1999 antamaansa kannanottoa, joka koski valvottavien yhteisöjen toimintojen ulkoistamista. Uudessa kannanotossaan Rata korosti, että asiamiehen käyttöä ja muuta toimintojen ulkoistamista voidaan

lähtökohtaisesti pitää hyväksyttävänä toimintatapana.

Kannanotossa ei rajoiteta valvottavien mahdollisuutta ulkoistaa toimintojaan. Joitakin arvopaperimarkkinoihin liittyviä toimintoja, kuten omaisuudenhoitoa, ulkoistettaessa on kuitenkin otettava huomioon, että ulkoistettava toiminto saattaa muodostaa sellaisen kokonaisuuden, että sen harjoittajalta edellytetään omaa toimilupaa. Ennakoilmoitus ulkoistamishankkeista tulee tehdä Ratalle vain silloin, kun tehtäviä annetaan konsolidointiryhmän ulkopuolisen yrityksen hoidettavaksi.

Toimintojen ulkoistaminen ei saa vaikeuttaa valvottavan yhteisön valvontaa. Erityisesti tulee turvata sekä yhteisön johdon omat valvontamahdollisuudet että Ratan mahdollisuudet valvoa myös valvottavan ulkoistettuja toimintoja. Valvottavan yhteisön tulee saada palvelujen tarjoajalta kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen viranomaisvalvontaa, riskien hallintaa ja sisäistä valvontaa varten. Tietojensaantia ja Ratan tarkastusoikeutta koskeva ehto tulee sisällyttää palvelun tarjoajan kanssa tehtävään sopimukseen.

KANSAINVÄLINEN SÄÄNTELY JA SÄÄNTELYHANKKEET

Eurooppayhtiötä koskeva asetus hyväksyttiin

Lokakuussa 2001 hyväksyttiin Euroopan unionin neuvoston asetus (N:o 2157/2001) eurooppayhtiön¹² säännöistä. Asetus tulee voimaan

lokakuussa 2004 ja on sellaisenaan jäsenmaata sitovaa lainsäädäntöä. Hankkeeseen liittyvän työntekijöiden edustamista koskevan direktiivin edellyttämät lainmuutokset on saatettava voimaan niin ikään asetuksen voimaantuloon mennessä.

Asetuksella luodaan uusi eurooppalainen ylikansallinen yhtiömuoto, joka muistuttaa paljolti kansallisia julkisia osakeyhtiöitä. Yhtiö tunnustetaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa, joten se voi toimia paitsi omassa kotimassaan myös toisessa jäsenvaltiossa ilman, että sen täytyy nykyiseen tapaan perustaa tytäryhtiöitä ja sivuliikkeitä.

Asetuksen säännökset koskevat yhtiön perustamista, kotivaltiota ja sen siirtämistä toiseen jäsenvaltioon sekä eräitä yhtiön hallintoon liittyviä kysymyksiä. Käytännössä eurooppayhtiöön sovellettavat muut säännökset tulevatkin yhtiön kotivaltion julkisia osakeyhtiöitä koskevasta lainsäädännöstä.

Eurooppayhtiöksi muuttuminen mahdollistaa rajat ylittävät rakennejärjestelyt. Eurooppayhtiön voi perustaa muun muassa sulautumalla toisessa jäsenvaltiossa toimivaan yhtiöön. Yhtiöiden sulautuminen yli valtiollisten rajojen ei ole nykyisin mahdollista. Eurooppayhtiön voi myös siirtää toiseen jäsenvaltioon noudattamalla asetuksessa olevia siirtosäännöksiä. Tämäkään ei ole nykyisin mahdollista ilman yhtiön lopettamista selvitysteitse ja perustamista uudelleen toisessa jäsenmaassa.

Eurooppayhtiön vähimmäispääoma on 120 000 euroa ja yhtiön rekisteröimisen edellytyksenä on, että

työntekijöiden osallistumista yhtiön hallintoon koskevat järjestelyt on sitä koskevan direktiivin (N:o 2001/86/EY) mukaisesti saatettu loppuun.

Sijoitusrahastodirektiivin muutokset hyväksyttiin

Heinäkuussa 1998 annetut kaksi sijoitusrahastodirektiivin muutos ehdotusta hyväksyttiin EU:n neuvostossa ja parlamentissa loppuvuodesta 2001. Direktiivin ja siten rahastojen europassin piiriin tulee uusia rahastotuotteita. Näitä ovat rahasto-osuus-, rahamarkkina-, käteis-, johdannais- sekä indeksirahasto.

Rahastoyhtiön hallinnolle ja vähimmäispääomalle asetettavat vaatimukset harmonisoidaan, ja rahastoyhtiöt saavat sen myötä europassin eli oikeuden tarjota palveluitaan rajan yli toiseen jäsenvaltioon. Samalla rahastoyhtiöiden toimiala laajenee. Sijoitusrahastotoiminnan lisäksi ne voivat jatkossa tarjota omaisuudenhoitopalveluja myös yksittäisille asiakkaille. Sijoittajainformaation kehittämiseksi otetaan käyttöön yksinkertaistettu rahastoiesite.

EU:n toinen rahanpesun estämistä koskeva direktiivi voimaan

Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymä toinen rahanpesudirektiivi (2001/97/EY) tuli voimaan 28.12.2001. Direktiivi on pantava kansallisesti voimaan 18 kuukauden kuluessa direktiivin voimaantulosta. Suomessa kuten muissakin jäsenvaltioissa direktiivi pyritään implementoimaan

¹² SE=Societas Europea.

viivyytystä. Sisäasiainministeriö valmistelee tarvittavia lainsäädäntömuutoksia lakiin rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä.

Direktiivin soveltamisalaa laajennetaan siten, että luotto- ja rahoituslaitosten, sijoituspalveluyritysten sekä rahastoyhtiöiden ja muiden lain soveltamispiiriin sisältyvien ilmoitusvelvollisten lisäksi myös muita ammatteja otetaan rahanpesulain piiriin. Tällaisia ammatteja ovat mm. itsenäiset lakimiesammattien harjoittajat, tilintarkastajat, kirjanpitäjät, tarkemmin määriteltävät arvotavarakauppiat ja rahan kuljetuksia tai arvokuljetuksia hoitavat yhtiöt. Direktiivi sisältää myös artiklan sellaisista palveluista, joissa asiakasta ei tavata henkilökohtaisesti.

EU:n toisella rahanpesudirektiivillä ei ole suuria suoria vaikutuksia Ratan valvottavien toimintaan. Sen sijaan FATF:n 40 suosituksen meneillään oleva uudistaminen tulee aikanaan vaatimaan muutoksia myös sääntelyyn ja rahoitusmarkkinoilla toimivien menettelytapoihin sekä valvojien velvollisuuksiin. Suositusten uudistaminen tulee vaikuttamaan mm. asiakassuhteisiin liittyviin riskienhallintamenetelmiin. Näitä asioita käsitellään Baselin pankkivalvontakomitean lokakuussa 2001 ilmestyneessä suosituksessa "Customer due diligence for banks".

Komissiolta esitys esitedirektiiviksi

Euroopan komissio antoi toukokuun lopussa esityksen uudeksi prospectus-direktiiviksi (esitedirektiivi), joka koskee arvopaperien tarjoamisen ja listaamisen yhteydessä julkistettavaa

esitettä sekä siinä annettavia tietoja. Prospectus-direktiivi korvautuu nykyisen listalleottoesitedirektiivin ja tarjousesitedirektiivin. Direktiivin käsittely alkoi neuvostossa heinäkuussa ja jatkuu vuonna 2002.

Direktiiviesityksen kantava ajatus on niin sanotun europassin antaminen liikkeeseenlaskijoille. Liikkeeseenlaskija voisi yhdessä jäsenvaltiossa hyväksytyllä esitteellä tarjota arvopapereita tai listautua missä tahansa EU:n alueella yksinkertaisen notifikaatiomenettelyn avulla. Muiden jäsenvaltion viranomaiset eivät enää voisi vaatia esitettä täydennettäväksi eivätkä käännettäväksi. Tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, että esitteen sisältöä ja julkistamista koskevia poikkeuksia koskevan sääntelyn tulee olla mahdollisimman yhdenmukaista kaikissa jäsenvaltioissa. Tämän vuoksi esimerkiksi julkistamispoikkeukset tulisivat automaattisina direktiiviin, eivätkä ne jäisi enää toimivaltaisen viranomaisen harkinnan varaan, mikä saattaa kuitenkin jäykistää järjestelmää.

Toinen perustavaa laatua oleva muutos aikaisempaan järjestelmään olisi niin sanottu komitologiamenettely. Direktiivissä säädettäisiin perusteista ja tärkeimmistä yksityiskohdista, mutta yksityiskohtaisempi tekninen sääntely jätettäisiin perustetun arvopaperikomitean tehtäväksi.

Markkinoiden väärinkäyttö-direktiivistä ehdotus

Euroopan komissio antoi ehdotuksen markkinoiden väärinkäyttödirektiiviksi kesäkuussa. Ehdotusta on käsitelty

EU:n neuvostossa ja Euroopan parlamentti antoi siitä lausuntonsa maaliskuussa 2002.

Direktiivi saattaisi yhteisön tasolla ajan tasalle sisäpiirikauppaa koskevat säännökset, yhdenmukaistaisi markkinoiden manipulointia koskevat säännökset ja tehostaisi jäsenvaltioiden rahoitusmarkkinoita valvovien viranomaisten valvontamahdollisuuksia ja yhteistoimintaa direktiivin säännösten noudattamisessa. Näiden lisäksi direktiivi edellyttäisi hallinnollisten sanktioiden säätämistä kansalliseen lainsäädäntöön.

Jos direktiivi hyväksytään, se muuttaisi jonkin verran Suomen nykyistä käytäntöä, sillä tällä hetkellä arvopaperimarkkinarikoksista on Suomessa olemassa vain rikosoikeudelliset seuraamukset. Direktiivi myös lisäisi Ratan tutkintavaltuuksia.

Sijoituspalveludirektiivin muuttamista valmistellaan

Euroopan komission ehdotus sijoituspalveludirektiivin (ISD) muuttamisesta oli lausuntokierroksella syksyllä 2001. Muutoksen tavoitteena on toisaalta laajentaa direktiivin soveltamisalaa uusiin palveluihin (sijoitusneuvontaan) sekä uusiin tuotteisiin (hyödykejohdannaisiin). Lisäksi tavoitteena on säännellä tarkemmin julkisen kaupankäynnin järjestämistä sekä perinteisten pörssien ja ns. vaihtoehtoisten kaupankäyntijärjestelmien (ATS) välistä suhdetta. Komission virallinen muutosehdotus julkaistaneen vuoden 2002 aikana.

VAKAVARAISUUSSÄÄNTELYÄ UUDISTETAAN

Uudistettava vakavaraisuuskehikko perustuu nk. kolmeen pilariin, jotka ovat vähimmäisvakavaraisuuden laskentatapa (mimumum capital requirements), valvojan arvio (supervisory review) sekä julkistamisvaatimukset (market discipline).

Vähimmäisvakavaraisuuden laskentatapa sisältää luotto-, markkina- ja operatiivisen riskin vakavaraisuusvaatimusta koskevat laskentasäännöt. Jokainen riskialue sisältää vaihtoehtoisia laskentatapoja. Niistä valvottava voi valita menetelmän, joka parhaiten sopii sen riskinoton luonteeseen ja riskienhallintajärjestelmien laatuun.

Pankkien ja sijoituspalveluyritysten tulee itse laskea, että niillä on riittävästi omia pääomia suhteessa riskinottoon. Lisäksi valvoja arvioi, ovatko valvottavan omat pääomat riittävät suhteessa riskeihin ja riskienhallinnan tasoon. Riskinoton määrän ja riskienhallinnan tason mukaan voidaan valvottavalta edellyttää nykyistä 8 prosentin vakavaraisuustasoa suurempaa vakavaraisuutta.

Julkistamisvaatimuksissa edellytetään aikaisempaa yksityiskohtaisemman riskienhallintaa ja riskinottoa koskevan tiedon julkistamista.

lausunnolle tulevaa ehdotusta laadittaessa. Syksyllä 2002 Baselin pankkivalvontakomitea laskee uudelleen vakavaraisuusehdotuksen vaikutukset pankkien omien varojen määrään ja vakavaraisuuteen. Suomi osallistuu tähän samoin kuin aikaisempaankin selvitykseen.

Vakavaraisuuskehikon valmistelu jatkuu. Baselin pankkivalvontakomitea ottaa lopullisessa suosituksessaan huomioon vaikutuksia arvioivan selvityksen sekä uuden lausunto- kierroksen tulokset. Euroopan komission direktiivivalmistelu etenee ja seuraa Baselin komitean aikataulua. Suomi on osallistunut komission työhön eri työryhmissä ja komiteoissa.

Kesän ja syksyn 2001 aikana Euroopan komissio selvitti operatiivisen riskin vaikutusta sijoituspalveluyritysten omien varojen määrään ja vakavaraisuusvaatimukseen (ks. sivu 16). Operatiivinen riski on uusi riskialue uudistettavassa vakavaraisuuskehikossa. Myös Suomi osallistui tähän selvitykseen. Tämän selvityksen avulla pyritään operatiivisen riskin vakavaraisuusvaatimuksen laskemisessa ottamaan paremmin huomioon sijoituspalveluyritysten toiminnan erityispiirteet.

EU valmistelelee direktiiviä finanssiryhmittymien valvonnasta

Euroopan komissio antoi huhtikuussa direktiiviehdotuksen, jossa määritellään kansainvälisten finanssiryhmittymien valvonnasta vastaava koordinoiva valvontaviranomainen ja periaatteet ryhmittymän vakavaraisuuden laskemiselle. Direktiivi

Vakavaraisuusuudistuksen valmistelu jatkuu

Uuden vakavaraisuuskehikon valmistelu eteni niin kansainvälisesti kuin kotimaassakin. Vuoden 2001 alussa sekä Baselin pankkivalvontakomitea että Euroopan komissio julkistivat uudet ehdotukset, joihin saatiin kansainvälisesti huomattava määrä lausuntoja. Euroopan komission ehdotus oli keskeisiltä osin yhdenmukainen Baselin ehdotuksen kanssa. Suomessa Rata, Suomen Pankki ja valtiovarainministeriö antoivat ehdotuksista yhteisen lausunnon.

Baselin pankkivalvontakomitea julkisti syksyllä useita eri riskialueiden vakavaraisuusvaatimuksen laskemista koskevia työpapereita, joiden pohjalta valmistelutyö jatkui.

Rata järjesti sekä keväällä että syksyllä 2001 vakavaraisuus-

ehdotuksista keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia luottolaitoksille ja sijoituspalveluyrityksille.

Baselin pankkivalvontakomitea selvitti keväällä 2001 yhteistyössä pankkien ja kansallisten valvojen kanssa uuden vakavaraisuuskehikon vaikutuksia pankkien omien varojen määrään ja vakavaraisuuteen eri maissa. Selvityksen mukaan luottoriskin vakavaraisuusvaatimus kasvoi sekä luottoriskin standardimenetelmää että sisäisten luokitusten käytön perusmenetelmää (Foundation Internal Ratings Based Approach) käytettäessä. Sisäisten luokitusten käytön perusmenetelmä tuotti jopa suurempia vakavaraisuusvaatimuksia kuin luottoriskin standardimenetelmä vastoin Baselin pankkivalvontakomitean tavoitteita. Nämä tulokset otetaan huomioon seuraavaa

saatettaneen voimaan EU:n jäsenmaissa aikaisintaan vuoden 2004 alussa.

Kansainvälisten finanssi-ryhmittymien valvonnassa on erityisesti kaivattu selkiytystä siitä, minkä maan viranomainen vastaa ryhmittymän valvonnasta ja arvioi ryhmittymän kokonaistaloudellista asemaa. Lisäksi täsmennystä halutaan siihen, minkä maan lainsäädäntöä ryhmittymän valvontaan sovelletaan.

Suomessa tuli helmikuussa 2002 voimaan laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta (ks. sivu 27).

Komissio antoi asetus-ehdotuksen IAS-standardien käyttöön otosta

Euroopan komissio antoi helmikuussa 2001 asetus ehdotuksen, jolla EU:ssa listatuille yhtiöille mukaan lukien rahoitus- ja vakuutussektori määrätään pakolliseksi laatia konsernitilinpäätös IAS-standardien mukaisesti 1.1.2005 alkavista tilikausista lähtien. Tavoitteena on parantaa listayhtiöiden tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuutta Euroopassa. Lainsäädäntöhanke on kuitenkin viivästynyt komission asettamasta tavoiteaikataulusta, mutta sen odotetaan valmistuvan kevään 2002 aikana.

Vaatus IAS-standardien käyttöön otosta koskisi Suomessa pörssi-yhtiöiden lisäksi I- ja NM-listan yhtiöitä sekä muun muassa joukko-velkakirjalainojen liikkeeseenlaskijoita, joista viimeksi mainituille on ehdotettu kahden vuoden ylimääräistä siirtymäaikaa. Jäsenvaltiot voivat myös laajentaa pakollista soveltamisalaa. Kansallinen soveltamisala on Suomessa vielä ratkaisematta.

IAS-standardien sisällyttäminen EU:n säännöstöön on edellyttänyt erityisen ns. hyväksymismenettelyn käyttöönottoa, joka muodostuu sekä poliittisesta että teknisestä tasosta. Poliittisena tasona tulee olemaan jäsenvaltioiden edustajista koostuva tilinpäätöskysymysten sääntelykomitea. Tekniseksi tasoksi yksityiset tahot perustivat kesäkuussa 2001 EFRAG:n, jonka toiminta keskittyy asiantuntijoista koostuvaan tekniseen komiteaan. Tekninen komitea avustaa komissiota IAS-standardien arvioinnissa ja toisaalta tuo esiin EU:n näkemyksiä uusista IAS-standardeista jo niiden laatimisvaiheessa. Komissio ja Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea CESR ovat tarkkailijoina teknisessä komiteassa. CESR:n nimittämän tarkkailijan tukena toimii keväällä 2001 perustettu pysyvä alatyöryhmä, jossa myös Rata on jäsenenä.

IAS-standardien yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi komission tilinpäätösstrategiaan kuuluu valvontamekanismin luominen, joka koostuu lakisäätöisen tilintarkastuksen lisäksi viranomaisvalvonnasta sekä tehokkaista sanktioista. Komissio odottaa CESR:n kehittävän ja harmonisoivan valvonnan periaatteita, jotta sijoittajat voisivat luottaa listayhtiöiden taloudelliseen informaatioon ja sen yhdenmukaisuuteen EU:n piirissä. Tätä tehtävää varten CESR perusti keväällä 2001 toisen alatyöryhmän. Myös sen toimintaan Rata on osallistunut. Muutoin valvonnan järjestämistapa on kunkin jäsenmaan kansallisesti päätettävissä, mikä Suomessa on vielä ratkaisematta.

CESR:n uudet alatyöryhmät sekä niiden toimintaa koordinoiva pysyvä komitea CESR-Fin mahdollistavat arvopaperimarkkinavalvojien aktiivisen osallistumisen komission tilinpäätösstrategian täytäntöönpanoon Euroopassa.

Rahoitusinstrumenttien arvostussääntöjä koskeva direktiivimuutos voimaan¹³

Euroopan parlamentti ja neuvosto muuttivat syyskuussa 2001 nykyisten tilinpäätösdirektiivien rahoitusinstrumentteja koskevia arvostussääntöjä. Muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa jäsenmaissa rahoitusinstrumenttien kirjaamista ja arvostamista koskevien kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IAS 39) soveltaminen. Direktiivimuutos koskee samanmuotoisena sekä rahoitusalan yrityksiä että muita yrityksiä. Jäsenvaltioiden on saatettava muutokset voimaan vuoden 2004 alkuun mennessä.

Jäsenvaltioiden on sallittava tai vaadittava rahoitusinstrumenttien arvostaminen käypään arvoon. Lupa tai vaatimus voidaan rajoittaa koskemaan vain tiettyjä yhtiöitä, esimerkiksi rahoitussektorin yrityksiä, tai vain konsernitilinpäätöksiä. Tämänmukaisesti rahoitusvarat arvostetaan kirjanpidossa pääsääntöisesti käypään arvoonsa. Sen sijaan rahoitusveloista käypään arvoon arvostetaan vain kaupankäyntisalkkuun kuuluvat velat samoin kuin johdannaispimuksista johtuvat velat. Rahoitusvarojen

¹³ 2001/65/EY.

käypään arvoon arvostamista ei kuitenkaan sovellettaisi eräpäivään asti pidettäviin rahoitusvaroihin eikä sellaisiin yhtiön itsensä myöntämiin lainoihin, joilla ei ole tarkoitus käydä kauppaa. Tällaisia ovat esimerkiksi luottolaitoksen myöntämät luotot.

On huomattava, että Suomessa on jo vuoden 1998 alussa voimaan tulleella luottolaitoslain (LLL 36 §) muutoksella toteutettu rahoitusalan yritysten kaupankäyntivarastoon kuuluvien arvopapereiden arvostaminen tilinpäätöspäivänä käypään arvoon. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan käyvän arvon muutos kirjataan tulokseen, eikä sen voitonjakoa ole muulla lainsäädännöllä rajoitettu.

Rata muuttaa tarvittaessa valvottavia koskevien tilinpäätös-määräysten arvostussääntöjä sen jälkeen, kun direktiivimuutokset on kansallisesti saatettu voimaan luottolaitoslain vastaavia säännöksiä muuttamalla.

IASC:n ehdotus kaikkien rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamisesta

IASC:n¹⁴ edustajista ja joukosta kansallisia norminasettajia koostuva työryhmä Joint Working Group (JWG) julkaisi joulukuussa 2000 standardiluonnoksen¹⁵ yleisesti kommentoitavaksi. Siinä ehdotetaan kaikkien rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamista tai ns. fair value accountingia ja arvostustulosten merkitsemistä tuloslaskelmaan. Sen säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin yrityksiin, myös pankkeihin ja vakuutusyhtiöihin.

JWG:n ehdotuksessa esitetään yhtenäisiä arvostusperiaatteita kaikille rahoitusinstrumenteille. Tämä tarkoittaisi, että myös mm. lainasalkku ja talletukset arvostettaisiin käypään arvoon.

Pankkialan neuvoo-antava komitea (BAC) asetti maaliskuussa 2001 työryhmän selvittämään, miten

JWG:n standardiluonnoksessa esitetyt arvostusperiaatteet vaikuttaisivat pankkien tilinpäätöksiin. Tämä työ oli osa EU:n yhteisen kannanoton laatimista JWG:n ehdotuksesta.

JWG:n standardiluonnoksen on yleisesti katsottu kehittävän rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamisen konseptia. Lyhyellä aikavälillä kaikkien rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamista ei kuitenkaan pidetä realistisena. Mm. pankkien kannalta lainasalkkujen ja talletusten käypään arvon arvostamisen katsotaan edellyttävän laajempaa tutkimusta ja kehittämistä, koska näille erille ei ole likvidejä markkinoita eikä julkisia hintanoteerauksia.

¹⁴ International Accounting Standards Committee, huhtikuusta 2001 lähtien International Accounting Standards Board (IASB).

¹⁵ Joint Working Group of Standard Setters, Draft Standard and Basis for Conclusions, Financial Instruments and Similar Items, International Accounting Standards Committee, December 2000.

Kansainvälinen yhteistyö

IMF arvioi Suomen rahoitusmarkkinoiden tilaa

Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Maailmanpankin yhteistyössä kehittämä rahoitussektorin arviointiohjelma FSAP¹⁶ vietiin läpi Suomessa vuonna 2001. Viranomaisista ohjelmaan osallistuivat Rahoitustarkastuksen (Rata) lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Suomen Pankki, Vakuutusvalvontavirasto ja valtiovarainministeriö. Projektissa käytiin läpi Suomen rahoitusmarkkinoiden ja niiden sääntelyn ja valvonnan tila.

IMF piti Suomen rahoitusmarkkinoiden toimintakykyä ja rahoituslaitosten riskinkantokykyä erittäin hyvänä. IMF:n mukaan Suomen rahoitusmarkkinoiden valvonta ja sitä ohjaava lainsäädäntö perustuvat suurelta osin kansainvälisiin rahoitusmarkkinoiden valvontaa koskeviin suosituksiin.

IMF:n mielestä kuitenkin Ratan valvontavaltuuksia ja vastuullisuutta koskevat säännökset ovat riittämättömät. Viranomaisvaltuuksissa keskeisin puute on se, että valvojalla ei ole riittäviä keinoja puuttua valvottavan toimiin tarpeeksi aikaisessa vaiheessa eli ennen kuin valvottavan vakavaraisuus tai toiminnan vakaus ovat tulleet uhatuksi.

IMF suosittikin, että rahoitus-, vakuutus- ja arvopaperimarkkinoiden valvonnassa olisi käytössä mahdollisimman yhdenmukaiset valvonta- ja toimivaltuudet. Rahasto suositti myös, että Ratalle siirrettäisiin

toimilupien myöntämis- ja peruuttamisvaltuudet ja että Ratan valvontavaltuuksia täsmennettäisiin ja laajennettaisiin. Arvopaperimarkkinavalvonnan osalta IMF suositti Ratalle laajempia valtuuksia markkinoiden väärinkäytöstapauksissa ja tiedonantovelvollisuuden rikkomistapauksissa, jottei Ratan tarvitsisi saattaa kaikkia tapauksia poliisin tutkittavaksi. Ratan johtokunnan vastuuta tulisi lisätä siten, että johtokunta päättäisi toimilupien myöntämisestä ja peruuttamisesta, Ratan budjetista sekä merkittävistä vakautteen vaikuttavista päätöksistä.

Rahoitusmarkkinoiden arviointiohjelma FSAP syntyi 1990-luvun lopun rahoituskriisien vuoksi. Ohjelman tavoitteena on edistää jäsenmaiden rahoitusmarkkinoiden vakautta. Arvioinnilla pyritään tunnistamaan kohdemaan rahoitusjärjestelmän ja sen sääntelyn ja valvonnan vahvuuksia ja heikkouksia. Olennainen osa ohjelmaa on arvioida, kuinka maa täyttää kansainväliset rahoitussektorin standardit ja suositukset.

Vuoden kestävä pilottiohjelma käynnistyi toukokuussa 1999, ja se kattoi 12 maata – sekä kehitys- että teollisuusmaita. IMF ja Maailmanpankki olivat tyytyväisiä koevuoden tuloksiin, ja ohjelmaa päätettiin jatkaa. Vuoden 2001 loppuun mennessä FSAP oli tehty tai se oli meneillään yhteensä 45 maassa.

Ratan edustaja on ollut IMF:n valtuuskunnassa tekemässä kahden maan (Ruotsi ja Islanti) rahoitusmarkkinoiden tilan arviointia.

Terrori-iskut tiivistivät kansainvälistä yhteistyötä

Yhdysvalloissa tapahtuneet terrori-iskut tiivistivät kansainvälistä yhteistyötä ja ponnisteluja terrorismin estämiseksi. Eurooppa-neuvosto totesi syyskuun ylimääräisessä kokouksessa, että terrorismi on todellinen haaste maailmalle ja Euroopalle ja että terrorismin torjunta on EU:n ensisijainen tavoite.

Monista konkreettisista toimenpiteistä ja niiden nopeasta voimaansaattamisesta on sovittu kansainvälisillä foorumeilla. Suomessakin on ryhdytty valmistelemaan lainsäädäntömuutoksia, jotka tulevat vaikuttamaan sekä rahoitusmarkkinoilla toimivien että myös valvontaviranomaisten tehtäviin. Kevään 2002 kuluessa annettavat lainsäädäntöesitykset koskevat mm. rikoslakiin ja lakiin rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä tulevia muutoksia.

Ecofinin ja YOS-neuvoston lokakuun huippukokouksen 19 päätelmää sisältävät useita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen sisältyviä velvoitteita. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman (1373/2001), joka vahvistaa toimenpiteitä erityisesti terrorismin rahoituksen estämiseksi ja varojen jäädyttämiseksi. EU:n neuvosto hyväksyi joulukuussa kaksi yhteistä kantaa ja asetuksen, joilla YK:n päätöslauselman velvoitteet pannaan

¹⁶ Financial Sector Assessment Program.

¹⁷ Financial Action Task Force on Money Laundering.

täytäntöön EU:n jäsenvaltioissa. Joitakin muutoksia tarvitaan vielä Suomen lainsäädäntöön.

Kansainvälinen rahanpesun vastainen toimintaryhmä FATF¹⁷ päätti lokakuussa laajentaa toimintansa kattamaan rahanpesun vastustamisen lisäksi terrorismin rahoittamisen vastustamisen. FATF hyväksyi 8 uutta terrorismin rahoituksen vastaista erityissuosituksia. FATF:n 29 jäsenvaltiota sitoutuivat panemaan suositukset täytäntöön kesäkuun 2002 loppuun mennessä. FATF:n jäsenmaat ovat sitoutuneet myös ratifioimaan YK:n terrorismin rahoittamisen vastaisen yleissopimuksen sekä panemaan täytäntöön YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373. Lisäksi ne ovat sitoutuneet kriminalisoimaan terrorismin rahoittamisen, säätämään terrorismirikokset rahanpesun alkurikoksiksi ja laajentamaan rahanpesun ilmoitusvelvollisuutta niin, että se kattaa terrorismin rahoittamisen. Jäsenmaat ovat sitoutuneet myös tehostamaan erilaisten maksujen ja varojen siirtojen valvontaa sekä kansainvälistä yhteistyötä ja pyrkimystä, jolla halutaan estää yleishyödyllisiä yhdistyksiä käyttämästä keräämiään varoja terrorismiin ja sen rahoittamiseen.

Koska rahanpesun estämiseksi säädetyt velvollisuudet ovat kansainvälisesti hyvin samansisältöisiä, niiden merkitys on korostunut maailmanlaajuisessa terrorismin vastaisissa toimissa. Ne luovat valmiin mekanismin kansainväliseen tietojenvaihtoon, oikeusapuun ja muuhun yhteistyöhön. Niiden merkitys tulee entisestään vahvistumaan, kun terrorismin

rahoittaminen kriminalisoidaan, ja kun rahanpesun ilmoitusvelvollisuus ja varojen jäädytys laajenee kattamaan myös terrorismin rahoituksen.

RATAN TOIMINTA KANSAINVÄLISISSÄ YHTEISTYÖELIMISSÄ

Arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea aloitti toimintansa

Ns. viisaiden miesten komitea eli Lamfalussyn työryhmä antoi helmikuussa 2001 raportin, joka sisälsi ehdotuksia EU:n arvopaperimarkkinoita koskevan sääntelyn kehittämiseksi. Ryhmä ehdotti, että EU:n direktiiveissä pyrittäisiin sääntelemään vain keskeisimmistä asioista (puitedirektiivit) ja yksityiskohtia koskevat säännökset annettaisiin komitologiamenettelyssä. Ryhmä esitti lisäksi perustettavaksi arvopaperikomitean, joka koostuisi jäsenvaltioiden edustajista ja valvojien komitean, jonka jäsenenä olisivat arvopaperimarkkinoita valvovat viranomaiset.

Lamfalussyn työryhmän ehdotusten pohjalta Euroopan komissio perusti kesäkuussa kaksi komiteaa eli arvopaperimarkkinoiden valvojien komitean CESR:n (the Committee of European Securities Regulators) ja arvopaperikomitean. Arvopaperikomitea korvasi aikaisemman Euroopan komission kutsusta kokoontuneen epävirallisen High Level Securities Supervisors -komitean. Komiteassa ovat edustettuina EU:n jäsenvaltioiden edustajat (Suomesta valtiovarainministeriön edustaja).

Arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea CESR puolestaan jatkaa eurooppalaisten arvopaperivalvojien yhteistyöfoorumin FESCO:n toimintaa. Kaikki FESCO:n hyväksymät suositukset sitovat myös CESR:n jäseniä. Samoin FESCO:n aloittamat työryhmät jatkavat toimintaansa.

CESR:n tehtävänä on kehittää arvopaperimarkkinoita valvovien viranomaisten yhteistyötä ja toimia neuvonantajana Euroopan komissiolle EU:n lainsäädäntöä kehitettäessä. Komitean keskeisenä toimintatapana on kuulla eri osapuolia mahdollisimman laajalti ehdotusten valmistelussa. CESR:ssä jäsenmaita edustavat arvopaperimarkkinoita valvovien viranomaisten johtajat. Komitean puheenjohtajaksi valittiin Hollannin arvopaperimarkkinoiden valvontaviraston pääjohtaja Arthur Docters van Leeuwen ja varapuheenjohtajaksi Ratan johtaja Kaarlo Jännäri.

Monia arvopaperimarkkinoiden kehittämissuhteita menossa

Euroopan arvopaperimarkkinovalvojien yhteistyöfoorumin FESCO:n työryhmät jatkoivat vuonna 2001 toimintaansa arvopaperimarkkinovalvojien komitean CESR:n työryhminä.

Primary Market Practices -ryhmän tehtävänä on yhdenmukaistaa osakeantien ja -myyntien yhteydessä toteutettavan stabilisaation sääntelyä sekä osakkeiden allokaatiota koskevia säännöksiä. Stabilisaatiosääntöjen tavoitteena on mahdollistaa osakeantien yhteydessä tapahtuva lyhytaikainen osakekursseihin vaikuttaminen ilman, että stabilisaatiosta vastaava

taho syöllistyy kiellettyyn kurssien vääristämiseen. Sallittua vaikuttamista on osakkeen hinnan tukeminen, jos osakkeen hinta pörssissä laskee alle antihinnan.

Markkinoiden väärinkäytöksiä pohtiva työryhmä laati alustavasti EU:n market abuse -direktiiviehdotuksen mukaisia yhteisiä sääntöjä siitä, millaisia ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä eri markkinaosapuolien tulisi noudattaa pyrittäessä ehkäisemään sisäpiiritiedon väärinkäyttöä ja kurssimanipulaatiota.

Sijoittajansuojakysymyksiä pohtivan ryhmän tehtävänä on harmonisoida sijoituspalvelujen tarjoajien ja sijoittajien välisessä suhteessa noudatettavia menettelytapoja.

ATS-ryhmä on selvitetty ns. vaihtoehtoisten kaupankäyntitapojen sääntelyn tarvetta. Tavoitteena on, että kaupankäynnin järjestäjä koskisivat samantasoiset säännöt riippumatta siitä, missä muodossa toimintaa harjoitetaan.

Loppuvuodesta perustettiin CESR:n ja Euroopan keskuspankin EKP:n yhteinen arvopaperikauppojen selvitystä pohtiva työryhmä. Lisäksi CESR:llä on kaksi pysyvää työryhmää, joiden tavoitteena on lisätä markkina- valvontaa harjoittavien viranomaisten käytännön yhteistyötä (CESR-Pol-ryhmä) ja edistää IAS-tilinpäätös-standardien käyttöönottoa EU:ssa (CESR-Fin-ryhmä).

Pankkivalvontaa ja -sääntelyä pohtivien komiteoiden työskentely

Euroopan komission alainen pankkialan neuvoo-antava komitea BAC käsitteli vuoden 2001 aikana mm. luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuuskehikon uudistamista, finanssikonglomeraattien valvonnan ja sääntelyn direktiiviehdotusta, luottolaitosten kirjanpito- ja tilinpäätössäännöksiä sekä viranomaisten toimenpiteitä terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Rata osallistui BACin työskentelyyn yhdessä Suomen Pankin ja valtiovarainministeriön kanssa. BAC avustaa Euroopan komissiota EU:n rahoituslaitoksia koskevan lainsäädännön valmistelussa ja antaa neuvoja muissa EU:n pankki-sääntelyyn ja -valvontaan liittyvissä asioissa. Lisäksi komitea mm. avustaa komissiota EU:n pankkidirektiivien käytännön toimeenpanossa.

Rata osallistui myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) alaiseen pankkivalvontakomiteaan BSC:hen yhdessä Suomen Pankin kanssa. Komitea mm. tutki Euroopan pankki- ja rahoitusjärjestelmien kehitystrendejä ja makrotalouden vaikutusta pankkisektoriin. Komitea edisti yleistä tietojenvaihtoa pankki-valvojien ja keskuspankkien välillä. Tietojenvaihto liittyi mm. rahoitusjärjestelmän vakauteen sekä maksu- ja selvitysjärjestelmien yleisvalvonnan (keskuspankkien vastuulla) ja

instituutioiden valvonnan (pankki-valvojien vastuulla) yhteistyöhön. BSC avustaa EKPJ:tä luottolaitosten valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvissä tehtävissä. EKP:tä se avustaa lausuntojen laatimisessa, kun EU:n neuvosto, komissio tai jäsenvaltiot konsultoivat EKP:tä ehdotuksista yhteisön tai jäsenvaltioiden rahoitustoimialaa koskevaksi lainsäädännöksi.

Eta-maiden pankkivalvojien epävirallinen yhteistyöelin Groupe de Contact valmisteli vuonna 2001 EU:n vakavaraisuuskehikon uudistukseen liittyviä valvontaperiaatteita. Lisäksi ryhmä työsti periaatteet luottotappio- varausten valvonnalle. Muita ryhmän käsittelemiä aiheita olivat mm. pankkien toimintojen ulkoistaminen, Internet-pankkipalveluiden tarjonta yli valtioiden rajojen, kriisivalmiudet sekä vuosittain tehtävä Euroopan pankkien vakavaraisuus selvitys. Rata oli mukana työryhmän työskentelyssä.

Groupe de Contactin tarkoituksena on edistää valvojien välistä yhteistyötä ja tietojenvaihtoa. Eri maiden valvontakäytäntöjen ja työskentelymenetelmien vertailun tavoitteena on lähentää Eta-alueen maiden käytännön valvontatoimintaa toisiinsa. Viime vuosina Groupe de Contactin rooli on selvästi korostunut valvontaperiaatteiden ja hyvän valvontakäytännön muotoilijana.

Ratan oman toiminnan kehittäminen

Ratan oman toiminnan kehittämisen tavoitteena oli vuonna 2001 tehostaa edelleen toimintaa rahoitusmarkkinoilla tapahtuneiden muutosten, EU-lainsäädännön kehittymisen ja valvontaa koskevien kansainvälisten suositusten edellyttämällä tavalla.

Rata valmistautuu uuden vakavaraisuuskehikon voimaantumoon samoin kuin kansainvälisten tilinpäätösstandardien käyttöönottoon, ja tämä sitoo voimavaroja merkittävästi lähivuosina. Uudistukset edellyttävät muutoksia sääntelyssä ja käyttöönoton myötä myös käytännön valvonnassa.

Valvonnassa korostuu entistä enemmän ennakoivuus. Ennakoiva valvonta edellyttää paitsi valmiuksia arvioida markkinoiden ja valvottavien tilanteen kehitystä myös kykyä puuttua ongelmiin tarvittaessa nopeasti. Myös tiivis kansainvälinen yhteistyö edellyttää, että osaamista ja toimintatapoja kehitetään jatkuvasti.

Toimintaympäristön seurantaan panostetaan

Rata panostaa erityisesti toimintaympäristön seurantaan, jotta se voisi minimoida riskin tehdä puutteellisia tai virheellisiä johtopäätöksiä toimintaympäristön muutoksista. Vuonna 2001 käynnistettiin toimintaympäristön seuranta koskeva projekti, jonka tavoitteena on tukea Ratan strategiaprosessia ja skenaarioanalyysimallin avulla arvioida rahoitusmarkkinoiden lähivuosien keskeisiä muutossuuntauksia sekä

muutosten vaikutuksia Ratan toimintaan. Toimintaympäristön seuranta projekti jatkuu vuonna 2002.

Sääntelyprosessia kehitetään

Sääntelytoimintaa hoidetaan Ratassa yli yksikkörajojen menevänä prosessina, mikä asettaa erityisiä haasteita prosessin strategiselle johtamiselle. Vuoden aikana kehitettiin sääntelyprosessin ohjausmallia. Prosessin kehittämisen tavoitteena on varmistaa sääntelytoiminnan yhdenmukaisuus koko Ratassa.

Ratalaisten osaamista kehitettiin tulevien osaamistarpeiden pohjalta

Rahoitusmarkkinoilla on meneillään uudistuksia, ja rahoitusinstrumentit ja sijoitustuotteet monimutkaistuvat. Tietoverkoissa tarjotaan rahoituspalveluita ja valvottaville tulee uusia toimintamuotoja. Nämä muutokset vaativat Ratan henkilöstöltä entistä monipuolisempaa ammattitaitoa ja entistä tehokkaampaa toimintaa.

Uuden vakavaraisuuskehikon edellyttämien valvojan valmiuksien kehittämistä jatkettiin järjestämällä useita sisäisiä koulutustilaisuuksia. Valvottaville Rata järjesti 8 seminaaria vakavaraisuuskehikon uudistamisesta. IAS-standardien tuntemuksen syventämisessä paneuduttiin vuonna 2001 erityisesti rahoitusinstrumentteihin.

Vuonna 2000 laaditun tietotekniikkaosaamisen kehittämis-

suunnitelman toteuttamista jatkettiin. Suunnitelmassa määriteltiin tietotekniikan yleiseksi osaamistasoksi ATK-ajokorttitutkinto, jonka oli vuoden 2001 loppuun mennessä suorittanut lähes 100 ratalaista 130:stä.

Ratalaisten vuorovaikutustaitojen kehittämistä jatkettiin vuonna 2000 hyväksytyin toimintaohjelman pohjalta.

Johtamisvalmiuksien kehittämiseksi Ratan esimiehet osallistuivat Suomen Pankin järjestämään esimieskoulutukseen.

Ennakoivan henkilöstösuunnittelun avulla arvioitiin voimavarojen riittävyyttä ja hallintakeinoja

Rahoitusmarkkinoilla ja valvonnassa tapahtuvat muutokset merkitsevät kasvavia valvontavaatimuksia ja paineita voimavaroihin. Sen vuoksi Ratassa tarkennettiin kolmen vuoden aikajänteeseen perustuvaa ennakoivaa henkilöstösuunnitelmaa. Siinä Rata arvioi voimavarojensa riittävyyttä eri osa-alueilla, osaamiseen kohdistuvia vaatimuksia ja resurssipaineiden hallintakeinoja. Tavoitteena on löytää tapoja kohdentaa voimavaroja uudelleen sekä löytää mahdollisuuksia luopua joistakin nykyisistä tehtävistä tai toimintatavoista tai ulkoistaa tehtäviä, jotta tulevasta voitaisiin selvittää mahdollisimman hyvin. Arviointi ja johtopäätösten teko on vielä kesken.

Valvonnan tavoitteiden toteutumisen arviointia kehitetään

Ratan johtokunta hyväksyi lähtökohdat valvojan tuloksellisuuden arvioinnin kehittämiseksi. Tavoitteena on kehittää tuloksellisuuden arviointia ja sen perusteita siten, että arvioinnissa hyödynnettäisiin aiempaa paremmin toimintaympäristössä tapahtuvaan kehitykseen perustuvia indikaattoreita, kansainvälisiä ja kotimaisia selvityksiä ja tarvittaessa erillisiä kyselyitä.

Tavoitteena on myös kehittää strategiseen johtamiseen ja toiminnan arviointiin väline, jolla johto voi arvioida tavoitteiden toteutumista ja edellytyksiä saavuttaa myös tulevat tavoitteet ja siten tehostaa toimintaa. Tuloksellisuuden arviointia rakennetaan monissa muissa julkisen ja yksityisen sektorin organisaatioissa sovellettavan ns. tasapainotetun tuloskorttiajattelun pohjalta

(balanced scorecard). Ratan tuloksellisuutta arvioidaan siten neljästä näkökulmasta: markkinoiden toiminta, valvottavien odotukset, sisäisten prosessien joustavuus ja tehokkuus sekä osaamisen kehittyminen. Vuonna 2001 tavoitteiden toteutumista arvioitiin ensimmäisen kerran kehitteillä olevan kehikon pohjalta. Arviointiperusteiden ja mittareiden kehittämistä jatketaan.

Joukkovelkakirjalainarekisteri Ratan uusille Internet-kotisivuille

Ratan uudistetulla kotisivuilla tarjotaan yleisölle selattavaksi luettelo niistä joukkovelkakirjalainoista, joita koskevan esitteen Rata on arvo-paperimarkkinalain nojalla hyväksynyt. Merkittävää on, että toteutettua teknistä konseptia voidaan käyttää laajemminkin avaamaan Ratan tietokantoja eri kohderyhmille.

Tiedon saatavuuteen ja hyödynnettävyyteen liittyvä kehitystyö jatkui

Ratan tavoitteena on koota yhtä valvottavaa koskeva valvontatieto tiedon käyttäjän näkökulmasta yhteen paikkaan. Tämän ns. luukku-sovelluksen pohjatyö jatkui vuonna 2001 valvottavarekisterin uusimisella. Valvottavarekisteri sisältää perustietoa valvottavista yhteisöistä ja henkilöistä, Ratan ohjeista ja määräyksistä sekä valvottaviin tehdyistä tarkastuksista ja valvontakäynneistä. Luukku-järjestelmän ensimmäiset osat on tarkoitus ottaa käyttöön loppuvuodesta 2002.

Sähköisen asianhallinta-järjestelmän Documentumin diaari-sovellus otettiin käyttöön vuoden 2001 alussa.

Rahoitustarkastus lyhyesti

Rahoitustarkastus (Rata) valvoo rahoitusmarkkinoita ja niillä toimivia. Rata perustettiin vuonna 1993 Suomen Pankin yhteyteen jatkamaan pankki-tarkastusviraston toimintaa. Pankki-

tarkastusvirasto toimi valtiovarainministeriön alaisuudessa 1922–1993. Rata toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä; toiminnallisessa päätöksenteossaan se on itsenäinen.

Keskuspankki tuottaa Ratalle mm. henkilöstö- ja taloushallintoon, tietohallintoon, turvallisuuteen sekä muuhun yleishallintoon liittyviä palveluita.

Taulukko 6.
Rahoitustarkastuksen toimintakulut ja -tuotot 2000 ja 2001, 1000 euroa

	Toteutunut 2000	Toteutunut 2001	Budjetti 2002
KULUT			
HENKILÖSTÖKULUT			
PALKAT			
Vakinaiset	5 208	5 517	6 468
Määräaikaiset	426	560	526
Lomasijaiset	72	99	123
Muut palkkiot	62	64	102
	<u>5 768</u>	<u>6 240</u>	<u>7 218</u>
MUUT HENKILÖSTÖKULUT			
Henkilösivukulut	1 831	2 002	2 293
Muut henkilöstökulut	91	121	136
	<u>1 922</u>	<u>2 123</u>	<u>2 429</u>
Henkilöstökulut yhteensä	7 690	8 363	9 647
MUUT KULUT			
Koulutus	334	312	396
Virkamatkat	291	319	400
Atk-kulut	766	807	886
Toimistopalvelut	724	666	919
Kiinteistön vuokrat ja hoitokulut	1 004	1 176	1 657
Muut kulut	528	713	1 105
Muut kulut yhteensä	<u>3 647</u>	<u>3 993</u>	<u>5 362</u>
POISTOT			
Poistot koneista ja kalustosta	123	11	27
Poistot yhteensä	<u>123</u>	<u>11</u>	<u>27</u>
KULUT YHTEENSÄ	11 460	12 366	15 036
TUOTOT			
VALVONTAMAKSUT			
Kausimaksut	-10 841	-11 720	-14 446
Toimenpidemaksut	-601	-637	-589
Valvontamaksut yhteensä	<u>-11 442</u>	<u>-12 357</u>	<u>-15 035</u>
MUUT TUOTOT			
Sekalaiset tuotot	-18	-10	-1
Muut tuotot yhteensä	<u>-18</u>	<u>-10</u>	<u>-1</u>
TUOTOT YHTEENSÄ	-11 460	-12 366	-15 036

Lähde: Rahoitustarkastus.

Rata on päätöksenteossaan itsenäinen

Rata on päätöksenteossaan itsenäinen. Valvonta- ja sääntelytoimintaa koskevat päätökset tekee Ratan johtaja. Hänen apunaan on neuvoa-antava johtoryhmä, johon kuuluvat apulaisjohtajat, apulaisosastopäällikkö, päälakimies ja neuvonantaja. Johtajan on tehtävä tärkeimmät päätöksensä johtoryhmässä johtoryhmää kuultuaan. Kullakin johtoryhmän jäsenellä on oikeus tehdä omaan toimialaansa liittyviä päätöksiä johtajan määräämän vastuunjaon mukaisesti.

Johtokunnan tehtävänä on mm. vahvistaa valvonnan kannalta merkittävät, periaatteelliset ja laajakantoiset määräykset ja ohjeet sekä ratkaista ne periaatteellisesti tärkeät asiat, jotka johtaja tuo sen käsiteltäväksi. Johtokunta päättää Ratan toiminnan yleisistä linjauksista, toimintasuunnitelmasta sekä valvontamaksuista. Johtokunta hyväksyy Ratan budjetin esitettäväksi Suomen Pankin johtokunnalle.

Ratan johtokunnan jäsenet nimittää eduskunnan pankkivaltuusto kolmeksi vuodeksi kerrallaan valtiovarainministeriön, Suomen Pankin ja sosiaali- ja terveysministeriön ehdotusten perusteella. Viran

puolesta johtokunnassa ovat Ratan johtaja sekä Vakuutusvalvontaviraston ylijohtaja. Pankkivaltuusto valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Rata antaa vuosittain pankkivaltuustolle kertomuksen toiminnastaan.

Tavoitteena edistää vakautta ja luottamusta

Ratan toiminnan tavoitteena on edistää rahoitusmarkkinoiden vakautta ja tehokkuutta sekä luottamusta markkinaosapuoliin ja markkinoihin. Lainsäädännössä asetettujen perustehtävien hoitamisen lisäksi Rata edistää markkinoiden tiedonsaantia sekä markkinoiden rakenteellista tehokkuutta ja toimintavarmuutta. Lisäksi Rata edistää joustavaa sekä eri osapuolien rooleja ja vastuuta korostavaa valvonta- ja sääntelyjärjestelmää.

Rata soveltaa valvonta- ja sääntelytoiminnassaan kansainvälisten suositusten mukaisia periaatteita. Tavoitteena on, että periaatteet ovat selkeästi myös valvottavien tiedossa.

Valvontatyössään Rata arvioi valvottavien taloudellista tilaa, riskiasemaa, riskinkantokykyä sekä riskien hallintajärjestelmiä. Rata korostaa omistajien ja johdon vastuuta valvottavan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Valvonnalla pyritään varmistamaan, että valvottavilla on riittävät taloudelliset ja muut edellytykset harjoittaa toimintaa ja että ne noudattavat päätöksenteossään asianmukaisia menettelytapoja.

Arvopaperimarkkinoiden valvonnassa korostuu Ratan tehtävä

Taulukko 7.
Valvontamaksut 2000 ja 2001, 1000 euroa

	2001	2000
LUOTTOMARKKINAMAKSUT		
Liikepankit	5 065	4 622
Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö ja jäsenosuuspankit	1 287	1 262
Paikallisuuspankit	146	142
Säästöpankit	204	197
Säästöpankkiosakeyhtiöt	155	147
Muut luottolaitokset	563	962
Vakuusrahastot	32	34
Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit ja edustustot	50	47
Luottolaitosten omistusyhteisöt	13	15
Panttilainauslaitokset	8	8
Yhteensä	7 523	7 436
PÄÄOMAMARKKINAMAKSUT		
Markkinapaikat	449	438
Sijoituspalveluiden tarjonta	1 707	1 443
Rahastoyhtiöt	656	530
Arvo-osuusjärjestelmä	325	332
Liikkeeseenlaskijat	871	498
Sisäpiirirekisterin pitäjät	189	169
Yhteensä	4 197	3 410
TOIMENPIDEMAKSUT		
Rahastoyhtiöt	238	210
Liikkeeseenlaskijat	343	326
Muut	56	65
Yhteensä	637	601
MAKSUT YHTEENSÄ	12 357	11 447

Lähde: Rahoitustarkastus.

ylläpitää markkinoiden luotettavuutta. Tällöin mm. valvotaan markkinoiden menettelytapoja, liikkeeseenlaskijoiden tiedonantovelvollisuuden noudattamista ja tutkitaan epäiltyjä sisäpiiritiedon väärinkäytön tapauksia ja muita arvopaperimarkkinarikoksia. Rata pyrkii vaikuttamaan arvopaperikaupankäynnin ja selvitystoiminnan sujuvuuteen ja toimintavarmuuteen.

Ratalla on laajat oikeudet tarkastaa valvottaviaan ja saada niiltä tietoja. Tarkastuksia tehdään niin usein ja laajasti kuin on tarpeen.

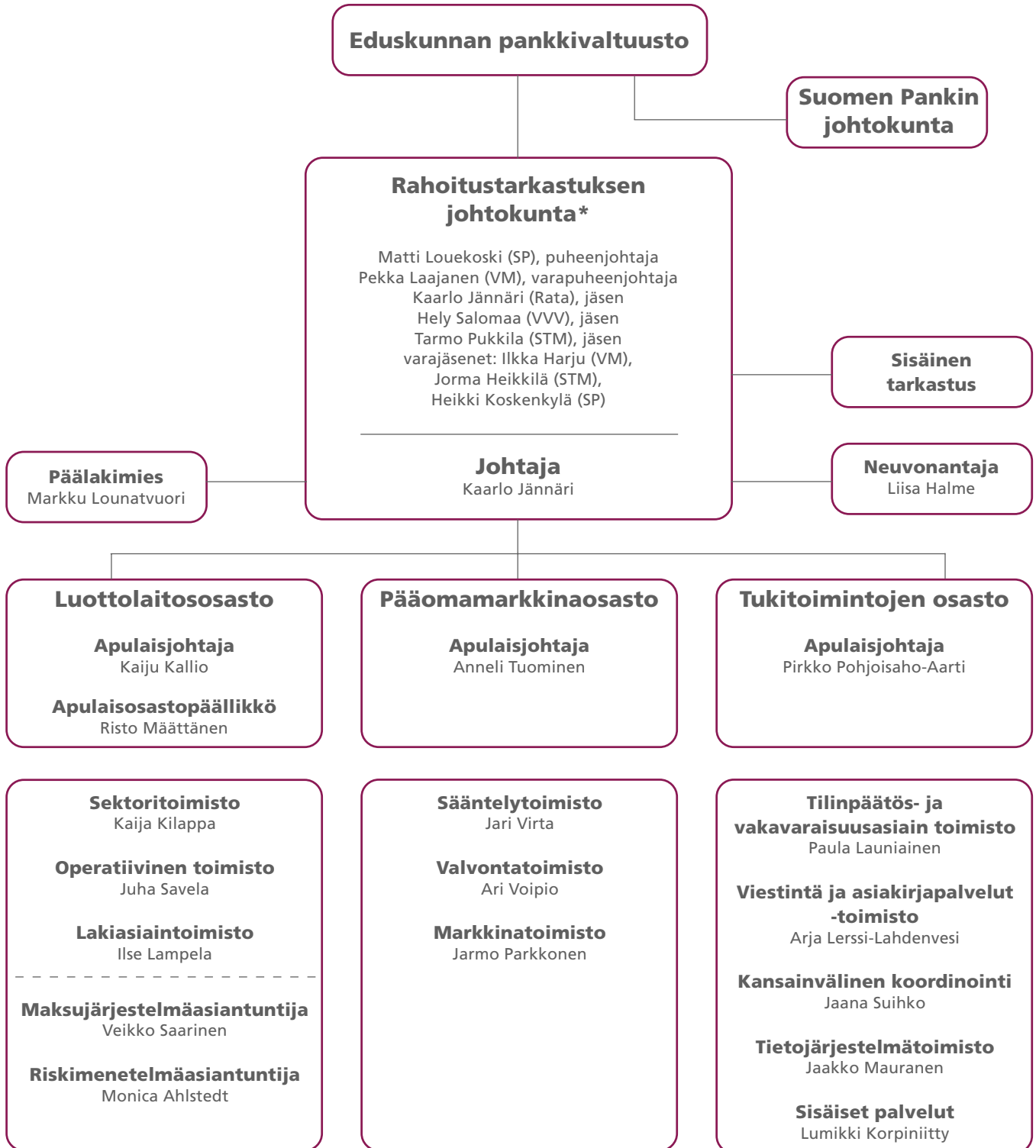
Ratan sääntelytoiminta käsittää sekä osallistumisen rahoitusmarkkina-

lainsäädännön valmisteluun kotimaassa ja ulkomailla että Ratan oman norminannon. Omien normien valmistelussa Rata hyödyntää sisäistä ja ulkoista asiantuntijakuulemista, pitää yhteyttä markkinaosapuoliin ja varaa valvottaville mahdollisuuden vaikuttaa normin valmisteluun.

Rata seuraa markkinoiden olosuhteita ja tekee tarpeen mukaan lainsäädäntö- ja muita toimenpidesityksiä muille viranomaisille. Aloitteillaan ja toimenpiteillään Rata pyrkii edistämään markkinoiden tehokkuutta ja toimintavarmuutta.

Rahoitustarkastuksen organisaatio 31.12.2001

* SP = Suomen Pankki, VM = valtiovarainministeriö, STM = sosiaali- ja terveysministeriö, Rata = Rahoitustarkastus, VVV = Vakuutusvalvontavirasto

Valvonnassa olevat maksavat toiminnan kulut

Ratan toimintavahvuus oli vuoden 2001 lopussa 125 henkilöä (v. 2000: 123). Näistä vakinaisia oli 113 (111). Luottolaitososastolla työskenteli 56 (60) henkilöä, pääoma-markkinaosastolla 37 (33), tuki-toimintojen osastolla 27 (25) ja johtajan esikunnassa 5 (5).

Rata rahoittaa toimintansa valvontamaksuilla (kausi- ja toimenpide-maksut), joita maksavat Ratan valvonnassa olevat ja arvopapereiden liikkeeseenlaskijat. Maksut perustuvat rahoitustarkastuslakiin, ja niiden määräämisessä noudatetaan valtion maksuperustelakia.

Toiminnan kulut olivat vuonna 2001 12,4 miljoonaa euroa

(2000: 11,4 milj. euroa). Toimenpide-maksuina perittiin 5 % (5 %) kuluista eli 0,6 miljoonaa euroa (0,6 milj. euroa).

Rata muutti uusiin toimitiloihin

Rata muutti lokakuussa uusiin toimitiloihin Snellmaninkatu 6:een.

Valvontaa ja sääntelyä ohjaavat linjaukset 2002–2004

Toimintamme tarkoitus

Edistämme rahoitusmarkkinoiden vakautta ja tehokkuutta sekä luottamusta valvottavien ja markkinoiden toimintaan.

Tapamme toimia perustuu Ratan arvoihin. Organisaationa olemme

- Riippumaton
- Avoin
- Tuloksellinen
- Ammattitaitoinen.

Visiomme on markkinaehtoinen ja ennakoiva valvonta

Markkinaehtoisessa valvonnassa valvottavalla itsellään on ensisijainen vastuu toimistaan. Kun markkinoille annetaan olennaista ja riittävää tietoa valvottavien toimintaan liittyvistä asioista, se lisää markkinakuria ja valvottavan kannustimia kantaa vastuuta. Ennakoiva viranomaisvalvonta täydentää markkinakuria ja valvottavan omaa vastuuta. Ennakoiva valvonta pyrkii tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan ongelmia mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Valvojalla on valmius arvioida valvottavien tilanteen kehitystä ja kyky puuttua ongelmiin nopeasti tarvittaessa. Valvottavat tietävät myös valvojan valvontaperiaatteet.

Strategia

Visiomme toteuttamiseksi edistämme yhteistyössä koti- ja ulkomaisten sidosryhmiemme kanssa

- I markkinoiden tiedonsaantia ja hyvää tapaa markkinoilla
- II markkinoiden toimintavarmuutta ja tehokasta rakennetta sekä valvottavien hyvää hallintokulttuuria
- III vastuullisuuteen, avoimuuteen ja harkintaan perustuvaa valvonta- ja sääntelyjärjestelmää.

Seuraavat strategiaa toteuttavat tehtäväkokonaisuudet muutetaan käytännön toimenpiteiksi osastojen toiminnan suunnittelussa. Toiminnan lähtökohtana ovat laissa annetut perustehtävämme ja toimintatapamme¹.

- I Edistämme markkinoiden tiedonsaantia ja hyvää tapaa markkinoilla.
- Vaikutamme siihen, että valvottavat julkistavat toiminnastaan, tuotteistaan ja taloudellisesta

asemastaan kansainvälisten suositusten ja standardien mukaiset olennaiset ja riittävät tiedot.

- Vaikutamme siihen, että arvopaperien tarjoajat ja listayhtiöt täyttävät tiedonantovelvollisuutensa johdonmukaisesti, oikea-aikaisesti ja ymmärrettävästi.
- Edistämme asiakkaan ja sijoittajan suojaa ohjaamalla markkinoiden menettelytapoja.
- Julkistamme valvontatoimenpiteitämme, valvontakannanottojamme ja yleisiä tarkastushavaintojamme markkinoiden toimintatapojen kehittämiseksi sekä väärinkäytösten ennaltaehkäisemiseksi.
- Toimimme yhtenä suomalaisena vaikuttajana kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IAS) kehitettäessä ja niitä kansallisiin olosuhteisiin sovellettaessa.

II Edistämme markkinoiden toimintavarmuutta ja tehokasta rakennetta sekä valvottavien hyvää hallintokulttuuria.

- Suuntaamme valvontaamme markkinoiden vakauden ja tehokkuuden kannalta keskeisiin ja riskialttiisiin instituutioihin ja järjestelmiin.
- Vaikutamme valvottaviemme hallinto- ja valvontakulttuurien kehittymiseen sekä erityisesti sisäisten valvonta- ja riskienhallintajärjestelmien toimivuuteen².
- Syvennämme rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonta- ja sääntelyyhteistyötä koti- ja ulkomaisten valvojen kanssa.
- Kehitämme valvontamenetelmiämme ennakoivan valvonnan vaatimusten ja kansainvälisten standardien sekä velvoitteiden mukaisesti³.

III Edistämme vastuullisuuteen, avoimuuteen ja harkintaan perustuvaa valvonta- ja sääntelyjärjestelmää⁴.

- Toimimme EU-tasolla aktiivisesti lainsäädännön ja menettelytapojen yhtenäistämiseksi.
- Varaudumme eurooppayhtiöistä johtuviin sääntelyn ja valvonnan rakenteellisiin muutoksiin.
- Vaikutamme siihen, että lainsäädäntö takaa käyttööme ennakoivaa valvontaa tukevat valtuudet,

toimintakeinot ja sanktiot sekä edistämme omassa toiminnassamme tämän edellyttämää valvojan vastuullisuutta.

- Edistämme markkinaosapuolten itsesääntelyä yksityiskohtaisen lainsäädäntötarpeen vähentämiseksi markkinoiden rakenteen sallimissa rajoissa.

Tukistrategiat

- Tuemme viestinnällä ennakoivaa valvontaa ja huolehdimme siitä, että Ratan tuottama julkaistava tieto on nopeasti ja helposti käytettävissä.
- Kehitämme tietohallinnossa tiedon saatavuutta ja hyödynnettävyyttä sekä järjestelmien luotettavuutta.
- Pidämme huolta voimavaroistamme ja kehitämme osaamistamme sekä resurssien tehokasta käyttöä.
  - Kehitämme osaamistamme erityisesti tulevan vakavaraisuuskehikon uudistamisen ja IAS-standardien käyttöönoton edellyttämällä tavalla sekä lisäämme tietämystämme markkinakäytännöistä, tuotteista ja palveluista.
  - Tehostamme resurssien käyttöä priorisoimalla työmme entistä paremmin ja hyödyntämällä resurssijamme yli yksikkörajojen.

¹ Rahoitustarkastuslaki 4 §.

² Hallinto- ja valvontakulttuuri = Corporate governance, compliance-kulttuurin valvonta koskee myös listayhtiöitä.

³ Ensisijaisesti Code of Good Practices on Transparency (IMF), Core Principles for Effective Banking Supervision (BIS), Objectives and Principles of Securities Regulation (IOSCO) ja niistä annetut tarkemmat aihekohtaiset standardit.

⁴ Vastuullisuuteen, avoimuuteen ja harkintaan perustuvassa sääntelyjärjestelmässä korostuvat seuraavat näkökulmat:

- Sääntely pohjautuu puitelainsäädäntöajatteluun yksityiskohtia korostavan sääntelyn sijaan.
- Sitovan sääntelyn rinnalla korostuu menettelytapohjaus.
- Valvontavaltuudet mahdollistavat valvojan harkinnan ennakkoon tiedossa olevien pelisääntöjen puitteissa.
- Valvoja käyttää valtuuksiaan uskottavasti, selkeästi ja nopeasti.
- Valvoja on vastuullinen (accountable) toiminnassaan niin lainsäätäjää kuin valvottavia kohtaan.

Eettiset periaatteet

Rahoitustarkastuksella (Rata) on kaksi eettistä pääperiaatetta: lojaalius ja riippumattomuus. Niiden tehtävänä on ohjata toimintaa sellaisissa tilanteissa, joissa yksityiskohtaisempaa eettistä periaatetta ei ole.

Lojaalius

Ratalainen ottaa toiminnassaan huomioon Ratan tavoitteet ja toimii niiden saavuttamisen puolesta.

Riippumattomuus

Ratalainen toimii siten, etteivät hänen suhteensa tai taloudelliset yhteytensä valvottavaan muodostu liian tiiviiksi tai muuten sellaisiksi, että hänen riippumattomuutensa voitaisiin kyseenalaistaa. On tärkeää myös huolehtia siitä, etteivät suhteet tai taloudelliset yhteydet valvottavaan muulla tavoin vahingoita luottamusta Rataan.

Lojaaliuteen ja riippumattomuuteen pohjautuvat eettiset periaatteet

1. Sitoutuminen Ratan tavoitteisiin ja päätöksiin

Ratalainen toimii sisäisesti kriittisesti, mutta on Rataa kohtaan ulkoisesti lojaali. Hänellä on asian valmisteluvaiheessa oikeus ilmaista mielipiteensä ja velvollisuus antaa asiasta valmistelun kannalta tarpeelliset tiedot.

2. Sisäinen tietojen käsittely ja vaitiolovelvollisuus

Ratalainen käsittelee luottamuksellisia ja arkaluonteisia tietoja niin, etteivät ne leviä laajemmalle kuin työn hoidon kannalta on perusteltua.

3. Luotot, takaukset, muut vastuusitoumukset

Ratalaisen valvottavalta saaman luoton ehdot, kuten korko ja maksuaika, noudattavat valvottavan yleisesti käyttämiä ehtoja. Myöskään valvottavan ratalaisen puolesta myöntämän takauksen tai muun vastuusitoumuksen ehdot eivät poikkea valvottavan yleisesti käyttämistä ehdoista.

On tärkeää huolehtia myös siitä, ettei valvottavilta ja muilta tahoilta saatujen luottojen eikä ratalaisen puolesta myönnettyjen vastuusitoumusten kokonaismäärän voida epäillä vaarantavan ratalaisten riippumattomuutta.

4. Arvopaperikaupat

Ratalainen pidättäytyy hankkimasta valvottavan liikkeeseen laskemia osakkeita. Hän pidättäytyy myös käymästä aktiivista kauppaa Suomessa julkisen kaupankäynnin kohteena olevilla osakkeilla.

5. Lahjat, edustus yms.

Ratalainen pidättäytyy vastaanottamasta sellaista lahjaa tai tarjoilua, jonka arvo ylittää kohtuullisuuden rajat tai jonka vastaanottamisen voidaan epäillä muulla tavoin vaarantavan riippumattomuutta.

Mikäli ratalainen osallistuu valvottavan järjestämään tilaisuuteen, Rata maksaa hänen osallistumiskustannuksensa.

6. Lähisukulaisen tai ratalaisen aiempi työtehtävä valvottavassa

Ratalainen pidättäytyy käsittelemästä asiaa, joka koskee valvottavan sellaista toimintaa, jossa hänen lähisukulaisensa työskentelee. Hän myös pidättäytyy tarkastamasta päätöksiään ja toimintaansa aikaisemmassa työpaikassa.

7. Sivutoimet

Ratalainen hankkii johtajan tai osastopäällikön luvan sivutoimen hoitamiseen sekä osallistumiseen yritysten markkinointiin ja mainostamiseen.

8. Siirtyminen uuteen työpaikkaan

Ratalainen ilmoittaa mahdollisimman nopeasti esimiehelleen, mikäli hänet on valittu uuteen työpaikkaan. Jos hän siirtyy valvottavan palvelukseen, esimies siirtää hänet viipymättä sellaisiin työtehtäviin, joissa ei käsitellä tulevaa työnantajaa eikä muita valvottavia koskevia luottamuksellisia tietoja.

Ratassa toimii lisäksi ns. compliance officer, jonka tehtävänä on konsultoida ratalaisia ennen osakkeiden ostoa, myyntiä ja merkintää. Konsultoinnilla pyritään varmistamaan, ettei muualla Ratassa ole kaupankäyntihetkellä sisäpiiritietoa kyseisen osakkeen kurssiin vaikuttavasta asiasta.

Määräykset ja ohjeet

Vuoden 2001 aikana voimaan tulleet määräykset ja ohjeet. Voimassa olevat ohjeet ja määräykset löytyvät Rahoitustarkastuksen kotisivuilta Internetistä, www.rahoitustarkastus.fi.

Luottolaitostoiminta

102.4

Ohje maksun peruuttamisesta asiakkaan tililtä

105.7

Määräys maariskin ilmoittamisesta

106.12

Määräys markkinariskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ja konsolidoitujen omien varojen ilmoittamisesta

Arvopaperimarkkinat

203.26

Määräys markkinariskin kattamiseksi vaadittavien omien varojen ja konsolidoitujen omien varojen ilmoittamisesta

Julkaisusarja

Vuonna 2001 julkaisusarjassa ilmestyneet julkaisut löytyvät Rahoitustarkastuksen kotisivuilta Internetistä, www.rahoitustarkastus.fi.

Kannanotot

- Arvopaperikeskuksen rahaston riskipaino vakavaraisuuslaskennassa
- Markkinariskin vakavaraisuus: Maturiteettiluokan sisäisen netotuksen salliminen herkkyyksimallia käytettäessä korkosopimusten yleisriskin laskennassa
- Asiamiehen käyttö luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten toiminnassa ja muu toimintojen ulkoistaminen
- Omat varat ja niihin luettavat debentuurilainat – vähäisten määrien lunastus ennen eräpäivää
- Rahoituspalvelut tietoverkoissa

Tiedotteet

- Euroon siirtyminen ja rahanpesun estäminen
- Eurojen ennako- ja edelleenjakelun käsittely pankkien kirjanpidossa
- FATF julkisti uuden luettelon valtioista, joiden rahanpesun vastainen järjestelmä ei ole riittävä
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kansainvälisten tilinpäätössuosittelujen soveltamisesta

- Euroopan komission keskustelupaperi vakavaraisuuskehikon uudistamisesta
- Uusi toimenpidemaksuhinnasto tulee voimaan 1.3.2001
- Baselin komitean ehdotus vakavaraisuuskehikon uudistamisesta

Lausuntopyynnöt

- Määräysluonnokset suurista asiakasriskeistä ja niiden ilmoittamisesta
- FESCON ehdotukset toimenpiteiksi markkinoiden luottamuksen edistämiseksi
- Lausuntopyyntö FESCON ehdotuksesta vaihtoehtoisten kaupankäyntijärjestelmien sääntelyssä ja valvonnassa sovellettavista standardeista
- Rahoitustarkastuksen kannanottojen antaminen (Arvopaperimarkkinalain mukaiseen arvopaperien tarjoamiseen liittyvää tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain jatkuvan tiedonantovelvollisuuden tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain liputus-säännösten tulkintaa, Arvopaperimarkkinalain mukaiseen julkiseen ostotarjoukseen ja lunastustarjoukseen liittyvää tulkintaa)

- Rahoitustarkastuksen kannanoton antaminen (Kannanottoluonnos pro forma -tietojen ja vertailevien tietojen esittämisestä listalleottoesitteessä)
- FESCON muutetut ehdotukset stabilisaation ja osakkeiden allokaation sääntelystä
- Lausuntopyyntö FESCON valmistelemista ehdotuksista sijoituspalveludirektiivin 11 artiklan mukaisten menettelytapasääntöjen yhdenmukaistamiseksi Euroopassa

Työpaperit

- Baltian pankkijärjestelmät

Diaari 2001

Diaarin pääkohdat ja niiden asiamäärät:

	2001	2000
Sisäiset asiat	47	57
Valvottavien hallinto	588	1056
Valvontatoiminta	475	850
Riskienhallinta	52	123
Kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus	24	34
Asiakkaansuoja ja kilpailun turvaaminen	221	290
Tarkastukset	59	50
Muut valvottavia koskevat asiat	58	52
Muut ulkoiset asiat	101	130
Yhteensä	1625	2642

Suurimpia yksittäisiä asiaryhmiä:

	2001	2000
Asiakkaansuojaan liittyvät selvityspyynnöt	170	150
Listalleottoesitteet	171	173
Sääntöasiat	172	533
Notifikaatiot	239	254
Kansainvälinen yhteistyö	65	85
Sopimusehdot	37	63
Suunnitelman mukaiset tarkastukset	57	49
Omat varat ja pääomatuki	12	29
Tarjousesitteet	58	104

Vuonna 2001 Rahoitustarkastuksen diaariin merkittiin 1 625 asiaa, jotka jakautuivat osastoittain seuraavasti: pääomamarkkinaosasto 1 044, luottolaitososasto 470, tukitoimintojen osasto 84 ja esikunta 27.

Valvottavat 1997–2001

31.12.	LP	OPR	POP	SPY	SP	LL	VR	SPS	PLL	UE	ULS	AOJ	SIPA	MP	RY	Muut	Yht.	SK yht.
1997	9	250	44	1	39	23	3	43	14	7	12	12	40	3	17	–	517	1 645
1998	9	251	43	1	39	19	3	–	14	6	14	11	46	3	22	15	496	1 591
1999	9	246	43	1	39	17	4	–	13	5	18	11	45	2	25	13	491	1 545
2000	9	244	43	1	39	17	4	–	13	6	18	12	48	1	26	13	494	1 550
2001	9	244	42	1	39	16	4	–	13	7	20	12	50	1	24	13	494	1 579

LP	Liikepankit
OPR	Osuuspankkien yhteenliittymä
POP	Paikallisosuuspankit
SPY	Säästöpankkiosakeyhtiöt
SP	Säästöpankit
LL	Luottolaitokset
VR	Vakuusrahastot
SPS	Säästöpankkisäätiöt
PLL	Panttilainauslaitokset
UE	Ulkomaisten luottolaitosten edustustot Suomessa

ULS	Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa
AOJ	Arvo-osuusjärjestelmän osapuolet
SIPA	Sijoituspalveluyritykset
MP	Markkinapaikat
RY	Rahastoyhtiöt
SK	Sivukonttorit
Muut	Talletussuojarahasto (1), Sijoittajien korvausrahasto (1), sijoituspalveluyritysten omistusyhteisöt (8), luottolaitosten omistusyhteisöt (2), Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö (1)
Yht.	Yhteensä

Edustus ulkomailta

	1997	1998	1999	2000	2001
Tytärpankit	4	4	4	4	7
Edustustot	16	17	16	16	11
Sivukonttorit	11	9	8	9	11

Rahoitustarkastuksen valvottavat 31.12.2001

LUOTTOMARKKINOILLA TOIMIVAT YHTEISÖT

LIKEPANKIT (9)

EVLI PANKKI OYJ
GYLLENBERG PRIVATE BANK AB
NORDEA BANK FINLAND ABP
OKO OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ
OKOPANKKI OYJ
OP-KOTIPANKKI OYJ
SAMPO PANKKI OYJ
ÅLANDSBANKEN ABP

MUUT LUOTTOLAITOKSET (16)

AKTIA HYPOTEKSBANK ABP
DINERS CLUB FINLAND OY
EUROCARD OY
HANDELSBANKEN RAHOITUS OYJ
K-LUOTTO OY
KUNTARAHOITUS OYJ
LUOTTOKUNTA
MANDATUM PANKKI OYJ
NORDEA RAHOITUS SUOMI OY
OP-ASUNTOLUOTTOPANKKI OYJ
OP-RAHOITUS OY
SAMPO KORTTI OY
SAMPO LUOTTO OYJ
SAMPO MB GROUP OY
SAMPO RAHOITUS OY
SUOMEN HYPOTEEKKIYHDISTYS
SUOMEN ASUNTOLUOTTOPANKKI OYJ

OSUUSPANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN JÄSENOSUUSPANKIT (244)

ALAJÄRVEN OSUUSPANKKI
ALASTARON OSUUSPANKKI
ALAVIESKAN OSUUSPANKKI
ALAVUDEN SEUDUN OSUUSPANKKI
ANDELSBANKEN FÖR ÅLAND
ANDELSBANKEN RASEBORG
ARTJÄRVEN OSUUSPANKKI
ASIKKALAN OSUUSPANKKI
ASKOLAN OSUUSPANKKI
AURAN OSUUSPANKKI
ELIMÄEN OSUUSPANKKI
ENON OSUUSPANKKI
ETELÄ-KARJALAN OSUUSPANKKI
ETELÄ-POHJANMAAN OSUUSPANKKI
ETELÄ-SAVON OSUUSPANKKI
EURAJOEN OSUUSPANKKI
EURAN OSUUSPANKKI
FORSSAN SEUDUN OSUUSPANKKI
HAAPAJÄRVEN OSUUSPANKKI
HAAPAMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
HAAPAVEDEN OSUUSPANKKI
HAILUODON OSUUSPANKKI
HALSUAN OSUUSPANKKI
HAMINAN SEUDUN OSUUSPANKKI
HARJAVALLAN OSUUSPANKKI
HARTOLAN OSUUSPANKKI
HAUHON OSUUSPANKKI
HAUKIVUOREN OSUUSPANKKI
HEINÄVEDEN OSUUSPANKKI
HIMANGAN OSUUSPANKKI
HINNERJOEN OSUUSPANKKI
HIRVENSALMEN OSUUSPANKKI
HONKILAHDEN OSUUSPANKKI
HUHTAMON OSUUSPANKKI
HUITTISTEN OSUUSPANKKI
HUMPPILAN OSUUSPANKKI
HÄMEENKOSKEN OSUUSPANKKI
HÄMEENLINNAN SEUDUN OSUUSPANKKI
IISALMEN OSUUSPANKKI
IITIN OSUUSPANKKI
IKAALISTEN OSUUSPANKKI
ILOMANTSIN OSUUSPANKKI
JANAKKALAN OSUUSPANKKI
JOENSUUN OSUUSPANKKI
JOKIOISTEN OSUUSPANKKI
JUUAN OSUUSPANKKI
JUVAN OSUUSPANKKI
JÄMSÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
KAINUUN OSUUSPANKKI
KALAJOEN OSUUSPANKKI
KALKKISTEN OSUUSPANKKI
KANGASALAN OSUUSPANKKI
KANGASNIEMEN OSUUSPANKKI
KANKAANPÄÄN OSUUSPANKKI
KANNUKSEN OSUUSPANKKI
KARJALAN OSUUSPANKKI

KARKUN OSUUSPANKKI
KARUNAN OSUUSPANKKI
KARVIAN OSUUSPANKKI
KAUSTISEN OSUUSPANKKI
KEIKYÄN OSUUSPANKKI
KEMIN SEUDUN OSUUSPANKKI
KERIMÄEN OSUUSPANKKI
KESKI-SUOMEN OSUUSPANKKI
KESKI-UUDENMAAN OSUUSPANKKI
KESTILÄN OSUUSPANKKI
KESÄLAHDEN OSUUSPANKKI
KIHNIÖN OSUUSPANKKI
KIIHTELYVAARAN OSUUSPANKKI
KIIKALAN REKIJÖEN OSUUSPANKKI
KIIOISTEN OSUUSPANKKI
KISKON OSUUSPANKKI
KITEEN SEUDUN OSUUSPANKKI
KIUKAISTEN OSUUSPANKKI
KOILLIS-SAVON OSUUSPANKKI
KOITIN-PERTUNMAAN OSUUSPANKKI
KOKEMÄEN OSUUSPANKKI
KOKKOLAN OSUUSPANKKI
KONTIOLAHDEN OSUUSPANKKI
KORPILAHDEN OSUUSPANKKI
KORSNÄS ANDELSBANK
KOTKAN SEUDUN OSUUSPANKKI
KOUVOLAN SEUDUN OSUUSPANKKI
KRONOBY ANDELSBANK
KUHMALAHDEN OSUUSPANKKI
KUHOISTEN OSUUSPANKKI
KUHMON OSUUSPANKKI
KUOPION OSUUSPANKKI
KUORTANEEN OSUUSPANKKI
KURUN OSUUSPANKKI
KUUSAMON OSUUSPANKKI
KUUSJOEN OSUUSPANKKI
KYMIOJEN OSUUSPANKKI
KÄRKÖLÄN OSUUSPANKKI
KÄRSÄMÄEN OSUUSPANKKI
KÄYLÄN OSUUSPANKKI
KÖYLÖN OSUUSPANKKI
LAPIN OSUUSPANKKI
LAPPO ANDELSBANK
LEHTIMÄEN OSUUSPANKKI
LEMIN OSUUSPANKKI
LEPPÄVIERAN OSUUSPANKKI
LIEKSAN OSUUSPANKKI
LIMINGAN OSUUSPANKKI
LIPERIN OSUUSPANKKI
LOHTAJAN OSUUSPANKKI
LOIMAAN OSUUSPANKKI
LOIMAAN SEUDUN OSUUSPANKKI
LOKALAHDEN OSUUSPANKKI
LOPEN OSUUSPANKKI
LOUNAIS-SUOMEN OSUUSPANKKI
LUHANGAN OSUUSPANKKI
LUOPIOISTEN OSUUSPANKKI
LUUMÄEN OSUUSPANKKI
LUVIAN OSUUSPANKKI
LÄNSI-UUDENMAAN OSUUSPANKKI
MAANINGAN OSUUSPANKKI
MARTTILAN OSUUSPANKKI
MASKUN OSUUSPANKKI
MELLILÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
MERIMASKUN OSUUSPANKKI
METSÄMAAN OSUUSPANKKI
MIEHIKKÄLÄN OSUUSPANKKI
MIETILÄN OSUUSPANKKI
MOUHJÄRVEN OSUUSPANKKI
MYNÄMÄEN OSUUSPANKKI
MYRSKYLÄN OSUUSPANKKI
MÄNTSÄLÄN OSUUSPANKKI
MÄNTÄN SEUDUN OSUUSPANKKI
NAGU ANDELSBANK
NAKKILAN OSUUSPANKKI
NIINIJOEN OSUUSPANKKI
NILSIÄN OSUUSPANKKI
NIVALAN OSUUSPANKKI
NOUSIAISTEN OSUUSPANKKI
NURMEKSEN OSUUSPANKKI
ORIMATTILAN OSUUSPANKKI
ORIPÄÄN OSUUSPANKKI
ORIVEDEN SEUDUN OSUUSPANKKI
OSUUSPANKKI KANTRISALO
OSUUSPANKKI REALUM
OULAISTEN OSUUSPANKKI
OULUN OSUUSPANKKI
OUTOKUMMUN OSUUSPANKKI

PAATTISTEN OSUUSPANKKI
PAAVOLAN OSUUSPANKKI
PADASJOEN OSUUSPANKKI
PALTAMON OSUUSPANKKI
PARIKKALAN SEUDUN OSUUSPANKKI
PARKANON OSUUSPANKKI
PEDERSÖREJEDENS ANDELSBANK
PERHON OSUUSPANKKI
PERNIÖN OSUUSPANKKI
PERÄSEINÄJOEN OSUUSPANKKI
PIEKSMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
PIELAVEDEN OSUUSPANKKI
PIHTIPUTAAN OSUUSPANKKI
POHOJLAN OSUUSPANKKI
POLVIJÄRVEN OSUUSPANKKI
PORIN SEUDUN OSUUSPANKKI
PORVOON OSUUSPANKKI
POSION OSUUSPANKKI
PUDASJÄRVEN OSUUSPANKKI
PUKKILAN OSUUSPANKKI
PULKKILAN OSUUSPANKKI
PUNKALAITUMEN OSUUSPANKKI
PUOLANGAN OSUUSPANKKI
PURMO ANDELSBANK
PYHÄJÄRVEN OSUUSPANKKI
PYHÄNNÄN OSUUSPANKKI
PÄIJÄT-HÄMEEN OSUUSPANKKI
PÄLKÄNEEN OSUUSPANKKI
POYTYÄN OSUUSPANKKI
RAAHEN SEUDUN OSUUSPANKKI
RANTASALMEN OSUUSPANKKI
RANTSILAN OSUUSPANKKI
RAUMAN SEUDUN OSUUSPANKKI
RAUTALAMMIN OSUUSPANKKI
RIIHIMÄEN SEUDUN OSUUSPANKKI
RIISTAVEDEN OSUUSPANKKI
RUHTINANSALMEN OSUUSPANKKI
RUOVEDEN OSUUSPANKKI
RYMÄTTYLÄN OSUUSPANKKI
RÄÄKKYLÄN OSUUSPANKKI
SALLAN OSUUSPANKKI
SALON SEUDUN OSUUSPANKKI
SAUVON OSUUSPANKKI
SAVITAIPALEEN OSUUSPANKKI
SAVOLINNAN OSUUSPANKKI
SIDEBY ANDELSBANK
SIIKAJOEN OSUUSPANKKI
SIMPELEEN OSUUSPANKKI
SOMERNIEMEN OSUUSPANKKI
SOMERON OSUUSPANKKI
SONKAJÄRVEN OSUUSPANKKI
SOTKAMON OSUUSPANKKI
STRÖMFORS ANDELSBANK
SULKAVAN OSUUSPANKKI
SUODENNIEMEN OSUUSPANKKI
SUOMUSSALMEN OSUUSPANKKI
SUONENOJEN OSUUSPANKKI
SYSMÄN OSUUSPANKKI
SÄKYLÄN OSUUSPANKKI
TAIVALKOSKEN OSUUSPANKKI
TAIVASSALON OSUUSPANKKI
TAMPEREEN SEUDUN OSUUSPANKKI
TARVASJOEN OSUUSPANKKI
TERVOLAN OSUUSPANKKI
TERVON OSUUSPANKKI
TOHOLAMMIN OSUUSPANKKI
TOIJALAN OSUUSPANKKI
TORNION OSUUSPANKKI
TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI
TUUPOVAARAN OSUUSPANKKI
TYRNÄVÄN OSUUSPANKKI
ULLAVAN OSUUSPANKKI
URJALAN OSUUSPANKKI
UTAJÄRVEN OSUUSPANKKI
UUKUNIEMEN OSUUSPANKKI
VAKKA-SUOMEN OSUUSPANKKI
VALKEAKOSKEN OSUUSPANKKI
VALTIMON OSUUSPANKKI
VAMMALAN SEUDUN OSUUSPANKKI
VAMPULAN OSUUSPANKKI
VARKAUDEN OSUUSPANKKI
VARPAISJÄRVEN OSUUSPANKKI
VASA ANDELSBANK
VEHMERSALMEN OSUUSPANKKI
VESANNON OSUUSPANKKI
VETELIN OSUUSPANKKI
VETELIN YLIPÄÄN OSUUSPANKKI
VIEKIN OSUUSPANKKI

VIHANNIN OSUUSPANKKI
VINPELIN OSUUSPANKKI
VIROLAHDEN OSUUSPANKKI
VIRTAIN OSUUSPANKKI
YLITORNION OSUUSPANKKI
YLIVIESKAN OSUUSPANKKI
YLÄNEEN OSUUSPANKKI
YPÄJÄN OSUUSPANKKI
ÄHTÄRIN OSUUSPANKKI
ÖSTNYLANDS ANDELSBANK
ÖSTRA KORSHOLMS ANDELSBANK
ÖVERMARK ANDELSBANK

OSUUSPANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN KESKUSYHTEISÖ (1) OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNTA

PAIKALLISOSUUSPANKIT (42)

ALAHÄRMÄN OSUUSPANKKI
HANNULAN OSUUSPANKKI
HELLANMAAN OSUUSPANKKI
HONKAJOEN OSUUSPANKKI
ISOJOEN OSUUSPANKKI
JOROISTEN OSUUSPANKKI
JÄMIJÄRVEN OSUUSPANKKI
KANNONKOSKEN OSUUSPANKKI
KAUHAVAN OSUUSPANKKI
KEITTELEN OSUUSPANKKI
KEURUUN OSUUSPANKKI
KIURUVEDEN OSUUSPANKKI
KONNEVEDEN OSUUSPANKKI
KORTESJÄRVEN OSUUSPANKKI
KOSKEN OSUUSPANKKI
KÖVELÄHDEN OSUUSPANKKI
KURIKAN OSUUSPANKKI
KYRÖN SEUDUN OSUUSPANKKI
KYRÖNMAAN OSUUSPANKKI
KYJÄRVEN OSUUSPANKKI
LAIHIAN OSUUSPANKKI
LAMMIN OSUUSPANKKI
LANNEVEDEN OSUUSPANKKI
LAPINLAHDEN OSUUSPANKKI
LAPPAJÄRVEN OSUUSPANKKI
LAPUAN OSUUSPANKKI
LAVIAN OSUUSPANKKI
LJEDON OSUUSPANKKI
MULTIAN OSUUSPANKKI
NIVALAN JÄRVIKYLÄN OSUUSPANKKI
PETÄJÄVEDEN OSUUSPANKKI
PIIKKIÖN OSUUSPANKKI
PYHÄSELÄN OSUUSPANKKI
REISJÄRVEN OSUUSPANKKI
SIEVIN OSUUSPANKKI
SIILINJÄRVEN OSUUSPANKKI
SUUPOHJAN OSUUSPANKKI
TIISTENJOEN OSUUSPANKKI
TUUSNIEMEN OSUUSPANKKI
VASKION OSUUSPANKKI
VIEREMÄN OSUUSPANKKI
YLHÄRMÄN OSUUSPANKKI

PANTTILAINAUSLAITOKSET (13)

HELSINGIN PANTTI-OSAKEYHTIÖ
HÄMEEN PANTTILAINAKONTTORI OY
KYMEN PANTTILAINAAMO OY
LAHDEN PANTTI OY
LOHJAN PANTTILAINA OY
OULUN PANTTILAINAKONTTORI OY
PANTTILAINAOSAKEYHTIÖ EURO PANTTI OY
PAIJÄT-HÄMEEN PANTTI OY
ROVANIEMEN PANTTILAINAKONTTORI OY
SATAPANTTI OY
SUOMEN ARVOPANTTI OY
SUOMEN LUOTTOPANTTI OY
TÖÖLÖN PANTTI OY

SÄÄSTÖPANKIT (39)

EKENÄS SPARBANK
ERÄJÄRVEN SÄÄSTÖPANKKI
ETELÄ-KARJALAN SÄÄSTÖPANKKI
EURAJOEN SÄÄSTÖPANKKI
HAUHON SÄÄSTÖPANKKI
HOUSTKÄRS SPARBANK
HUITTISTEN SÄÄSTÖPANKKI
IKAALISTEN SÄÄSTÖPANKKI
KALANNIN SÄÄSTÖPANKKI
KIIKOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
KORPO SPARBANK
KORTESJÄRVEN SÄÄSTÖPANKKI
KRISTINESTADS SPARBANK
KUORTANEEN SÄÄSTÖPANKKI
KVEVLAX SPARBANK
LAMMIN SÄÄSTÖPANKKI
LIEDON SÄÄSTÖPANKKI

LUOPIOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
LÄNGELMÄEN SÄÄSTÖPANKKI
LÄNSI-UUDENMAAN SÄÄSTÖPANKKI
MIETOISTEN SÄÄSTÖPANKKI
MYRSKYLÄN SÄÄSTÖPANKKI
NAGU SPARBANK
NARPES SPARBANK
PADASJOEN SÄÄSTÖPANKKI
PARKANON SÄÄSTÖPANKKI
PYHÄRANNAN SÄÄSTÖPANKKI
RENGON SÄÄSTÖPANKKI
SOMERON SÄÄSTÖPANKKI
SUODENNIEMEN SÄÄSTÖPANKKI
SUOMENNIEMEN SÄÄSTÖPANKKI
SYSMÄN SÄÄSTÖPANKKI
SÄÄSTÖPANKKI OPTIA
TUULOKSEN SÄÄSTÖPANKKI
TÖYSÄN SÄÄSTÖPANKKI
VORÄ SPARBANK
YLHÄRMÄN SÄÄSTÖPANKKI
YTTERMARK SPARBANK
ÖVERMARK SPARBANK

SÄÄSTÖPANKKIOSAKEYHTIÖT (1) AKTIA SPARBANK ABP

OMISTUSYHTEISÖT (3)

ÄNE GYLLENBERG OY
MANDATUM HOLDING OY
SAMPO OYJ

ULKOMAISTEN LUOTTOLAITOSTEN EDUSTUSTOT SUOMESSA (6)

ABN AMRO BANK N.V.
SOCIETE GENERALE
INTERNATIONAL BANK OF ST. PETERSBURG
NORDFINANZ BANK ZÜRICH
REPRESENTATION OF JSC CB BANKIRSKIY DOM IN FINLAND
REPRESENTATIVE OFFICE OF JOINT STOCK BANK SOBINBANK IN FINLAND

ULKOMAISTEN LUOTTOLAITOSTEN SIVUKONTTORIT SUOMESSA (20)

BMW FINANCIAL SERVICES SCANDINAVIA AB
CATERPILLAR FINANCIAL NORDIC SERVICES AKTIEBOLAG
CITIBANK INTERNATIONAL PLC
CREDIT AGRICOLE INDOSUEZ
D. CARNEGIE AB
DANSKE BANK A/S
DEUTSCHE BANK AKTIENGESSELLSCHAFT
ECREDIT AB
FCE BANK PLC
GE CAPITAL EQUIPMENT FINANCE AB
HANDELSBANKEN FINANS AKTIEBOLAG (PUBL)
KONTOTJÄNST I SVERIGE AKTIEBOLAG – BALTIC CREDIT
LANDESBANK SCHLESWIG-HOLSTEIN GIROZENTRALE
NORDEUTSCHE LANDESBANK GIROZENTRALE
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL)
SVENSKA HANDELSBANKEN AB (PUBL)
SCANIA FINANS AKTIEBOLAG
SEB FINANS AB (PUBL)
SEB KORT AB
TELIA FINANS FINLAND

VAKUUSRAHASTOT (4)

LIIKEPANKKIEN JA POSTIPANKKI OY:N VAKUUSRAHASTO
OSUUSPANKKIEN VAKUUSRAHASTO
PAIKALLISOSUUSPANKKIEN VAKUUSRAHASTO
SÄÄSTÖPANKKIEN VAKUUSRAHASTO

TALLETUSSUOJARAHASTO (1)

TALLETUSSUOJARAHASTO

PÄÄOMAMARKKINOILLA TOIMIVAT YHTEISÖT

ARVO-OSUUSJÄRJESTELMÄN OSAPUOLET (12)

AKTIA SPARBANK ABP
HEX BACK OFFICE AND CUSTODY SERVICES OY
HEX SECURITIES SERVICES LTD OY
NORDEA BANK FINLAND ABP
OKO OSUUSPANKKIEN KESKUSPANKKI OYJ
OSUUSPANKKIKESKUS-OPK OSUUSKUNTA
OY SAMLINK AB
SAMPO PANKKI OYJ
SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL)
HELSINGFORSFILIALEN
SUOMEN ARVOPAPERIKESKUS OY
SVENSKA HANDELSBANKEN AB (PUBL),
FJLLIALVERKSAMHETEN I FINLAND
ÅLANDSBANKEN ABP

MARKKINAPAKETIT (1)

HELSINGIN ARVOPAPERI JA JOHDANNAISPÖRSSI, SELVITYSYHTIÖ OY

RAHASTOYHTIÖT (24)

AKTIA RAHASTOYHTIÖ OY
ALFRED BERG RAHASTOYHTIÖ OY
AURATOR RAHASTOYHTIÖ OY
CARNEGIE RAHASTOYHTIÖ OY
EVLI-RAHASTOYHTIÖ OY
FIDES RAHASTOYHTIÖ OY
FIM RAHASTOYHTIÖ OY
FIRSTNORDIC RAHASTOYHTIÖ OY
FONDITA RAHASTOYHTIÖ OY
GYLLENBERG FONDBOLAG AB
HANDELSBANKEN FONDBOLAG AB
HIISI RAHASTOYHTIÖ OY
MANDATUM RAHASTOYHTIÖ OY
NORDEA RAHASTOYHTIÖ OY
OP-RAHASTOYHTIÖ OY
POHJOLA RAHASTOYHTIÖ OY
PYN RAHASTOYHTIÖ OY
RAHASTOYHTIÖ 3C OY
RAMSAY & TUUTTI RAHASTOYHTIÖ OY
SAMPO RAHASTOYHTIÖ OY
SELIGSON & CO RAHASTOYHTIÖ OYJ
TAPIOLA RAHASTOYHTIÖ OY
WIP RAHASTOYHTIÖ OY
ÅLANDSBANKEN FONDBOLAG AB

SIJOTUSPALVELUYRITYKSET (50)

OY AHOLA & MALINIEMI PARTNERS AB
AKTIA ASSET MANAGEMENT OY
AKTIA FONDKOMMISSION AB
ALEXANDER CORPORATE FINANCE OY
ALFRED BERG FINLAND OYJ ABP
ALFRED BERG OMAISUUDENHOITO OY
AURATOR VARAINHOITO OY
CAPINORDIC ASSET MANAGEMENT OYJ
CARNEGIE VARAINHOITO SUOMI OY
CONVENTUM ASSET MANAGEMENT OY
CONVENTUM CORPORATE FINANCE OY
CONVENTUM PANKKIIRILIIKE OY
DANSKE CAPITAL FINLAND OY
EFICOR CORPORATE FINANCE OY
EFICOR OYJ
EQ PANKKIIRILIIKE OY
ESTLANDER & RÖNNLUND CAPITAL MANAGEMENT OY
ESTLANDER & RÖNNLUND FINANCIAL PRODUCTS AB
EVLI CORPORATE FINANCE OY
EVLI INVESTMENT MANAGEMENT OY
EVLI VARAINHOITO OY
PANKKIIRILIIKE EVLI-OPTIOT OY
FIDES ASSET MANAGEMENT OY
FIM CORPORATE FINANCE OY
FIM OMAISUUDENHOITO OY
FIM PANKKIIRILIIKE OY
GYLLENBERG ASSET MANAGEMENT OY
HEAD ASSET MANAGEMENT OY
HIISI PANKKIIRILIIKE OY
HIISI VARAINHOITO OY
ICECAPITAL PANKKIIRILIIKE OY
MANDATUM & CO OY
MANDATUM OMAISUUDENHOITO OY
MANDATUM PANKKIIRILIIKE OY
MANDATUM VARAINHOITO OY
NORDEA INVESTMENT MANAGEMENT SUOMI OY
NORDEA SECURITIES CORPORATE FINANCE OY
NORDEA SECURITIES OYJ
OPSTOCK OY
PCA CORPORATE FINANCE OY
PRIVANET SECURITIES OY
PRIVANET VENTURES OY
SEINÄJOEN PANKKIIRILIIKE OY
SELIGSON & CO ACM VARAINHOITO OY
PANKKIIRILIIKE SOFI OYJ
TAPIOLA OMAISUUDENHOITO OY
VARAINHALLINTA TRESOR OY
UNITED BANKERS OMAISUUDENHOITO OY
UNITED BANKERS PANKKIIRILIIKE OY
WAHLSTRÖM IMMONEN PARTNERS OY
ÅLANDSBANKEN ASSET MANAGEMENT AB

SIJOTUSPALVELUYRITYSTEN OMISTUSYHTEISÖT (8)

CONVENTUM OYJ
EQ ONLINE OYJ
ESTLANDER & RÖNNLUND GROUP OY
HIISI GROUP OY
MANDATUM HOLDING OY
PRIVANET CAPITAL OYJ
OY UB FINANCE AB
SELIGSON & CO OYJ

SIIJOITTAJEN KORVAUSRAHASTO (1)

SIIJOITTAJEN KORVAUSRAHASTO

Rahoitusmarkkinoiden ja niiden valvonnan historia

Ruotsin vallan aika
1100-l.

- 1659 Ruotsi-Suomen kuningas Kaarle X Kustaa perusti pankkiylitarkastajan viran valvomaan ruotsalaista Palmstruchin pankkia, jolla oli sivukonttori myös Turussa. Virka lakkautettiin pankin lopetettua toimintansa vararikon seurauksena 1668.
- 1668 Palmstruchin pankin raunioille perustettiin Valtiosäätyjen pankki (Sveriges Riksbank), joka oli maailman ensimmäinen keskuspankki. Sen toimintaa valvoi kuusi pankkivaltuusmiestä. Valtiosäätyjen pankin toimet koskivat Suomea aina vuoteen 1840 asti, jolloin Ruotsin raha lopullisesti poistui liikkeestä Suomessa.

Venäjän vallan aika
1809–1917

- 1811 Suomen Pankki perustettiin.
- 1820-l. Ensimmäiset säästöpankit syntyivät Suomeen ja Ruotsiin.
- 1860 Suomi sai oman rahayksikön, markan.
- 1862 Suomeen perustettiin ensimmäinen liikepankki (SYP).
- 1866 Liikepankkijärjestelmän myötä Suomeen säädettiin ensimmäinen pankkilaki. Pankkien valvontaohjeet antoi Senaatti, ja niiden noudattamista valvoivat pankkeihin asetetut asiamiehet.
- 1868 Suomen Pankki siirtyi säätyjen (myöhemmin eduskunta) alaiseksi.
- 1895 Säästöpankkilaki astui voimaan. Siinä pankkivalvonta ensimmäisen kerran keskitettiin.

Itsenäisyyden aika
1917–

- 1920 Osuuskassojen valvojaksi määrättiin järjestön oma keskusrahailaitos.
- 1922 Pankkitarkastusvirasto perustettiin valtiovarainministeriön alaisuuteen valvomaan liikepankkeja.
- 1993 Pankkitarkastusviraston toiminta lakkasi uuden rahoitustarkastuslain myötä ja Rahoitustarkastus aloitti toimintansa Suomen Pankin yhteydessä.
- 1995 Suomesta tuli EU:n jäsen.
- 1999 Euro-aika alkoi.
- 2002 Eurokäteinen otettiin käyttöön.

Valvonta-alue on laajentunut:

1933	Kiinnitysluottopankit	1991	Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit ja arvo-osuusjärjestelmä
1970	Säästöpankit, osuuspankit, luotto-osakeyhtiöt ja pankkien vakuusrahastot	1992	Rahoitustoimintalain mukaiset luottolaitokset ja säästöpankkisäätiöt
1979	Hypoteekkiyhdistys ja ulkomaisten luottolaitosten edustustot	1993	Panttilainauslaitokset
1987	Sijoitusrahastot ja rahastoyhtiöt	1994	Luottolaitosten konsolidointiryhmät ja ulkomaiset palvelujen tarjoajat
1988	Postipankki Oy ja johdannaismarkkinat	1996	Sijoituspalveluyritykset
1989	Arvopaperimarkkinat		

Toimintakertomuksessa esiintyviä lyhenteitä:

BAC	Banking Advisory Committee
BSC	Banking Supervision Committee
CESR	Committee of European Securities Regulators
EBA	Euro Banking Association
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
FATF	Financial Action Task Force on Money Laundering
FSAP	Financial Sector Assessment Program
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IMF	International Monetary Fund
IOSCO	International Organization of Securities Commissions

Talletuspankkien korkoriskiaseman arviointi

Tuloriski osoittaa, mikä vaikutus yhden prosenttiyksikön koronmuutoksella on koko taseen alle vuoden pituisen alijäämän rahoittamiseen tai ylijäämän sijoittamiseen vuoden aikana raportointihetkestä eteenpäin. Tallettajien käyttäytyminen on toistaiseksi osoittautunut varsin joustamattomaksi korkojen muuttuessa. Euromääräisten erien tuloriski lasketaan kuitenkin käyttämällä erilaisia oletuksia vaadittaessa maksettavien talletusten uudelleenhinnoittelusta. Tarkoituksena on tarkastella oletuksien vaikutusta riskilaskelmaan. Mitä myöhäisempi näiden talletusten hinnoitteluaikajankohta on, sitä positiivisempi vaikutus koron nousulla on pankkien tulokseen. Tämän toimintakertomuksen laskelmassa talletukset on laitettu 9–12 kuukauden

maturiteettiluokkaan, eli talletusten maturiteetti-oletuksena on käytetty 10,5 kuukautta.

Investointiriskiluku mittaa vaihtuviin vastaaviin luettavien saamistodistuksien välitöntä nykyarvon muutosta korkojen noustessa yhdellä prosenttiyksiköllä. Vaihtuviin vastaaviin kuuluu kaupankäytisalkun lisäksi myös muut luovutettavaksi tarkoitetut saamistodistukset. Investointiriskilaskelmaan sisältyy myös vaihtuviin vastaaviin kuuluvien taseen ulkopuolisten sitoumusten korkoherkkyys (arvonmuutos korkojen noustessa).

Tuloriskin ja investointiriskin laskentamenetelmät poikkeavat toisistaan siinä määrin mm. juuri tarkasteluhorisontin osalta, etteivät luvut ole yhteismitallisia.

